

14 STRANI CLANKOV IN SLIK
Z VSEH PODROČIJ POLITIKE,
UMETNOSTI IN RAZVEDRILA

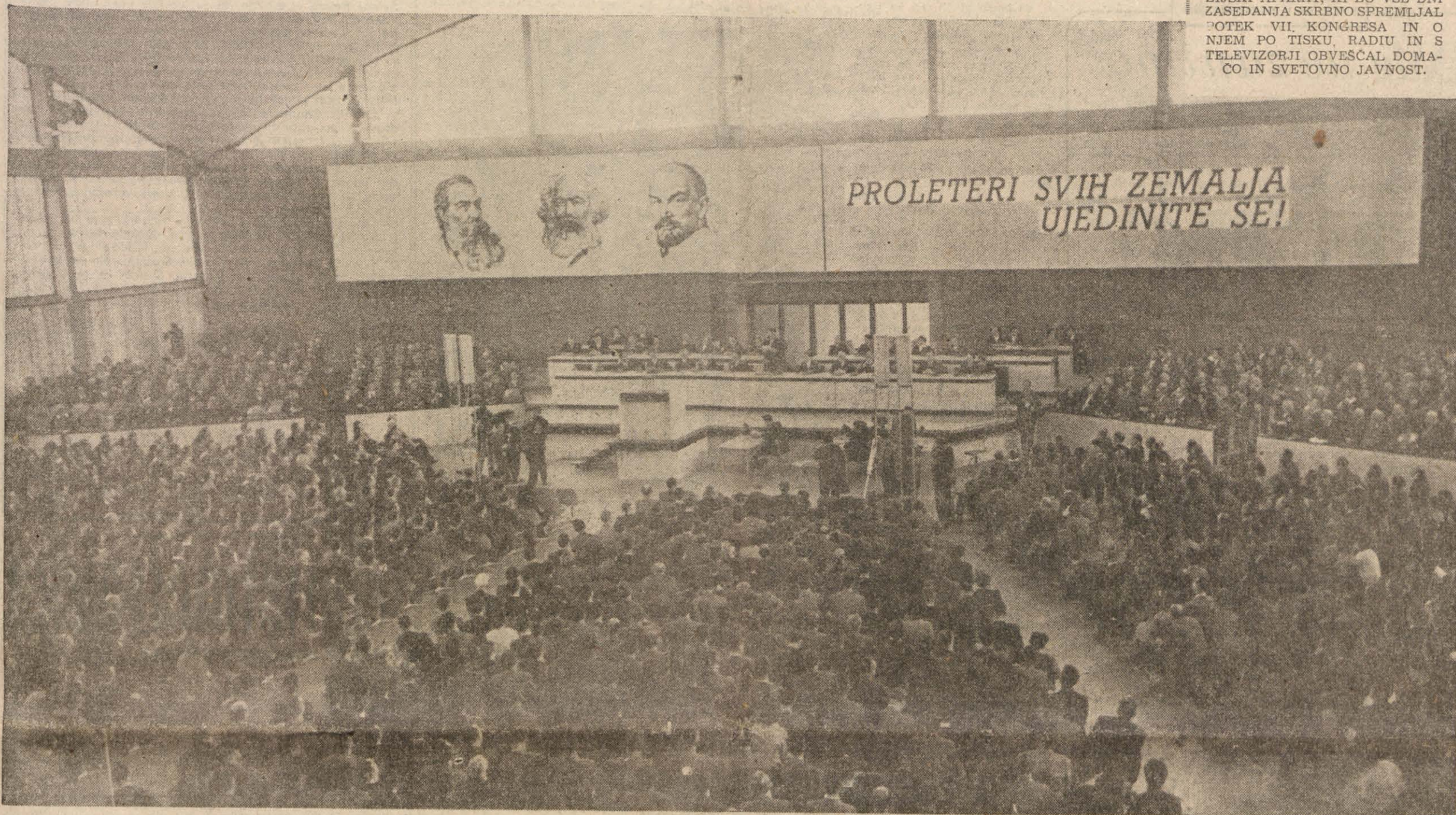
...nopenih sledi o umazaniji...
voham, da tukaj uporabljajo „BIS“

TT TEDENSKA TRIBUNA

din 20

REDNIK
»SLOVENSKEGA
POROČEVALCA«

KONGRESNA LJUBLJANA JE TE DNI SPREJELA BLIZU 3000 DELEGATOV IN GOSTOV, KI SO DAN PRED ZACETKOM VII. KONGRESA ZKJ, V PONEDELJEK 21. T. M. S POSEBNIMI IN REDNIMI VLAKI DOPOTOVALI V NAŠE PRAZNIČNO OKRAŠENO MESTO. SPREJEM DELEGATOV JE BIL NADVSE SLOVESEN, NJIH NAMESTITEV, PREVOZ IN SPLOH VSA ORGANIZACIJA BREZHIBNA. VSA LJUBLJANA Z VSEMI SVOJIMI JAVNIMI SREDSTVI IN ZMOGLJIVOSTMI SKRBI ZA UGODJE IN DOBRO POCUTJE DELEGATOV IN GOSTOV. — ZLASTI GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE Z VELIKO KONGRESNO DVORANO JE NAJPOLNEJŠI ODSEV SLOVESNEGA IN DELOVNEGA RAZPOLOŽENJA, H KATEREMU PRISPEVA POSEBNO OBELEŽJE OGROMNI POROČEVALSKI, FILMSKI IN TELEVIZIJSKI APARAT, KI BO VSE DNI ZASEDANJA SKRBNO SPREMLJAL. POTEK VII. KONGRESA IN O NJEM PO TISKU, RADIU IN S TELEVIZORJI OBVEŠČAL DOMAČO IN SVETOVNO JAVNOST.

Planet Zemlja razstavlja

Berite na 2. strani

Pri glavnem vhodu čakajo obiskovalce motorne rikše.

TOPOVSKE SALVE Z LJUBLJANSKEGA GRADU IN V DRUGIH GLAVNIH MESTIH NAŠIH REPUBLIK SO V SOBOTO, 19. APRILA, SPOROČILI NAŠIM NARODOM, DA JE BIL TOVARIŠ TITO VNOVIČ SOGLASNO IZVOLJEN ZA PREDSEDNIKA FEDERATIVNE LJUDSKE REPUBLIKE JUGOSLAVIJE. TISTI HIP JE PREDSEDNIK TITO V DVORANI ZVEZNE LJUDSKE SKUPŠČINE PODAL SVEČANO IZJAVO, NJEGOVI NAJOŽJI SODERAVCI SO MU CESTITALI, POSLANCI PA SO IZRAZILI SVOJA ČUSTVA Z DOLGOTRAJNIMI VIHARNIMI OVACIJAMI, KI SO SE PONOVILE, KO JE ODŠEL SKOZI GOST SPALIR BEOGRAJČANOV IZ SKUPŠČINSKE DVORANE V ZVEZNI IZVRŠNI SVET.

Kaj je pokazala anketa
Elektrogospodarske skupnosti
Slovenije

ŽARNICE BRLIJO

ZMAGOVITI POHOD ELEKTRIFIKACIJE GOSPODINJSTVA — ELEKTRICNIH APARATOV VEDNO VEČ — PORABA ELEKTRIKE V GOSPODINJSTVU SE JE ŠESTKRAT POVEČALA — OMREŽJE NIZKE NAPETOSTI AHILOVA PETA — TRETJINA ANKETIRANECV TOŽI, DA JE NAPETOST SLABA — NOVA ELEKTRIKA V STARIH ZICAH

ANKETNIH LISTOV	DRUŽIN	ŽARNIC	LICALNIKOV	SESALCEV	RADIO	EL. ŠTEDILNIK	
VELIKA MESTA	500	480	3'802	534	89	469	197
MANJŠA MESTA	500	502	3'009	473	35	410	57
INDUSTR. CENTRI	500	405	2'730	477	26	382	38
VASI	450	387	1'956	234	2	190	4
OBRTNI IN POLJED. CENTRI	200	276	1'238	184	5	146	6
LETOVIŠČA	100	108	724	98	8	81	4
SKUPAJ	2.250	2.199	13.459	2'000	165	1'678	306

Vodstvo Elektrogospodarske skupnosti Slovenije je razdelilo med potrošnike električne energije 2500 anketnih listov. Pri tem je pazilo, da so bili anketiranci iz vseh slojev prebivalstva in iz vseh krajev Slovenije. Anketi se je odzvalo 2196 družin ali 97,6%.

Namen ankete:

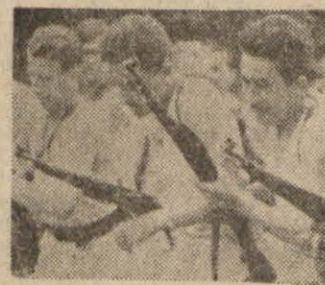
- Splošni pregled uporabe in razširjenosti električnih aparatov v gospodinjstvu
- Katere so pomanjkljivosti
- Kako bi elektroindustrijska podjetja usmerila proizvodnjo

Skrb za potrošnika električne energije se ne sme nehati tedaj, ko je poravnar račun in ko se zapro vrata za inkasantom. To je načelo, ki se po njem vse bolj ravna pri Elektrogospodarski skupnosti Slovenije. Prišel je namreč čas, ko morajo dobiti potrošnik vendarle že kvaliteten tok. In da bi videli, kako je s to stvarjo (Nadaljevanje na 4. strani)

Prihodnjic

TT TEDENSKA TRIBUNA

● ZICA — SIMBOL IN TEKMA

● KALA, FILM IN DRESURA

Začetek nagradnega natečaja: »KAJ? KDO? KJE?«

MED DVEMA TECAJEMA

Predstavljamo vam

CAMILLE CHAMOUN

Zadnji dogodki na Srednjem vzhodu, zlasti pa združitve Egipta in Sirije v Združeno arabsko republiko, so močno vzbudili notranjepolitično življenje v Libanonu. Arabci so množično romali v Damask, ko je bil Naser tam, in v več krajih je prišlo tudi do demonstracij. Precejšnji del prebivalstva se namreč ne strinja preveč s prozahodno politiko svojih državnikov, zlasti predsednika republike Chamouna, ki hoče doseči spremembo ustave, da bi lahko načeloval republiko še eno mandatno dobo.

Camille Chamoun je bil izvoljen za predsednika republike leta 1952, ko se je tedanji opoziciji posrečilo vreti Seima Bešira el Kurija, ki je bil kot predsednik republike od leta 1943 do 1952 absolutni gospodar Libanona. Na vse vodilne položaje v državni upravi in diplomaciji je postavil svoje sorodnike. Združena opozicija, v kateri so bile progresivna socialistična stranka, nacionalni blok in skupina neodvisnih politikov, je v ostrem boju, z demonstracijami in stavkami strla el Kurijevo odpor, ko je le-temu tudi poveljni vojske odpovedal pokorščino. Camille Chamoun je igral pri tej akciji opozicije vodilno vlogo, zato so ga tudi kandidirali za predsednika republike. Izvoljen je bil s pomočjo glasov progresivne socialistične stranke. Zato je svojo prvo mandatno dobo nastopil s programom narodno-socialistične fronte. Vendar pa se je kasneje od tega programa odmakal. Predvsem pa so mu mnogi zamerili, ker je sprejel Eisenwerjevo doktrino.

Sedanji predsednik libanonske republike je bil rojen leta 1899 v Deir el Kamaru v eni najuglednejših libanonskih krščansko-maronitskih družin. Studiral je najprej v Bejrutu, pravo pa na pariški Sorboni. Ko je končal študij, je bil odvetnik v Bejrutu. S politiko se je začel ukvarjati že kot študent, ko je bil na strani narodnega gibanja proti turskemu gospodstvu. Zaradi tega je bil tudi deportiran.

Za poslanca je bil prvič izvoljen leta 1936. Med dvema vojnama, ko je imela Francija mandat nad Libanom, je Chamoun sodeloval v dveh vladah kot finančni minister in minister za javna dela. Leta 1943 so ga francoske oblasti aretirale, ker je bil udeležen pri vstaji proti francoskemu pokroviteljstvu nad Libanom. Ko je Libanon postal neodvisna republika, je bil Chamoun v prvi vladi notranji minister. Leta kasneje je zastopal svojo domovino kot opolnomočeni minister v Londonu, nato pa je bil izredni delegat Libanona v OZN. Do leta 1948 je bil še v nekaterih vladah, potem pa je odstopil in se pridružil opoziciji, dokler ni bil leta 1952 izvoljen za predsednika republike.

Oficirska kasta

Zahodnonemška parlamentarna komisija za obrambo, se je pred dnevi ukvarjala z naslednjim primerom: Neki starejši oficir je opozoril mlajšega, naj bolj skrbi za svojo oficirsko čast. Mlajši je namreč na plesu dvoril hčerki nekega mesarja.

ostro oštelo starejšega oficirja, češ da takšno stanovsko razločevanje res ni več sodobno. Zlobneži pravijo: da do ukora ni prišlo zaradi nesodobnosti. Nikač ne pozabljajte, pravijo, da je tudi Franz Joseph Strauss mesarjev sin.

Truman in študentje

Univerza Yale v ZDA ima navado, da vabj znane osebnosti, ki potem v nevezanem razgovoru pojasnjujejo študentom

vprašanja, ki jih zanimajo. Tako je bil povabljen tudi bivši predsednik ZDA Harry Truman. Med drugim je dal tudi nekaj naslednjih pojasnil:

O gospodarskem položaju: »Recesija je tedaj, kadar izgubi delo vaš sosed. Depresija pa takrat, kadar ga izgubite vi.«

O tem, kaj bi storil, če bi bil predsednik zda: »Nekaj bi že storil. Gotovo pa ne bi mirno sedel ali igral golf, to vam lahko zagotovim.«

O tem, ali je položaj v SZ ustaljen: »Moralni bomo počakali, da bomo videli, ali bo Hruščeva kdo ustrelil ali ne.«

O svojih preteklih napakah: »Ne spominjam se nobene napake. Kongres pa jih je zagrešil mnogo. Najmanj, kar lahko rečem, je to, da republikanci niso nobene popravili.«

O tem, ali bi bil rad profesor na univerzi Yale: »Moje znanje ni dovolj obsežno.«

Po odgovorih sodeč tudi inteligentni kvocient ne.

Čudoviti časi

Angleški filozof Bertrand Russell je v reviji »Listener« zapisal, da je bila prva polovica dvajsetega stoletja izredno mirno obdobje. Medtem ko je bilo med leti 1850 in 1900 na vsem svetu vsega 48 vojn, jih je od 1900 do 1950 nastel samo 27. Kako lepi časi!

Kakor psi

Britanski minister za kmetijstvo Heathcoat Amory je v nekem časopisnem članku zavzdihnil: »Vsak minister bi rad včasih slišal tudi kakšno prilazno besedo — saj mu prav tako dobro de kot psi.«

Propaganda?

Urad za varstvo prometa v angleškem mestu Gillingham je prepovedal plakate, namenjen nepravilnim vozačem, ki se glasi: »Soferji, držite se leve!« (V Angliji vozijo namreč po levi strani ceste.) Prepoved je utemeljena z bojaznijo, da bi si kdor utegnil razlagati poziv politično, ko so se ravno začele pripravice za bližnje občinske volitve.

Nov urad v Berlinu

V Vzhodnem Berlinu je začel poslovati nov urad, ki bo njegovo ime zlomilo jezik mar-

sikateremu tujcu. Urad se uradno imenuje »Glavni operacijski štab za organizacijo in nadzorstvo izvajanja zakona o izpolnjevanju in poenostavljanju dela državne uprave v Nemški demokratični republikli.«

Enajst ton ministrov

Znani pariški kabaretni humorist Grello, se je, ob najnovejši vladni krizi spet izkazal. »Naša skupščina ima edinstven apetit na ministre,« je rekel med svojim večernim nastopom. »Od začetka Četrte republike je po mojih računih pozirala že enajst ton ministrov.«

Na Kubi se nemiri še niso končali. Kljub prvemu neuspešnemu napadu na vladne postojanke se uporniki ne nameravajo odreči nadaljnjemu boju. Da je res tako, izpričuje tudi ta dva castrova borca, ki pripravljata steklenice s tekočim gorivom — tako imenovane »Molotovljeve cocktaile« — za boj proti tankom Batistovih čet.

Volk dlako menja...

Amintore Fanfani, vodja italijanske demokristjanske stranke, je doživel pred kratkim hudo neprijetnost. Nekdo se je spomnil, da bi bilo dobro pred volitvami objaviti nekatere odlomke iz njegovih del. In tako je prišlo na dan:

1937: »Znanost mora najti nova dejstva, ki bodo dokazovala, kako zelo hvalni moramo biti Italijani Olovcu, ki je vodil in vodi njihovo domovino v veliko prihodnost. (Rivista in-

ternazionale di scienze sociali.)

»Človek« je kajpak Mussolini, 1936 »Na kadečih se ruševinah Addis Abebe sejeta dva italijanska maršala (Badoglio in Graziani) seme novega reda.«

1940: Fanfani je napisal članek »Naerti in upi«. Poveljeval je vojno in izjavljaj, da imajo Italijani samo en ideal in eno upanje: zmagati. Po zmagi pa bodo v premaganih državah uvedli »avtoritativne oblike režimov« — to se pravi fašizem.

Značilno za Fanfanija. Značilno pa tudi za tiste, ki so mu dopustili, da dandanes nastopa kot — branilec demokracije.

Pretekli teden je enajst alžirskih nogometašev, ki so igrali v francoskih klubih, nekateri tudi v državni reprezentanci, pobegnili iz Francije. Bilo je prav tist dan pred krizo francoske vlade. Beg je povzročil veliko razburjenje in političnih krogih. Toda pogledimo, kaj pravijo sami o svojem begu. Ko so iz Švice prispeli v Rim, se je sodelavec italijanskega partijskega glasila »Unita« razgovarjal z njimi.

»Odgovor na vprašanje: — zakaj smo pobegnili, je zelo preprosto: sestavili bomo alžirsko državno moštvo, ki bo igralo prijateljske tekme z vsemi arabskimi državami in — če bo možno — z drugimi državami Evrope, Azije in Amerike. S tem želimo pokazati svetu, da je Alžirja resnično.«

Tako je dejal Mohamed Boumezrag, ki je bil do svojega bega trener »Le Mansa«. S tem preprostim odgovorom je naznačil tudi političen pomen, lahko bi dejali množičnega, pobeга alžirskih nogometašev.

Boumezrag je rimskemu novinarju dalje pripovedoval, da ima alžirska osvobodilna vojska že svoje moštvo. »Mi pa bomo ustanovili še eno. Mnogi naši rojaki se z orožjem v rokah bojujejo v gorah. Mi se jim bomo pridružili z drugim orožjem — s športom. Množice nas bodo gledale po štadijih, nas ocenjevale in se naučile poznati nas kot Alžirce. Zato smo se odločili zapustiti Francijo.«

Alžirski nogometašji so še pred svojo odločitvijo prav dobro vedeli, kaj jih čaka: izguba

Politična enaistmetrovka

INTERVJU S POBEGLIMI ALŽIRSKIMI NOGOMETASI

klubu »Toulouse« je pripeljal s seboj tudi svojo ženo, mlado plavalosko ocharljivo Francozinja. Dejal je, da jih v francoskih moštvih niso zapostavljali, saj so nekateri od njih igrali celo v državni reprezentanci, sovražni vtiski gledalcev med tekami proti posamez. alžirskim igralcem jih tudi niso prestrašili. Vendar pa ni bila vzrok njihove odločitve nobena osebna užljnost. Odnos do Alžircev v francoskih moštvih ni imel nobene vloge pri tem. Za beg so se odločili iz ljubezni do svoje domovine. O tem so že dolgo premišljali.

Voditelji francoskega nogometa so bili besni, policija pa je prešla takoj v napad. Aretirala je dva alžirska nogometaša, ki jima ni uspelo pravočasno priti čez mejo, in ju dolgo zadrževala. Hasana Chabrija, ki je igral v klubu »Monaco«, so aretirali blizu italijanske meje, Mohameda Mauoucheja iz »Reimsa« pa pred švicarsko mejo. Tudi ta dva, kakor vsi ostali, sta imela v redu potne liste in jima torej ne morejo očitati ilegalnega prehoda meje. Lahko pa jih obtožijo kot dezertere, ker so bili nekateri od njih — med njimi tudi Mouche — vojaški obvezniki. Francoze najbolj jezi, ker nameravajo alžirski nogometaši ustanoviti svoje moštvo in to alžirsko. Za francoske kolonialiste je to največji zločin, ki si ga je moč misliti.

Alžirski nogometašji so še pred svojo odločitvijo prav dobro vedeli, kaj jih čaka: izguba

veliko denarja, prijave vojaškim sodiščem, prepoved vstopa v druga moštva, ki so včlanjena v FIFA in pa, da se ne bodo mogli vrnili v Francijo drugače kot vkljenjenih rok. Vse to so vedeli, toda odločili so se kljub vsemu

MODRA PENTLJA

Dobro, da imajo Zahodni Nemci NATO, zakaj z NATO in zaradi NATO je vse boljše. Celo ročne granate.

Kako pa je bilo, s to rečjo prejšnje čase? Spominjamo se še, kako nepravilne, mrzle in nevarne so ležale naše stare ročne granate v zabojih, piše list nove nemške vojske »Nemski vojak« v svoji aprilski številki. Da, to so bili res strašni časi. Na srečo pa je rimska tovarna Contin mislila tudi na nove granate, »pri čemer je še močnejše poudarila njihovo estetsko plat«. Pravi pisec: »Po seboj izstopa namreč njihova embalaža: vrečka iz celofana, povezana z modrim trakom.«

Kako ljubko! Mar ne bo vsakdo vesel, ko mu bo mimo ušes prižigala lično zavita ročna granata in bo njena pentlja živahno plapolala v vetru? Kajpak pa to ni vse — nova granata se bo lahko raztresla tudi na majcane, majcane kosčke. Vidite, kako NATO misli na vse. Naj se za granate čimprej pozanimata še Bonn, priporočila »Nemski vojak«. In naj živi NATO, ki mu je toliko do letopel

„Me ne zanima“

Reporter nekega beogradskega časopisa je pred dnevi kar na slepo srečo ustavil na ulici prvo žensko, ki jo je srečal, in jo pobaral, kaj najraje prebere v njegovem časopisu. Med drugim mu je povedala tudi tole: »Veste,« je rekla, »zunanjepolitične rubrike pa nikoli ne preberem. To me res ne zanima.«

Ta izjava sama po sebi ni nič posebnega. Koliko je med nami takih, ki bomo na isto vprašanje enako odgovorili: morda ne bomo pozabili pristaviti niti tega, da je politika nasploh »svinjarija« in da je zato kratko in malo ogabna. To mnenje ni novo. Ze weimarski dvorni svetnik Johann Wolfgang Goethe, pesnik in minister, je zatrjeval: »Politische Lied, eine garstige Lied!« (Politična pesem, umazana pesem!). Prepričan je bil — in mnogi drugi za njim — da je najbolje, če se držimo čim dalj stran od umazanije; da se lahko le tako izognemo eni izmed reči, ki bi nam utegnile oblatiti moralno podobo.

To mnenje, ki ga je podpirala široka težnja, da bi vsakdo res ravnal po vnečenih navodilih »Daj bogu, kar je božjega, in cesarju, kar je cesarjevega!« ali pa »Pometaj pred svojim pragom!« je bržkone prispevalo k marsikateri nesreči, ki je zgodovina z njo obmetavala človeški rod. Oba izreka bi bilo mogoče v nekoliko spremenjeni obliki povedati tudi takole: »Ne šklji čez svojega bližnjega plot!« Konju pa, ki mu slepice zastirajo pogled na levo in desno, ne preostane nič drugega kot to, da se prepusti voznikovim vajetam — ali vajetim tistega, ki se je samozvano posadil na kozla.

Veliki Rus Lev Nikolajevič Tolstoj je to lepo opisal v Vojni in miru! Ko je Napoleon napadel Rusijo, je car šklicel moskovske veljake, bojarje, v Kremlju. Plemiči in trgovci so se zbrali vsi zasrkbljeni: treba bo iti na vojsko, treba bo odiniti denarje. Potem pa je prišel car — neznan, navaden človek v bleščeci beli uniformi — spregovoril nekaj besed o sveti Rusiji — in bojarji so pričeli trgati s seboj zlatino in dragocenosti, hkrati pa izglasovali veliko vojne davščine. Ko so prišli na plano, »nami sebi niso mogli verjeti, kako jih je moglo prevzeti tolikšno navdušenje.« pripoveduje pisatelj.

Gróf-mužik iz Jasne Poljane opisuje razmero blag polju, ki pa utegne kdaj pa kdaj zavzeti use hujše in nevarnejše oblike. Saj sodi preganjanje čarovnic po verski plati v srednjem veku in po politični v dvajsetem stoletju v isti koš. Zime in nadloge so trle ljudi, odkar se zapovedajo sami sebe. Nekdaj je moral biti kriv; če je nekdo, ki se je zamožnjo »posadil na kozla«, rekel, da so krive čarovnice, bo že res. In če so krive prve nesreče, so bržkone zakriville drugo, in tretjo tudi... Slepice izreka: »...pred svojim pragom« puščajo odprt samo tisti del obzorja, ki ustreza gospodarju. Pa se najde gospodar, velik in sijajen; kakor narejen za to, da utelisi ves sijajni razgled, ki ga zastirajo slepice. Creda drvi za njim. Porajajo se Cezarji, Aleksandri, Napoleoni, Kristusi, Bude, Mohamedi in še toliko drugih. Dobro se še spominjamo enega izmed njih. Njegovo frenetično, hripavo vpitje je zanorilo osemdesetmilijonski narod do te mere, da se dva človeka, dva bližnja znanca nista več mogla srečati ne da bi — kakor dve leseni lutki na grozljivo nerazničnem odru resničnega sveta — mehanično dvigala iztegnjeni roki in izgovarjala nepristno navdušeni »Heil!«.

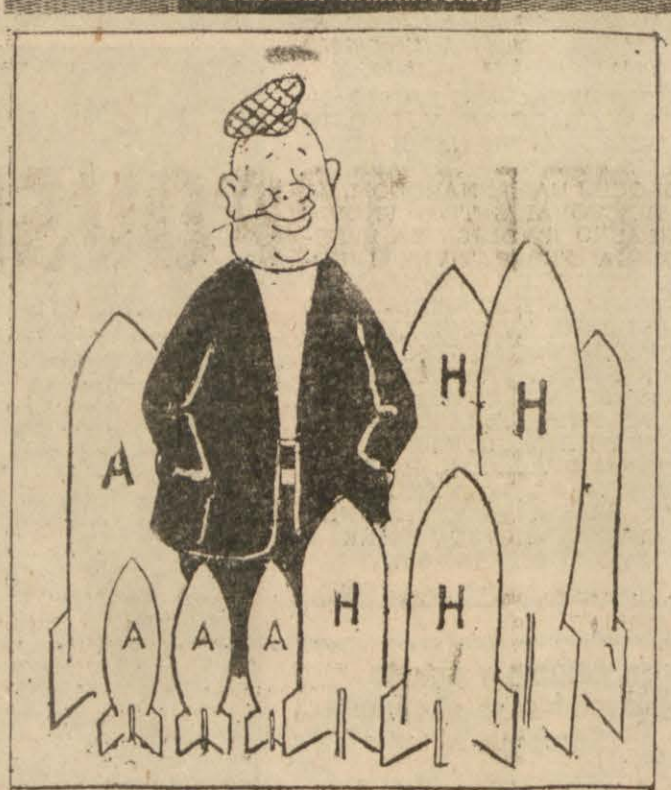
Tako sijajni so bili ti gospodarji, da se je »čredi« zdelo, da je slepice nič več ne ovirajo; še več, da so ji slepice potrebne, da brez njih ne bi mogla več živeti. Ni je zanimalo, kaj je za slepicami. In tako so samozvani gospodarji natikali slepice: zdaj v obliki kljukastega ali kakega drugačnega križa, zdaj kot takšno ali drugačno znamenje, zdaj kot modro, zeleno ali kakršno si bodi zastavo. Za tiste pa, ki so menili, da jih slepice vendarle motijo, so bile grmade, prekletstva, giljotina, vešala, pregnanstva, koncentracijska taborišča in kar jih je še podobnih sredstev...

In danes? Raznobarvne, pisane slepice »zgodovinskih poslanstev«, ideologij, ver, jezikov, barve kože in podobnih človeških razlik vodijo v Alžirjo, Korejo, sibirski taborišča, indonezijsko državljansko vojno in egiptovski spopad. Ali naj te slepice zagrnejo tudi pogled na resničnost, ki jo gradijo jedrske in raketne možnosti? Ze tisočkrat je bilo ugotovljeno, da vodi vožnja s slepicami nad dokončni prepad. Tudi, če gre preprosto za slepice — nezanimanja, Takrat, kadar gre za mojo, tvojo, njegovo — naše življenje, je nezanimanje toliko naposled kot samomor. Preprost je ta račun: milijon posameznikov je množica. Nezanimanje posameznikov je nezanimanje množice; zanimanja in odločne besede množice pa ni mogoče preslišati kar tako.

Toliko bolj nas z a n i m a. Saj gre za nas.

DUSAN DOLINAR

IZPOSODENA KARIKATURA

SE KAKŠNO STARO ŽELEZO?

Padry v Aux Ecoutes, Paris

PLANET ZEMLJA RAZSTAVLJA V BRUSLJU

Natanko po načrtu je kralj Baudouin 17. aprila ob 10. uri 40 minut ob zvokih faufar pritislil na gumb in sredi velikega bazena na glavnem trgu razstave je živnil stolp plamena nekaj metrov visoko. Takoj nato so se dvignili okrog njega nešteti stolpci vode in slika zaključila v prekrasnih barvah prizor. S tem trenutkom je bila odprta prva vojna svetovna razstava, ki so jo krstili za »največjo predstavo leta«.

Mnogo je že bilo napisanega o tej razstavi, prirreditveni odbor je poskrbel, da je lahko vsak že mesece prej štedil za pot v Bruselj. Slišali so se glasovi velikosti razstave, številu sodelujočih držav, kakor tudi o priljudnih »fair hostesses«, ki so se s posebnim šolanjem pripravile na svojo nalogo — biti v pomoč vsakemu obiskovalcu. Svojo nalogo izpolnjujejo od 1. aprila dalje in skušajo s prijaznim smehljajem in kopico pojasnil tujcu že na mejni olajšati bivanje v Belgiji.

In tako smo, sedeč v vli-u, ki je iz Aachena sopihal proti belgijski meji, pričakovali, da se bo v vlak vsak hip usula »jata-simpatični deklet. Prip-ljeni smo se bili celo prepustiti nezgodna. In se pustili objeti — v znamenju razstave seveda. Namesto tega pa je na belgijski obmejni postaji usula v vlak »jata« carinikov. Ze tukaj se je pokazalo, kako koristno je bilo, da smo izgovorjavo te besede »Exhibition« v francoščini že nekaj tednov prej vadili. Imela je namreč tako magično moč, da je carinik, ki je pr-

stom že kazal na naše kovčke, roko pomaknil nekoliko na levo, kar je imelo za posledico, da je neki v Anglijo potujoči sopotnik moral odpreti svoj kovček.

Pred sedmimi leti je kralj Baudouin — kot enega prvih ukrepov svoje vladavine — podpisal dekret o prirreditvi svetovne razstave. Neki časopis je takrat zapisal: »Belgija je stavila za 200 milijonov frankov, da v prihodnjih sedmih letih ne — išlo do nobene-ga večjega mednarodnega spopada«. In, kot se je pokazalo, so Belgijci dobro stavili. Letošnja razstava je lep primer sodelovanja narodov in pomeni »delo sveta za bolj človeški svet«. Pročelje sprejemne dvoranice z velikim golobom miru in Atomium si stojita nasproti. Ali se bo človeštvo posrečilo oba simbola, sedaj še tako nasprotna, združiti v enega? To je veliko vprašanje, ki ga zastavlja razstava. V naših močeh je, da nanj odgovorimo.

Pri študiju een se č veku zardl, da ni prišel na svetovno razstavo, ampak na kak kongres astronomov, kamor so gostitelji, kot vedno, poslali največ delegatov, tujci pa v večje največje strokovnjake. V vsaki restavraciji vam postrežejo z menujem (ki je, kot znano najcenejši na jedlnem listu), izbirčnejši pa lahko jedo a la carte. Povprečna cena menuja je 150 belgijskih frankov, kar bi bilo približno 1800 dinarjev. Neki belgijski kolega nam je razodel, da si je obilno privoščil

razne madžarske specialitete in plačal — 3500 dinarjev. Tekanje po razstavi človeka precej utruji. Pa tudi umaže se. V ogromni sprejemni dvorani vas bo dnevi hotel zelo rad sprejel pod streho in vam nudil edinstveno prilžnost spati po 700 dni na uro. Razen tega pa potrebujete seveda prostor, kamor boste zvečer položili izmučene ude. Privatno lahko stanujete že za 60 frankov, cene hotel-skih sob pa so že spet astronomske: do 1230 frankov za noč (600 do 18.000 dinarjev). V zadnjo ceno je vključena postrežba in zajtrk.

Za zabavo je tukaj dobro preskrbljeno. Razen lokalov v posameznih paviljonih, je bilo zgrajeno še celo mestce iz lepence, lesa in maveca. To mestce predstavlja Belgijo, kot je bila v letu 1900. Verjetno pa so s tem nazivom prirreditelji hotel poudarili arhitektonske posebnosti, ker steer se nam vsilji vprašanje, kje so ljudje »tkrat sploh stanovali. V vsem mestecu so namreč samo lokali, gostilnice, pa tudi moderen kabaret je, nekoliko nelogično, zašel mednje. V posebnem lunarku — »Parc des attractions« — lahko vidite vrsto zabavnih objektov od takih, ki s svojo ceninostjo in privlačnostjo res n spadajo na svetovno razstavo, do modernega kinematografa, kjer si za 100 frankov lahko ogledate najnovejši film »edem svetovnih čudežev«.

Ljubitelji umetnosti bodo prišli na svoj račun na razstavi »50 let — oderne umetno-

sti«, kjer si lahko ogledajo 346 slik in tipov najbolj znanih umetnikov vseh držav iz zadnjih petdesetih let. Jugoslavoani smo zastopani s štirimi predstavniki, inicer Petrom Lubardo, Ivanom Generaličem, Krstom Hegedušičem in Vojinom Bakičem. Bakičev »Torzo« je razstavljen celo na enem najvidnejših prostorov.

Mnogo hvale žanje tudi trinadstropni jugoslavoanski paviljon, ki je bil gotov med prvimi. Pokazalo se je na 1. da so nekateri prirreditelji precenili svoje sile in tako trajalo vsaj še mesec dni, preden bodo vsi paviljoni končani. Največjo »molo so imeli Francozi, ki so šele pozno opazili, da stoji njihov paviljon na mokri zemlji in se k »pak pogreza. Ousuevalna dela so gradnje tako zavlekla, da Francozi na dan otvoritve n mogli nidesar pokazati — njihov paviljon je še popolnoma prazen.

Ob koncu bi bilo vrsto omeniti, da je otvoritve razstave pomenila očenem tudi doslej največje mednarodno srečanje rovinarjev. Namesto najavljenih 1500 se jih je zbralo kar 3500 in je torej razumljivo, da prirreditveni odbor ni bil kos tej agogi. Tako sta bila prve tri dni na voljo novinarjem dovolj pisalna stroja in je informacijski urad »rugi dan po otvoritvi potreboval približno pol ure, da je kolegu iz Zagreba 1. je vprašal koliko

ljudi se je udeležilo otvoritve, postregel s številko 150 tisoč — številko, ki je bila t jutro objavljena v vseh časopisih.

Martin Znidarsič

V NEDELJO — 4. MAJA ZREBANJE PRVO-MAJSKE LOTERJE

NIČ VEČ NAFTNI FIFTY-FIFTY

Vrtinec sčisto političnih dogodkov, ki je zadnje mesece zajel razburkanj Srednji vzhod — ustanovitve dveh nasprotujočih si federacij leta narodnosti, notranja trenja v Irako-Jordanski koalicioni, premiki v Saudski Arabiji — je nekako zamagljil spomin na tisto, kar je v drugi polovici lanskega leta vzemirjalo poznavele gospodarskih razmer v tem delu sveta. V suha tla dežela, kjer je dolgotrajna tradicija dovoljevala pridobivati masno nafto samo Angležem, Američanom, Francozom in kvečjemu še Nizozemcem, so se po sklenitvi nekaj ne kdo ve kako prisrčno pozdravljenih pogodb zavrtali jekleni svedri, ki so jih naperili v globino italijanski in japonski tehniki.

Kako je prišlo do tega? Tako, da so Italijani in Japonci prekršili dotlej sveto pravilo »fifty — fifty« o delitvi dohodka med naftno družbo in državo, kjer išče družba svoje blago.

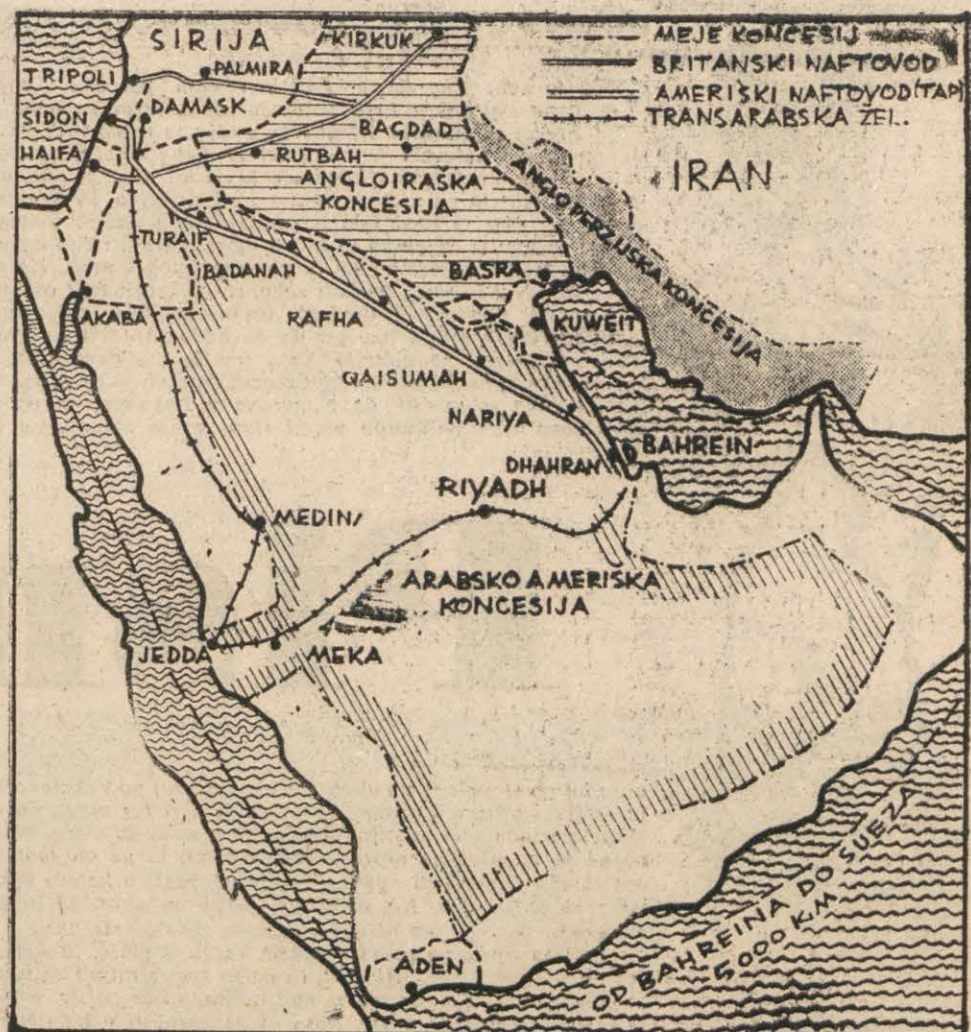
»Fifty — fifty« ali »petdeset — petdeset« po slovensko, čemur lahko rečemo preprosto kar delitev na pol, velja na Srednjem vzhodu menda že od tedaj, ko je bil prvi izpod svedra prvi črni curek v nebo. Družba, ki hoče iskati in črpati nafto na ozemlju neke države, mora zaprositi njeno vlado za dovoljenje, za koncesijo. In lahko bi rekli, da je na Srednjem vzhodu skorajda težavno najti kotiček, kjer bi sveder slej ko prej ne naletel na plast te goste tekočine. Družba in vlada sklepata koncesijsko pogodbo; navadno skleneta, da bo družba plačevala vladi polovico

- naftne družbe in srednjevzhodne vlade
- pri toni nafte v žep svojih deset dolarjev;
- fifty — fifty, torej vsak pet. Nihče ne prodaja pod to ceno. Dobički se zlivajo v rekah.

PERZIJSKI ZAKOL

Ta svetovni naftni kartel pa drži skupaj samo tako dolgo, dokler ni kaj narobe. Kar vzemimo perzijski primer. Ko je leta 1960

»Fifty — fifty« znamenje nekega časa in sistema — Kako se sklepajo koncesijske pogodbe — Trikrat dragoceni Srednji vzhod — Kaj sta sklenila Roosevelt in Ibn Saud na krovu križarke Quincy — Štirinajst dolarjev manj štiri dolarje je deset dolarjev in kaj pomeni to za naftne družbe in vladarje — Bratski pokol med perzijsko krizo in družba družbi volk ob Suez — Japonski in italijanski vsiljivci, ki ne priznavajo izreka »če si v Rimu, bodi Rimljan« — Kaj pomenijo italijanske in japonske vrtine ter Saudove solze

TAKO SI DELILO SREDNJI VZHOD NAFTNE DRUŽBE. POGLED NA PLATINENO PREDMESTJE MEKE, NIČ ČUDNEGA: DVE TRETJINI ROYALTIES POBE- RENE ZASEBNI RAČUN SAUDOVE DYNASTIJE — TAKŠNA JE KRALJEVA PALAČA, KI STOJI V PU-SCAVI TRI KILOMETRE OD DŽIDE — NA STOTINE KILOMETROV DA- LEČ TEČE JEKLENA ŽILA, KI SE PO NEMU PLETAKA GOSTA, MASTNA KRI MODERNE MOTORIZACIJE. POSNETEK JE Z MORSKE OBALE V BLIZINI DŽIDE

tretjini teh royalties; in ta država je dobila 1960. leta 193 milijonov dolarjev, naslednje leto 280 milijonov, 1952 pa že 440 milijonov dolarjev. Škoda, da nimamo novejših podatkov! Poleg tega se vladarji tudi drugače močno opirajo na tuje družbe, predvsem na ameriške. Strah pred tem, da bi saudski beduin vendarle utegnil kdaj povprašati, kaj je s tistima dvema tretjinama royalties, ki jih že tako ubogi »državni proračun« nikoli ne vidi, postaja čedalje bolj neprijeten.

Posebno pomembno postaja to vprašanje v luči zadnjih sprememb v Saudski Arabiji. Princ Fejsal baje dosti raje poslušal kairski radio kot pa iz Dahrana, ki ga vzdržuje Aramco... Kajpak bi bilo smešno pričakovati, da se bo zveza med vladarskimi hišami in naftnimi družbami hitro pretrgala. To je proces, ki se bo moral razvijati zelo dolgo. In vendar tudi vladarji kmalu ne bo preostalo drugega, ko da jasneje povedo, na katero stran bodo potegnili. Nestabilen notranji položaj v Iraku in Jordanu, sprememba na dvoru v Riadu — vse to so morda le posamezni pojavi, ki pa vendarle pomenijo, da se nekaj spreminja. Tudi dogodki v svetu naftnega kapitala — kakor na primer očitno krhanje »zakona« fifty — fifty — brčkone na drug način odražajo iste spremembe.

Vihar se nikoli ne začne z močnim sunkom vetra, pač pa s rahlo sapico, ki se potem krepi in krepi. Kralj Saud se čistega dne, ko je v bleščeti sobani svojega ridskega dvorca sredi žejkov jokaje bročal svoja pooblastila Fejsalu, najbrž ni zavedel, da to dejanje po svoje zaključuje neko obdobje. Prav tako se tega menda ne zavedajo tisti Italijani in Japonci, ki bi radi čimprej našli čimveč nafte.

In vendar je brčkone res tako.

PIŠE DUŠAN DOLINAR

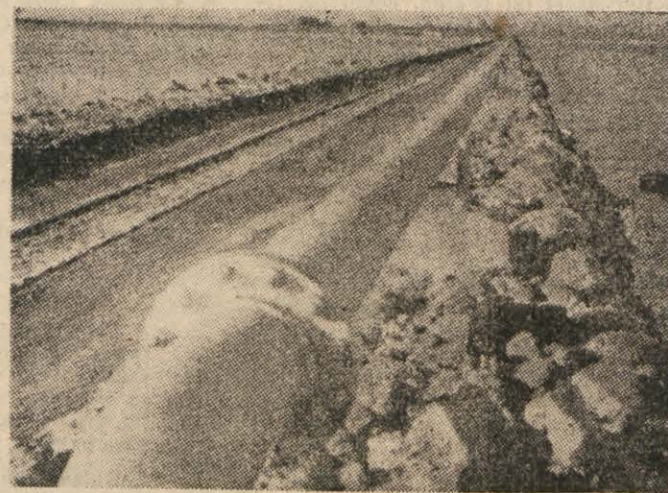
čistega dobička, ki ji ga bo prineslo prodajanje nafte. Praksa je pokazala, da zneso polovica čistega dobička (vsaj na Srednjem vzhodu je tako) približno eno osmino vrednosti načrtane surove nafte. Zato plačujejo naftne družbe vladam v srednjevzhodnih državah navadno kar to osmino, ne glede na trgovski uspeh, ki ga potem dosežejo.

»Fifty — fifty« pa ni doma samo na Srednjem vzhodu. Poznajo ga in v veliki meri uveljavljajo vsa večja naftonosna področja na svetu — v »svobodnem svetu« kajpak. Da bi razumeli, kako je prišlo do fifty — fifty, bo treba poseči v zgodovino pridobivanja nafte.

TRETIJA DRAGOCENOST — ALI PRVA?

»Trikrat nam je dragocen Srednji vzhod. Prvič zato, ker se je tam kaj rodila zahodna civilizacija; drugič zato, ker ležijo v okviru njegovih dežela sveti kraji treh svetovnih versiev: krščanskega, judovskega in muslimanskega; in tretjič...« Tako nekako se glasi odstavek iz znane Eisenhowerjeve doktrine za Srednji vzhod.

Cemu je tretjič — ali bolje rečeno, prvič — dragocen Srednji vzhod, je dobro vedel že pokojni ameriški predsednik Franklin Roosevelt, ko sta skupaj z

DRUŽBE, KI IZKORIŠČAJO NAFTO NA SREDNJEM VZHODU

KUVAJIT: Kuwait Oil Company. Polovico delnice ima britanska Gulf Oil Co. drugo polovico prav tako britanska British Petroleum Co.

SAUDSKA ARABIJA: Arabian American Oil Corporation (Aramco). Lastniki: ameriške družbe Standard Oil of California 30%, Standard Oil of New Jersey 30%, Texas Oil 30% in Socony Mobil Oil 10%.

IRAK: Iraq Petroleum Company (I. P. Co.). Po 23,75% imajo British Petroleum, Royal Dutch Shell (Britanci in Nizozemci) Compagnie Française des Pétroles (Francози), Standard Oil of New Jersey, Socony Mobil Oil (Američani) in Gulbenkian (neodvisni Armejeci) 5%. Poleg tega obstaja še manjša družba Khanateq Oil Co., last British Petroleum.

PERZIJA (IRAN): Iran Oil Exploration and Producing Co. in Iran Oil Refining Co. Lastniki delnic: British Petroleum 40%, Royal Dutch Shell 14%, Compagnie Française des Pétroles 6%, ostalo več ameriških družb. Poleg tega obstaja družba Iran Oil Co. izključno perzijska last.

KATAR: Qatar Petroleum Co., last Iraq Petroleum Company.

BAHREIN: Bahrain Petroleum Company; polovico ima ameriška Standard Oil of California, polovico prav tako ameriška Texas Oil.

zdaj prav tako že pokojnim saudskim monarhom Ibn Saudom (februarja 1946. na krovu križarke Quincy sklenila, da Saudski Arabija ne bo postala sovepirano ozemlje. Povračilo: dve veliki ameriški korporaciji, Standard Oil of California in Texas Oil sta ustanovili skupno Arabsko — ameriško družbo (Arabian American Corporation Aramco) in a koncesijsko pogodbo sklenili v februarju za začetek 40.000 kvadratnih milj. saudijskega ozemlja. Prva vrtanja so prinesla naravnost fantastične rezultate. V bolj sta se vrgli še dve družbi: Standard Oil of New Jersey in Socony Mobil Oil. Obrat se je hud konkurenčni spopad, ki bi utegnil krepko zbiti naftne cene na svetovnem tržišču. Pa je poslej vzhod ameriškega zunanjega ministrstva; družbe so se povzete, nasproti sta se pridružil Aramco, in tu se začela zgodovina modernega pridobivanja nafte na Srednjem vzhodu. Da, mimogrede: koncesijska pogodba je določala, da dobi saudski monarh po stari navadi polovico čistega dobička.

Cemu omenjamo prav Aramco? Zato, ker je Aramco menda najbolj značilni primer za to, kako so nastajali naftni veličani. Zakoni kapitalističnega gospodarstva so delovali tu, pri nafti, v tako čisti obliki kot kje neke drugje.

- Aramco se zdelač ni bila prva naftna družba na Srednjem vzhodu. Na severu, v Perziji, je delovala močnaka A. I. O. C. (Anglo-Iranian Oil Company — Anglo-iranski petrolejska družba). Ta je bila največja. Poleg nje pa so delovale v Iraku še I. P. C. (Iraq Petroleum Company), Royal Dutch Shell, Compagnie Française des Pétroles in še mnogo drugih. Zanimivo je, da so bile vse te družbe povezane z vladami držav, kjer so imele svoje vrtalne, transportne in predelovalne naprave, s koncesijskimi fifty — fifty pogodbami. Se zanimivje pa je, da med njimi v »normalnih« časih ni bilo nobenega pravega trgovskega tekmovanja, nobene konkurence.
- Posledice tega lepega poslovnega prijateljstva so na primer takšne:
- Pridobivanje nafte je na Srednjem vzhodu zelo poceni, ker so vrelci bogati, plasti ležijo blizu pod površino in delovna sila je izredno cenena. Težko je povedati natančno število, koliko stane proizvodnja ene tone v teh deželah: ponekod več, ponekod manj, nasploh pa menijo, da gre za vsota komaj kaj nad dva dolarja.
- Združenih držav Amerike in Venezuele držijo naftno industrijo v rokah približno iste družbe kot na Srednjem vzhodu. Tam, kaj znašajo proizvodni stroški za tono okrog osem dolarjev. Denimo, da stane prevoz s Srednjega vzhoda v Evropo ali Ameriko, ki potrošita največ tega goriva, dva dolarja. Na svetovnem tržišču pa stane ene tona nafte približno štiriinšest dolarjev.
- Ker znašajo proizvodni in prevozni stroški nekako štiri dolarje, pomeni, da vtaknelo

ministrski predsednik Mosadek nacionaliziral premoženje A. I. O. C., Anglo-iranske petrolejske družbe, se je perzijska naftna industrija ustavila. Najprej ni bilo dobrih tankerjev, ki bi prevažali tekočino do dežela, ki bi jo kupile; in kar je bilo še dosti slabše, tudi kupcev ni bilo. Kdor je takrat zasledoval gibanje naftnih cen, je mogel z začudenjem ugotoviti, da so nenadoma nenavadno padle. Perzijska vlada si tako nizkih cen ni mogla privoščiti, ker bi se ji potem prodaja skoraj več ne izplačala. Prišlo je do brezposelnosti, nezadovoljstvo v državi je narasčalo in končno je prevrat zaključil tisto, kar naj bi postalo prvi poskus osamosvojitve izpod »varštva« velikih družb z velikimi imeni. Drugi udarec pa je padel po prejšnjem lastku perzijske petrolejske industrije, A. I. O. C. Je v tistih mesecih negotovosti utrpela takšno finančno izgubo, da je morala potem, ko so ji premoženje spet vrnilo, prodati skoraj polovico svojih delnic. Kupile so jih — pa ne samo nje, ampak tudi vse ogromni dobiček iz tega »perzijskega zakola«, kakor je perzijsko epizodo imenoval neki poznavalec — družbe, ki so sestavljale ameriško Aramco...

Nekaj podobnega se je zgodilo tudi med svedsko krizo. Ob napadu na Egipt sô Siriji razstrelili naftovode, ki vežejo naftna polja v Iraku s sredozemskimi pristanišči. Ti naftovodi pa so v glavnem last I. P. C., Iraq Petroleum Company, ki jo drži britanski kapital. »Prijeteljevo zadreg« je temeljito izkoristila Aramco, ki si je nagrabila neverjetne dobičke. Potem, ko je kriza nekako prešla, je morala I. P. C. prodajati delnice, da bi prišla do denarja za najnuj potrebna popravila. Kupovale so jih družbe iz Aramco.

Tako se zbira naftni kapital v rokah treh najmočnejših ameriških finančnih skupin: Mellonov, Mogonov in Rockefellerjev. Te tri skupine namreč obvladajo družbe, ki sestavljajo Aramco, imajo pa tudi večji del kapitala pri nafti v Venezueli. Zato je skoraj upravičeno trditi, da te tri skupine malone neovirano vladajo na svetovnem naftnem tržišču.

FIFTY — FIFTY IN VLADARJI

Italijani in Japonci, ki so obšli tradicijo fifty — fifty, so naredili takole. Italijanska državna družba ENI (Ente Nazionali Idrocarburi) je ponudila perzijski vladi tri četrtine dobička, če ji izroči izključno koncesijo za izkoriščanje nafte v delu osrednje Perzije. Perzijska vlada je to sprejela in tako zdaj italijanski strokovnjaki vrtajo v perzijska tla. Podobno, le da precej skromneje, je nastopila neka japonska družba. Ta si ni upala ivergati tako odkritega napada na močnejšake Aramco, A. I. O. C., I. P. C. in druge. Japonci so ponudili kuvaitskemu šejku in Ibn Saudu 56 odstotkov dobička za nafto, ki naj bi jo Japonci iskali na tamkajšnjem ozemlju. Tudi Japonci so se že naveličali ob Perzijskem zalivu. Slišati pa je bilo, bilo, da je prišel s »trifletirsko« ponudbo v Teheran pred meseci celo Nemeč Krupp, ki bi spotalo rad (v Perziji namreč gradi velikansko jeklarno) pogledal nekoliko tudi po nafti.

Ti »ugodni partnerji« so stisljivi vlade držav Srednjega vzhoda v hud precep. V najbolj bogatih državah (Saudski Arabija, Kuvajt, Katar, Perzija) vladajo diktatorski režimi, ki jim blaginja vsega naroda ni dosti mar. Močni valovi nacionalizma in sovraštva

do zahodnih naftnih družb, ki se širijo iz Kaira in Damaska, pa so pričeli pljuscati tudi že ob obale Perzijskega zaliva. »Ugodnejši partnerji«, ki ne spoštujejo nenapisane zakona fifty — fifty, so navadnim lju-

dem kajpak bolj pri sru. Vladarji — absolutisti sami si prilastajo večji del royalties, kakor imenujejo naftni delež, ki ga dobi vlada od dobička družb. V Saudski Arabiji ostane v blagajni vladarjeve rodbine dve

DEDIČ TOPOVSKEGA KRALJA

Kruppi so ulivali topovske cevi, ki so sejele ogenj in smrt po številnih evropskih bojiščih med prvo in drugo svetovno vojno. Kruppi so bili — in so še — najbogatejši finančni močniki na ozemlju nemške države. Po drugi svetovni vojni se niso zahodnonemški vladni zastopniki pogajali z visokimi komisarji zahodnih zasedbenih oblasti o zaplembi, cepitvi in razdelitvi Kruppovega koncerna, marveč so to opravili Kruppovi ljudje. — Bralcem posredujejo v krajšem povzetku poglavje »Krupp je še vedno najbogatejši« iz knjige Kurta Pritzkoleta »Čigava je Nemčija«.

Ko je nemški tisk oktobra 1956 objavil novico, da je Vera Krupp von Bohlen in Halbach zvezo med Vero in Alfredom je vložila v ameriškem Las Vegasu tožbo za razvezo zakona s svojim tretjim možem, se je javnost manj zanimala zanjo kot pa za njenega moža, Alfreda Kruppa, zakaj človek, ki ga je Vera pri sodniku za ločitve obtožila »duševne okrutnosti«, se pravi pomanjkljivega zanimanja za zakonsko zvezo, velja za največjega finančnega močnika na ozemlju Zvezne republike.

Baronica Krupp, kakor se je imenovala v ZDA, je s svojimi zahtevami po oškodnini sama poskrbela za to, da je prišel njen mož prav s finančne plati v osredje zahodnonemške javnosti. Vera je zahtevala kot letno vzdrževalno milijon mark in enkratno odpravnino 21 milijonov. Svojo zahtevo je podkrepila s trditvijo, da ima Alfred Krupp milijardo mark »premoženja v gotovini«, kar je uprava Kruppovih tovarn seveda zavrnila z ogorčenjem.

Vera Krupp pa je ostala praznih rok. Se preden je prišlo v »paradižu ločitev« Las Vegasu do razprave, je umaknila tožbo. »Sama se lahko preživljam«, je zapisala v razlagi, »preprosto življenje v fermi v Nevadi mi je ljubše kot pa potikanje po 380 grajskih sobah v Essenu.«

Ta del njene izjave je bil namenjen le za ameriški tisk, zakaj tisto fermi v Nevadi so kupili s Kruppovim denarjem, v gradu na griču nad Essenom pa Kruppi že zdavnaj ne stanujejo več. — Prizadevni fantje iz Essena pa so posredovali Kruppov natančne podatke o življenju brezskrbne in vedre 42-letne Vere Krupp. Nekaj dni potem, ko je vložila tožbo v Las Ve-

gasu, je esensko sodišče odločilo o nasprotni tožbi: zakonsko zvezo med Vero in Alfredom je razveljavil zaradi »nepripravnega vedenja« Vere Krupp. Alfred Krupp je zmagal. Za razvezo je izvedela javnost šele po šestih dneh, zakaj — tako je pisalo v listih — »podjetje Krupp in deželno sodišče sta skrbno varovali skrivnosti«.

Alfred Krupp, milijardni dedič »topovskega kralja«, gre v zasebnem življenju kaj svojevrstno pot. Nekaj dni pred drugo svetovno vojno se je prvič poročil s hčerjo hamburškega trgovca, pa je prišlo na zahtevo Alfredovega očeta do ločitve, ker so se širile govorice, da se je edini Kruppov dedič poročil z »barsko damo«. Alternativa se je glasila: žena ali dediščina. Alfred Krupp se je odločil za dediščino in si je s tem pridobil pravico, da se kot edini izmed sinov iz ženske veje Kruppove rodbine podpisuje s priimkom Krupp.

Drugi zakon se je razbil ob Kruppovem rodbinskem zakoniku — določila ga je Berta Krupp — ki predpisuje dediču in njegovim ženi marljivo, zglede, dolžnostim poslovne politike in reprezentance posvečeno življenje, katerega »konjički« smejo biti le popotovanje po svetu, amatersko fotografiranje in jadranje, prav nič pa ni dovoljeno izživljanje lastne osebnosti, ki bi se rada gibala v ritmu jazovske glasbe ter se naučila sijaja južnih letovišč in plesnih prireditev.

Tako je torej življenje Alfreda Kruppa natančno določeno že vnaprej: životačenje v senci velikega podedovanega premoženja. Friedrich Alfred Krupp, ki je umrl leta 1902, je bil zadnji moški potomec svojega rodu. Zapustil je dvoje hčera, 17-letno Berto in 16-letno Barbaro. Njegova vdova je takrat naslovljena na ravnateljstvo podjetja Krupp pismo, v katerem je rečeno, da je postala najstarejša hči Berta Krupp edina dedinja, do njene polnoletnosti pa bo mati upravljala premoženje. Za to je pravzaprav poskrbel že Bertin ded, ki se je bal, da bo z njegovim sinom izumrla rodbina »industrijskih kraljev« Kruppov, in je določil za dedinjo najstarejšo vnukinjo.

Berta se je poročila z diplomatom dr. Gustavom von Bohlen in Halbach, katerega prednik je bil kovač in frizijski kmetje. Iz tega zakona se je rodil leta 1907 Alfred, sedanjji Krupp. Ljudje so skrivaj objavljal šale na račun zakonskega para, zakaj Berta Krupp je bila tolstva velikanka, njen mož pa je imel komaj 164 centimetrov. In hišni red kakor na cesarskem dvoru: Kruppovi gasilci — pravzaprav rodbinska tajna policija — so morali sleherni tretmetek povedati hišni gospodinjji, kje je kateri izmed sedemih otrok, ki so se rodili v obdobju 1907-1922. V hišnem redu je vladala disciplina, v kateri ni pomagalo prav nobeno opravilo, če je ta ali oni član zamudil na primer kak obrok. Prav po cesarskem vzorcu so sedeli družinski člani za mizo, tempo zajemanja jedi je določal hišni gospodar. Ker je sam jedel hitro in je bil najprej postrežen, se je pogosto prime-rilo, da so ostali najmlajši ali manj disciplinirani družinski člani lačni, ker so jim hvirrani služje pred nosom pobrali skoraj polne krožnike.

Zelena disciplina je bila torej tudi v družini, ne le v podjetju, ki mu je bila po mirovni pogodbi prepovedana proizvodnja orožja. Ob udeležbi švedskih in nizozemskih obožovalnih podjetij pa so Kruppove tovarne zvešto varovale zgodovinsko dediščino, ki je dragocena pomena za obrambo dežele.

se je na očetu ukaz izučil kovaške in ključavničarske obrti. To je pomenilo osemtni delavnik, dvanaest pfenigov plače na uro in očetovo nadzorstvo. Potem je prišel tehnični študij v Münchenu in Aachenu, oktobra 1936 — torej že za nazloma — pa je Alfred von Bohlen in Halbach stopil v Kruppovo podjetje, seveda brez posebnih pravic. Ko se je proti očetovi volji poročil s hčerjo hamburškega trgovca, je prišlo do družinskega spora. Alfred se je ločil, sin pa si je pridržal. Marca 1941 je postal Alfred član Kruppovega direktorija z letnimi prejemki 60.000 hitlerjanskih mark. To je kot zadajo milost lahko izkazal svojemu sinu že bolehn, nekdanji diplomat, ki je dobil za svoj 70. rojstni dan leta 1940 iz »führerjevih« rok častno zlato značko NSDAP. Hkrati so mu podelili vodilni nacisti še vrsto drugih odlikovanj in ga imenovali »prinirja delas«.

Kako je bilo potem, je znano: marca 1945 je tisoč angleških bombnikov razbilo livarno jekla v Essenu. Potem so zahodni zavrniki zaprli Alfreda Kruppa namesto njegovega očeta, ki je bil zaradi možganskih krvavitve že bolj slabe pameti. Leta 1947 je bila pred vojaškim tribunalom v Nürnbergu razprava proti Alfredu Kruppu in njegovim enajstim sodelavcem. Sodišče je obtoženo oprstilo v dveh točkah obtožnico — v pripravljeno napadalne vojne in v zaroti proti miru — v nadaljnjih dveh pa so bili krivi. Za ropanje gospodarskih dobrin v zasedenih tujih deželah in za vojne zločine, ne nad tujimi prisilnimi delavci in vojnimi ujetniki je sodišče odmerilo obtožencem skupno 86 let ječe, od tega ducat Alfredu Kruppu. Hkrati je sodišče odredilo tudi zaplembo Kruppovega premoženja. Takratni ameriški vojaški guverner general Clay je prepustil izvršitev tega določila poveljstvom štirih zasedbenih področij. Rusi so Kruppovo premoženje zaplenili, vojaški guvernerji zahodnih con pa ne.

Potem ko je Alfred opravil tri razrede v javni gimnaziji.

(Nadaljevanje prihodnje št.)

Tu je neki Zagrebčan. Pošiljam Vam poročilo o njegovem primeru in o položaju, v katerem se nahaja. Precej zanimivo je. Njegovega padca je krivo predvsem stanovanje, v katerem je bil. Imel je slabe sosedje, nekoga italijanskega oficirja in Hohmana, ki je bil ubit. Ne ve, ali je prišla policija na njihovo zahtevo ali slučajno. Presenetili so ga, pri sebi je imel dve ponarejeni legitimaciji. Tistega dne je prispel iz Šibenika in bi bil moral shraniti eno izmed legitimacij pri prijatelju. Le-ta pa je ni mogel vzeti. Ko so ga legitimirali in mu preiskali sobo, so ga začeli tudi osebno preiskovati. Spoznal je, da bodo pri njem našli tudi drugo legitimacijo na drugo ime ter da ga bodo zaradi tega prav gotovo odpeljali na policijo. Zato jim je dal denarnico, v kateri je imel nekaj slik in legitimacij, nato pa je odšel mimo njih. Menda so mislili, da namerava v stranišče, on pa je pred očmi treh policistov planil skozi vrata stanovanja in

je še nadalje trdil, da je Reič, da je dekle neke gostilne ter da ne ve, kako ji je ime in da lističa nista njegova.

Tretji dan so mu kirurgi odstranili iz noge izstrelek četrti dan okrog osmih zvečer pa so prišli policisti in karabinjerji ter ga s silo odvedli v vojno bolnišnico. Isti večer so ga privezali za posteljo ter ga začeli pretepati, da bi izdal deklo, ki mu je nosilo kosilo, ter kdo mu je dal lističa s podatki. Pretepati in zasliševali so ga dve do tri ure. Pod udarci je nekajkrat padel v nezavest. Naslednji dan so ga od osmih zjutraj do dvanajstih popoldne spet pretepati. Dobil je strašne udarce z gumijevko. Ko so ga zmrcvarili in niso dobili od njega nikakršnega priznanja, so mu tlačili v usta sol. Tako so mu uspeli natlačiti v usta pol kozarca 3 del soli. Pustili so ga, misleč, da ga bo žeja prisilila priznati vse, kar zahtevajo od njega. Pustili so ga v sobi samega in

Ko je bila pri njem v bolnišnici vojaška komisija, so mu prebrali iz policijskih aktov, česa je obtožen, ter je tako njegov položaj zelo resen. Najhuje je, da ga obtožujejo kot organizatorja napada na godbo. To pa je prišlo v policijske zapisnike tistih, ki so ta napad na godbo priznali. On sam je komisiji vojnega sodišča dokazal, da to, česar ga dolže, ni točno, podpisal je samo zapisnik vojne komisije, ker v njem ni priznal niti podpisal ničesar, kar bi naj bil izjavil policiji. Tudi zagrebška policija ga precej bremeni. Kakor torej vidite, je njegov položaj težak. Če morete, mu pomagajte; če je mogoče kaj opraviti z denarjem, sporočite njegovim v Zagreb, da ga bodo poslali. Če pojde pred sodišče s prvo skupino, je gotovo kandidat za pred zid, če bodo obsodbe take. Sicer ni malodušen, niti ne obupuje, čeprav pričakuje najhujšega. Venčar je tudi precej prepričan, da se bodo stvari dobro razvijale glede na mednarodni položaj in na

Pismo iz ječe

navzdol po stopnicah na ulico. Bežal je naprej po Vrhmanoški in Istarski ulici v Vrazovo, tu pa se je ozrl ter videl, da ni nikogar izmed njih za njim. Skočil je v neko dvorišče, videl pa ga je na njegovo nesrečo neki civilist, ki ga on sam ni opazil. Ko so prispeli agenti, jim je povedal, v katero dvorišče se je zatekel. Ko so agenti prišli na dvorišče in ga zagledali, jim je na drugem izhodu zbežal. Dvakrat o streljali za njim, pa ga niso zadeli, razen v plašč. Stekel je čez ulico in skočil na neki vrt, tu pa so spet streljali za njim in ga zadeli v nogo, da mu je nad kolonom kar počila. Padel je in ni mogel več naprej. Nato so ga prenesli v bolnišnico in ga še isti večer zaslišali. Rekel je, da je njegovo pravo ime Ivan Reič, da je rojen v Splitu, da je še kot otrok odšel s starši v Zagreb. Prišel je po olje, ki ga v Zagrebu ni dobil, da pa bi na pravo legitimacijo ne bil mogel dobiti propustnice za Šibenik, kjer je nameraval obiskati sorodnika. Tu mu je neki človek pred policijo nabavil za sto lir legitimacijo in propustnico na tuje ime.

Naslednji dan pa so preko občine izvedeli, da v Splitu ni nobenega Reiča, niti ni bil nihče s tem imenom tamkaj rojen. Zaslišali so gospodinjico, ki jim je povedala, da je k njemu zahajalo neko deklo, ki mu je prinašalo kosilo. Zvečer so spet prišli v civilno bolnišnico in zahtevali od njega, da jim pove svoje pravo ime, katero deklo mu je prinašalo kosilo, zakaj je prišel v Split, zakaj je šel v Šibenik. Prinesli so nekakšna dva lističa. Na prvem so bili nekakšni podatki o ladjedelnici, na drugem pa podatki, da so blizu Dunaja bencinski rezervuarji. Reklji so, da so to našli v njegovem stanovanju in zahtevali, naj jim pove, kdo mu je to dal. On

odšli na kosilo. Se nekako v normalnem stanju mu je uspelo, da se je razvezal, ker se je med pretepanjem premetaval in so vezi iz cunj, s katerimi je bil zvezan, popustile. Izvlekel je najprej eno roko, nato pa se je popolnoma razvezal. Tega se dobro spominja. Kasneje je zapadel v nekako ne-normalno stanje, nastopile so blodnje zaradi mučenja in obupne žeje, ki jo je povzročala sol, s silo natlačena vanj. Ne more se spomniti, kaj se je zgodilo, di je padel skozi okno drugega nadstropja. Padel je na glavo in mu je počila lobanja na dveh mestih. Stiri dni je bil v nezavesti in so že mislili, da bo umrl. Pri njem je bil tudi duhovnik, da bi mu medtem ko je bil v nezavesti, prebral za njega molitev. Četrti dan, ko se je spet zavedel, so ga vprašali, zakaj je hotel pobegniti skozi okno. On sam ni verjel, da se je to res zgodilo, saj se ni ničesar spominjal. Nato ga niso pet mesecev več pretepati, stalno pa sta samega stražila po en karabinjer in en agent. Od zagrebške policije so zahtevali zanj podatke in poslali tjakaj tudi njegovo sliko. Tako so izbedeli za njegovo pravo zagrebško ime, opisan pa je bil kot nevaren komunist in kot velik organizator Komunistične partije in njenih akcij na vsem Hrvaškem. Kasneje so iz Zagreba zahtevali, naj ga predajo njim.

Ko so se začele kasneje v Splitu velike aretacije, so njegovo sliko na policiji kazali mnogim. Tako so nekateri z udarci prisilili priznati, da so metali bombe na godbo v Tartaljni ulici, da je bil on na njihovih sestankih ter da je sodeloval v pripravah za napad na godbo. On sam tega ni priznal, ker teh ljudi ne pozna, niti ni bil na njihovih sestankih.

stanje na fronti. Če pa ga bodo postavili ob zid, prosi, da njegove zadnje misli, s katerim bo umrl, in pozdrave sporočite Dedu (Moskvi — op. F. S.), očku J. (CKKPJ — op. F. S.) in očku H. (CKKPH — op. F. S.) ter vsem tistim, za katere bo dal svoje življenje. Ob koncu pozdrav tudi njegovi tovarišici ter njegovemu malemu proletarčku — njegovemu nasledniku, ki ga pa za žal ne bo niti videl. Njegovo zdravstveno stanje je razmeroma dobro, boji se le komplikacij v glavi. Noga bo ostala nekoliko pokvarjena, a ne zelo. Kaj vse je preстал zaradi bolečin, zlasti v zvezi z glavo, tega ni moč opisati. Če morete, pošljite to pismo njegovim v Zagreb, da bodo tudi vedeli za njegov primer.

Mnogo najiskrenejših tovariških pozdravov

Novi Tata

Pri Državni založbi Slovenije je pravkar izšla izredna knjiga, pisana v slovenščini in hrvaščini, ki vsebuje dolgo vrsto pism, na smrt obsojenih borec za svobodo. To je pretresljiva knjiga, eden največjih zgodovinskih dokumentov narodno osvobodilnega boja.

Objavljamo predsmrtno pismo Rada Končarja, enega vodilnih hrvaških organizatorjev upora, ki so ga italijanski fašisti ustrelili 22. maja 1942 na Subljevcu pri Splitu skupaj s 25 tovariši. Iz zapora je pred obsodbo postal ilegalno pismo, pisano v tretji osebi, v katerem je opisal, kako je padel v zapor in kako so ga tam italijanski fašisti mučili.

Žarnice brlijo

(Nadaljevanje s 1. strani)

In kako so razširjeni električni aparati v gospodinjstvu, so torej izvedli anketo. To je bilo toliko bolj potrebno, saj številke o porabi elektrike v gospodinjstvu v Sloveniji nenehno rastejo:

1951	75.236 MWh
1952	68.502 MWh
1953	81.086 MWh
1954	113.787 MWh
1955	153.341 MWh
1956	187.710 MWh
1957	228.089 MWh

MWh = megavatna ura = 1000 Kwh

In koliko je odjemalcev? Konec lanskega leta jih je bilo natanko 338.659. Sem-

- 1678 radijskih aparatov
- 85 hladilnikov
- 52 pralnih strojev
- 141 bojlerjev
- 165 sesalcev
- 30 loščilcev za parket
- 4 televizijski aparati

Rezultati

Seveda bi bila primerjava teh podatkov po okrajih, republikah in sploh v državi zgovornejša, toda že te številke niso od muh. Če na hitro roko te podatke administrativno uredimo, bomo videli, da je anketa posredovala naslednje zaključke:

- kuhanje z elektriko se je po osvojitvi izredno razširilo
- aparatov za gospodinjstvo je vedno več
- poraba elektrike v gospodinjstvu je za 300% večja
- medtem ko je bila pred vojno karakterističen porabnik svetilka, so zdaj grela (aparati za kuhanje in gretje)

Prav zanimivi pa so tudi drugi podatki. Najbolj mehanizirana gospodinjstva so kajpak v večjih mestih. Tako imajo na primer v Mariboru vsi stanovalci bloka v Maistrovi ulici električne štedilnike in prav vsi kuhajo izključno z elektriko, medtem ko ogreva prostore centralna kurjava. Razen tega imajo vsi trofazni priključek in avtomatske varovalke. Podobno je ponekod tudi v Ljubljani, zlasti v blokih v Savski koloniji. Precejšnji korak naprej kaže »akademska« četrt na Mirju, kjer dosega elektrifikacija gospodinjstva že ameriški nivo in znašajo stroški mesečne porabe toka tudi do 4 tisoč dinarjev.

Za primer naj navedemo univerzitetnega profesorja iz Ljubljane, ki ima v šest-

sobnem stanovanju 24 žarnic, električni štedilnik, pekač, likalnik, 3 električne pečke, infra grelec, 3 peči z ventilatorjem, 2 grelni blazini, fen, radijski aparat, zvonec, hladilnik, bojler, sesalec za prah, loščilec za parket in šivalni stroj z elektromotorjem.

Takih, še več pa zmernejših primerov, je kar precej po vsej Sloveniji. Najskromnejši iz vsega kupa je anketni list vojne vdove iz Bežigrada v Ljubljani. Dve osebi rabita 4 žarnice, odprt kuhalnik in likal-

VSE VEČ IN VEČ GOSPODINJ UŽIVA DOBRE (IN SEVEDA TUDI SLABE) STRANI ELEKTRIČNIH ŠTEDILNIKOV. ZA DEKLETCE NA NAŠI SLIKI JE LOŠČILEC ZA PARKET RES SE PREVELIK, KO PA BO DORASLA...

nik ter plačata na mesec 150 din. Skladišni delavec iz Strossmayerjeve ulice v Ljubljani pa ima 5 žarnic, kuhalnik, likalnik, pečko, radio in hišni zvonec.

Tretjino žic bo treba zamenjati

Anketa — prva te vrste v državi — pa je kajpak opozorila tudi na napake. Več kot tretjina anketirancev toži, da imajo slab tok in da napetost nenehno pada. Res je. Elektrarne smo zgradili, tu pa tam postavili še kak transformator, za nizkonapetostno omrežje pa je zmanjkalo denarja. Električna se pretaka po starih žicah. In

v tem je poglavitni vzrok, da žarnice samo brlijo in da ob konicah ni mogoče poslušati radia. To velja zlasti za zgornjesavsko dolino, za Kranj, Tržič, Koper in seveda še za precej drugih krajev. Tudi Ljubljana ni izjema. Na Vodovodni cesti so pred dnevaj merili natanko 24 ur moč toka in ugotovili ob konicah samo 110 voltov, medtem ko se je ponoči jakost povzpela na 260 voltov. Skratka, omrežje za nizko napetost je ahilova peta elektrifikacije. Vsega nizkonapetostnega omrežja je 14.400 km; od tega bo treba več kot tretjino zamenjati. Seveda ne kar čez noč, odvisna pa je vsa zaveza precej tudi od občinskih ljudskih odborov.

E. Hrausky

»GOSPOD« BENCIN

Bencin povzroča vedno več požarov — Previdnost ni nikoli odveč — Najbolj nepazljive so gospodinjce

Zadnje čase je v kronikah dnevnih časopisov vedno več kratkih vestí o požarih, ki jim je botroval bencin.

... Ljubljanka I. K. je 23. marca lani z bencinom prala perilo v kopalnici. Ker je bila peč zakurjena, so se bencinski hlapi vneli. Požar ni bil hud, pač pa je I. K. dobila precejšnje opekline... Odpeljali so jo v bolnišnico... Vzrok požara je bila malomarnost...

Škode je za 50.000 din... V galvanizacijskem oddelku tovarne »Saturnus« v Ljubljani je 20. junija lani gorel bencin... Neko tovarišico, ki je bila zaposlena pri čiščenju reflektorskih obročev (čistila jih je z bencinom), je nekdo prosil, naj mu napolni vžigalnik. Ustregla mu je. Ko ga je začela postavljati, se je vzmet na vžigalniku sprožila, nastala je iskra, ki je vžigala hlape nad bencinsko posodo...

Povzročeno škodo so ocenili na 7.500.000 dinarjev... To sta le dva primera izmed

mnogih, ki so bili zapisani v časnikih, še več pa jih je v analizi požarno-varnostne službe.

Komaj nekaj dni je odkar smo spet lahko brali: »Ljubljana, 19. aprila... Davi okrog pol petih je izbruhnil požar v lesenem provizoriju v Likojarjevi ulici 9, kjer so imeli svoje prostore Športna zveza Slovenije, Zveza Partizan Slovenije, uredništvo »Poleta« ter vse republiške in nekatere jugoslovanske športne zveze. Požar je nastal zaradi neprevidnega ravnanja z bencinom... Snažilka je čistila tla z loščilom, ki ga je hotela razredčiti s 4 litri bencina. To je delala v zakurjeni vratarški loži. Zaradi zgoščenih bencinskih hlapov je nastala eksplozija in nato požar...

Škodo cenijo na okoli 100 milijonov dinarjev... Ko sem prelistaval zapisnike požarno-varnostne službe, mi je vzbudil največ pozornosti prav bencin kot povzročitelj nesreč. Največ primerov je v gospo-

dinstvih. Vzrok vsem tem nesrečam pa je malomarnost. Toda niso redki primeri požarov zaradi neprevidnega ravnanja z bencinom tudi v podjetjih.

KAJ MENI STROKOVNJAK?

Zakaj prav bencin, smo vprašali prof. dr. ing. Vinka Krašaršiča, predstojnika Inštituta za splošno kemijsko tehnologijo v Ljubljani. Odgovoril nam je takole:

»Poznamo celo vrsto bencinov po načinu priprave in uporabi. Kljub precejšnjim razlikam glede hlapnosti in vnetljivosti sodi večina bencinov v prvi nevarnostni razred, ker imajo vnetišče pod 21 stop. C. Tiste vrste bencinov, ki so manj hlapne in imajo višje vnetišče, dopušča sicer nekaj olajšav pri vskladičenju, pri uporabi pa niso nič manj nevarni.

Bencini pri neposrednem stiku z ognjem ne eksplodirajo, pač pa se vžgejo in gorijo dalje. Vendar nastane večina požarov zaradi ognja, ki ga povzročijo eksplozije. To zaradi tega, ker so bencini hlapni in tvorijo z zrakom eksplozivne zmesi.

V prostoru ali sobi, veliki 3 krat 4 in visoki 3 metre, bi moralo prehlapeti okoli 3 do 5 kilogramov motornega bencina, da bi v tem prostoru po mešanju z zrakom nastala eksplozivna zmes.

Hlapi bencinov so povprečno trikrat težji od zraka, v zaprtih prostorih se plazijo po tleh in se le počasi mešajo z njim. Zaradi tega nastanejo eksplozivne zmesi lokalno, tudi z majhnimi količinami bencina.

V zaprtih prostorih, ne le kjer je odprt ogenj, ampak tudi tam, kjer imamo kotičke s temperaturo nad 400 stopinj C, ne smemo uporabljati niti majhnih količin bencina... Zelo koristno je, če prostore, kjer imamo opravka z bencinom, zračimo. Posode in naprave, v katerih skladiščimo bencine, pa je treba razen drugih varnostnih ukrepov še dobro ozemljiti, da ne pride do samovžiga...

Tako je mnenje strokovnjaka. Toda tudi laik že ve, da se z bencinom ne smemo igrati. Posledice so lahko hude: ne samo človeške žrtve, ampak tudi neprecenljiva gmotna škoda...

I. A.

NAGRADNI NATEČAJ AVTOMOBILSKA CESTA

Uredništvo »Tedenske tribune« razpisuje nagradni natečaj za najboljši reportaž in anekdoti z avtomobilske ceste, ki jih bodo napisali sami brigadirji.

Za reportaži smo predvideli naslednje nagrade:

1. nagrada 15.000 din
2. nagrada 7.000 din

Za anekdoti pa:

1. nagrada 5.000 din
2. nagrada 3.000 din

Brigadirji, udeležite se v čim večjem številu našega nagradnega natečaja! Prispevke pošiljajte na naslov »Tedenska tribuna«, Ljubljana, Tomšičeva 3. Prispevki so lahko pisani v slovenščini ali srbohrvaščini in ne smejo biti daljši od 90—120 tipkanih ali pisanih vrstic. Na kuvertu napišite »Nagradni natečaj — avtomobilska cesta«.

Zanimive reportaže oziroma anekdote bomo sproti objavljali v našem časopisu in jih seveda običajno honorirali. Ko bo avtomobilska cesta dograjena, pa bo posebna komisija (sestavljena iz dveh članov uredništva »TT«, člana OK LMS ter člana Glavnega štaba MDB na avtomobilski cesti) izbrala iz vseh poslanih prispevkov najboljšo reportažo in najboljšo anekdoto ter jo nagradila.

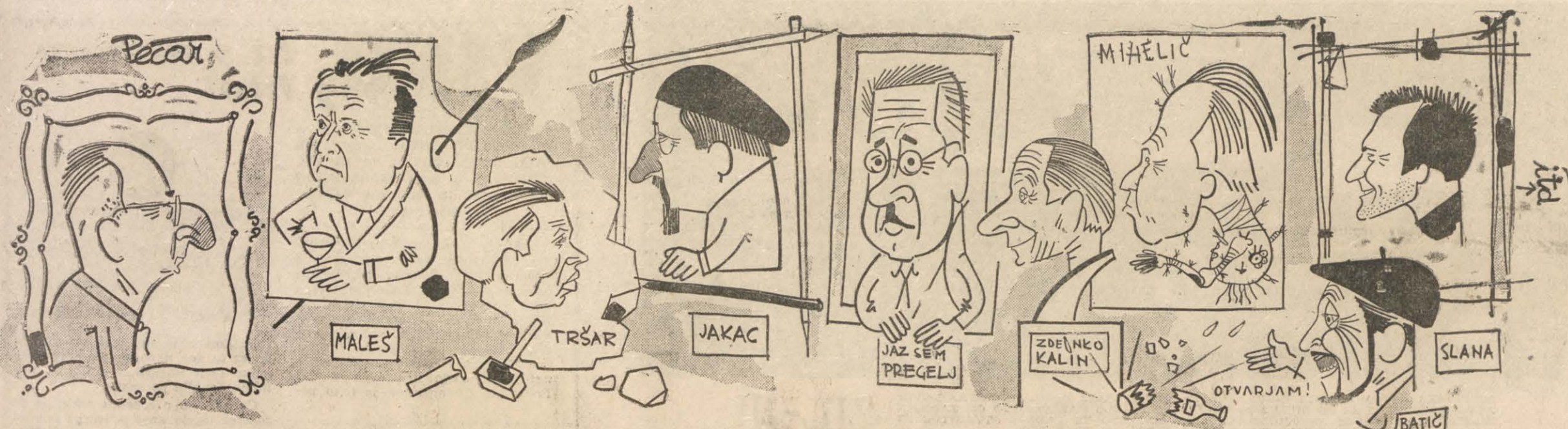
Nagradni natečaj velja za ves čas gradnje avtomobilske ceste od 1. aprila do 29. novembra 1958.

kaj pa niso všteti veleodjemalci, ki jih je še 473. Skratka, številke govorijo, da je elektrika na zmogovitnem pohodu.

In anketa?

Čeprav strokovnjaki še niso izluščili iz kupa papirjev in številki resnejše analize, je vendarle celotna zbirka podatkov sila zanimiva. 2198 družin s 8030 osebami ima

- 13459 žarnic (na družino pride šest in pol žarnic)
- 1171 odprtih kuhalnikov
- 843 kuhalnikov na plošče
- 306 štedilnikov
- 60 vodnih grelcev
- 318 pekačev (skupaj 2698 naprav za kuhanje, kar je več kot družin!)
- 2000 likalnikov
- 535 pečk
- 125 grelnih blazin
- 159 aparatov za britje

V Moderni galeriji je bila v ponedeljek odprta velika razstava del slovenskih slikarjev in kiparjev od impresionizma pa do današnjih dni. Razstavo prireja Moderna galerija in Društvo slovenskih likovnih umetnikov v počastitev VII. kongresa ZKJ

HEMINGWAY PISATELJEM:

Strastno se vmešavajte v življenje!

Ernest Hemingway, Nobelov nagrajenec iz leta 1954, malo govori, zato so njegovi intervjuji redki. Vse kaže, da cenil molk. Njegova dela povedo tisto, kar ljubi in sovraži, zato odklanja odvečne komentarje. Osebnemu prijatelju Georgu Plimptonu pa je le odgovoril na nekaj vprašanj. Njegovi odgovori dokazujejo domiselnost in poznavanje življenja. Francoski literarni tednik »Arts« jih je objavil kot zanimivost za prijatelje lepih umetnosti in kot nasvete mladim, sodobnim pisateljem.

Hemingwayeva delovna soba v predmestni hiši v Havani je razdeljena na dve. Sredi sobe stojita dve dolgi knjižni polici. Skoraj polovico manjšega prostora zavzema dolga, nizka postelja s copatami ob vznožju, drugi pa je urejen kot delovna soba s pisalno mizo, pultom in dvema stoloma. Hemingway piše najprej s svinčnikom, šele potem vzame v roke pisalni stroj. Njegova dnevna »proizvodnja« znaša 450 do 1250 besed. Prve dni v tednu napravi več, da »proizvodnja« ne trpi zaradi ribolova, ki si ga zelo rad privoščil ob

ALI JE ZA DOBRO PISANJE POTREBNA CUSTVENA UMIRJENOST? NEKOČ STE REKLI, DA NISTE MOGLI PISATI, KADAR STE BILI ZALJUBLJENI. BI LAHKO KAJ POUVEDALI O TEM?

Kakšno vprašanje! No, poskusimo! Pišeš lahko, če te ljudje ne motijo, zlasti lahko pa, če se ne meniš za tisto, kar se dogaja okoli tebe. Prav gotovo pišeš najbolje, kadar si zaljubljen. Več ne bi povedal.

ALI NAJ BI MLADI PISATELJI POPREJ DELALI PRI TISKU? ALI VAM JE DALO SODELOVANJE PRI »KANSAS CITY STARU« KAJ KORISTNEGA?

Pri »Staru« je bilo treba pisati preprosto, informativne fraze. To koristi vsakemu pisatelju. Delo pri časopisu ne škoduje, pisatelj pa se mora pravočasno odtrgati od njega.

ALI STE SE OD DRUGIH PISATELJEV ČESA NAUČILI, NA PRIMER O NAČINU PISANJA?

Boljši ko je pisatelj, manj govori o lastnem delu. Bolj ko napreduješ v pisateljski karieri, bolj si sam. Sčasoma odmirajo dobri, najstarejši prijatelji, spet drugi se oddaljijo, vidiš jih redkokdaj, zato pa pišeš in v mislih ohranjaš z njimi iste stike, kot si jih imel v dobrih časih, na

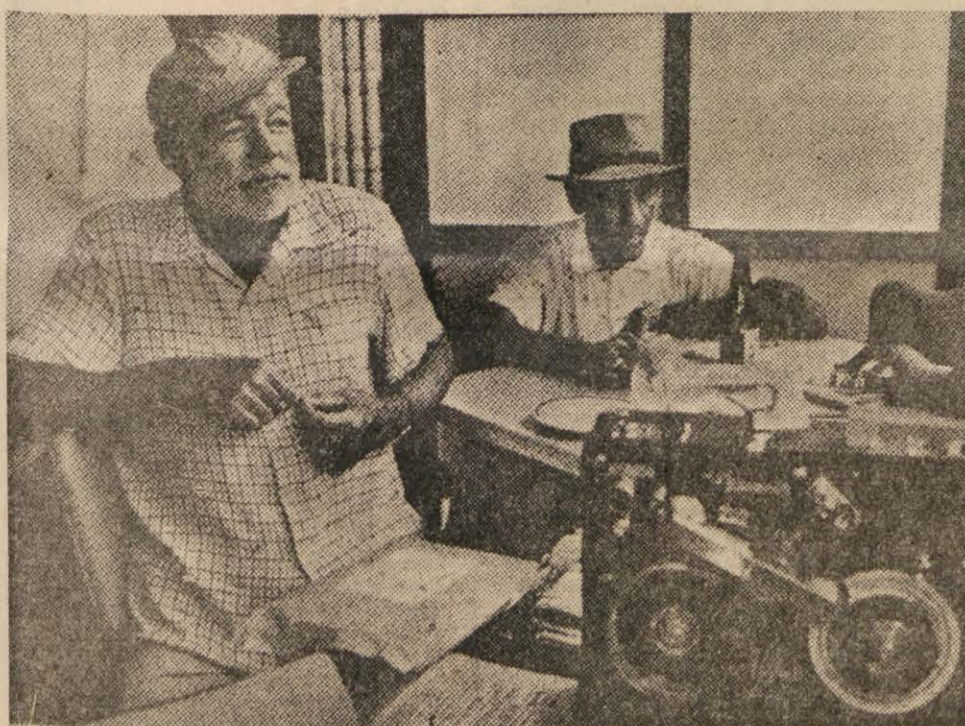
DESET NASVETOV MLADIM PISATELJEM

1. Zaljubite se!
2. Zagrizite se v pisanje!
3. Hodite po svetu z odprtimi očmi in strastno se vmešavajte v življenje!
4. Proučujte priznane mojstre!
5. Ne izgublajte časa!
6. Poslušajte glasbo in glejte slike!
7. Berite, berite!
8. Ne menite se za prazne marnje!
9. Delajte tisto, kar vam je všeč!
10. Močite, zakaj besedovanje ubija ustvarjalnost!

primer za kavarniško mizo. Včasih jim pišeš, pisma so smešna ali neumna, vendar ti skoraj povsem nadomestijo običajno kramljanje. Osamljen si, prav to pa je potrebno za delo. Ob vsem spoznaviš, da se izgubljeni dnevi ne vrnejo več.

ALI KDAJ PREBIRATE ROKOPISE?

Če ne poznaš pisatelja, vedno mnogo tvegaš in imaš potem preglavice. Pred nekaj leti so me tožili, češ da sem snov za roman »Komu zvoní« vzel iz neobjavljenega filmskega scenarija. Tožil je še dva

Hemingway v družbi starega moža Ramiréza, ki je model za junaka novele »Starec in morje«.

časa tedna. Na omari je razprostrta leopardova koža, po sobi so razpostavljeni rezljani kipci levov in ceber, vsepovsod pa ležijo knjige, zgodovinske, gledališke, pa eseji in pesmi. Knjige segajo na vsa področja pisateljske ustvarjalnosti. »Posegajte v življenje!« pravi Hemingway. Sam se že desetletja ravna po tem nasvetu. S sedemnajstimi leti je bil na italijanski fronti, kot dopisnik je sodeloval v španski državljanski vojni, med drugo svetovno vojno je bil poročevalec, v povojnih dneh pa je hodil na lov, med drugim v Kenijo. Rad lovi ribe, na kraju samem si je ogledal španske bikoborbe, skratka, ves čas »posega v življenje«.

VSAK CLOVEK IMA DOLOČENE URE, V KATERIH USTVARJA. ALI SO VAM URE PISANJA PRIJETNE? ALI LAHKO NA KRATKO OPIŠETE, KAKO IN KDAJ DELATE? NAJBRŽ IMATE NATANČNO DOLOČEN NAČRT?

Kadar pišem roman ali novelo, začnem kar se le da zgodaj zjutraj. Takrat me nihče ne moti, prijetno hladno je, pri delu se ogreješ. Najprej preberem tisto, kar sem napisal poprej; dobro vem, kako se bo zgodba nadaljevala, v mislih skušam preživeti vse dogodke do naslednjega jutra, ko spet začnem delati. Če začnem okrog šeste zjutraj, opraviš dnevno delo do poldneva. Ko preneham, sem prazen, potem pa se misli spet obogatijo. S pisanjem je nekaj podobnega kot z ljubljenjem. Kadar pišem, mi vse drugo ne pomeni prav nič.

ALI SE LAHKO OTRESETE VSEGA, KAR VAS JE OKUPIRALO MED DELOM. BRŽ KO ODLOŽITE PISALNI STROJ?

Seveda, vendar to zahteva disciplino, ki jo je treba pridobiti.

ALI NASLEDNJE JUTRO PRAVLJATE TISTO, KAR STE NAPIŠALI PREJSNI DAN? ALI PRAVLJATE KASNEJE VSE SKUPAJ?

Sleherno jutro popravljam strani, ki sem jih napisal dan poprej. Seveda nazadnje vse skupaj še enkrat pregledam. Popravljate je kaj različno. Konec zgodbe »Zbogom, orožje« sem napisal devetindesetkrat, preden sem bil zadovoljen. Nisem mogel najti pravih besed. Rad delam zunan, telefon in obiskovalce med delom. Najbolje delam s prijatelji, ki so mi najbližji sovražniki.

* * KNJIGE IN LJUDJE * *

Knjiga španskih tovarišev

Vihar druge svetovne vojne je tako popolno preglasil svojo uverturo, špansko državljansko vojno, da se dandanašnji zdi mladim rodovom kot davna zgodovina, čeprav jo ločujeta od našega časa komaj dve desetletji. Združeni fašisti so na španskih tleh hoteli svoj prvi veliki boj zoper svobodoljubno človeštvo in špansko ljudstvo je zaradi sramotne brezbrčnosti evropskih »demokratskih« vlad plačalo krvavi davke popolne kot katerikoli narod v Evropi. Španska republika se je borila. Društvo narodov pa je po dolgih procedurah izglasovalo »resolucijo o nevmešavanju«. Mussolini in Hitler sta poslala v Španijo moštvo in tehniko, zakonita španska vlada pa ni mogla v Evropi niti kupiti orožja. Redke pošiljke so prihajale le iz Sovjetske zveze, sicer pa je bil tudi Stalin radodarnosti »svetovalec« kakor s topovi in municijo.

Kljub tem neprijetnim obzorem, ki so oblačila nebo republike, pozna državljanska vojna v Španiji svetlo legendo mednarodne solidarnosti. Evropska ljudstva se niso strinjala z mnenjem svojih vlad, ampak so bila prepričana, da se je treba v špansko državljansko vojno odločno »vmešati«. Tako so kmalu po uporu fašističnih generalov kljub oviram in preganjanju od oblasti pričeli prihajati v Španijo prvi protifašistični borci iz evropskih dežel, predvsem borbeni elita delavskega razreda, komunisti, iz borcev tujih narodnosti so bile osnovane mednarodne brigade, ki so veljale in se izkazale kot elite odlične ter so med španskim ljudstvom uživale velik ugled in nedeljene simpatije. Stevilna moč mednarodnih prostovoljcev vojaško sicer ni bila izjemnega pomena, zato pa je bila moralna sila mednarodne solidarnosti, združena z borbenostjo, disciplinirano in nečloveško vzdržljivostjo prostovoljskih odlin, tem večje vrednosti za svobodno Španijo. Mednarodni oddelki so bili v Španiji dve tisti, do septembra 1938, ko so se po pogodbi o odpoklicu prostovoljcev, podpisani od obeh vojskovojskih strani, umaknili z bojišč. Medtem ko je republikanska vlada pogodbo dosledno izvajala, je

Jugoslovanski dobrovoljci v španski republikanski vojski: drugi od leve je tov. Vlačko Begović, tretji je Laza Latinović, četrti pa Franc Rozman-Stane.

na francoski strani ostalo še zmeraj veliko število italijanskih in nemških intervencionistov. Evropa je tudi to pot bila pripravljena zatisniti eno oko, saj je na tihem že potrdila smrtno obsodbo španske demokratične republike.

V španski državljanski vojni so na strani republike sodelovali tudi slovenski prostovoljci. Kljub oviram, ki so jih stajale na poti domača in tuje policijske službe, je odšlo na špansko fronto okrog 400 Slovencev, deloma iz jugoslovanskega in italijanskega dela slovenske, deloma iz vrst naših izseljencev širom Evrope.

Preživelih udeležencev tega velikega spopada so te dni izdali v uredništvu Albina Marvina pri Državnih založbi Slovenije svoje spomine z naslovom »Bili smo v Španiji«. Tako je zdaj tudi slo-

šemu krogu naših bralcev dostopni intimnejši vpogled v del dogajanj na vročem španskem ozemlju pred dvajsetimi leti. Knjiga doživlja slovenskih španskih borcev, ki prihajajo na naš knjižni trg ob 7. kongresu, nas izpodbuja tudi k misli, da bi bilo prav, če bi dobili primerno zgodovinsko delo, ki bi zaokroženo predstavilo sodobnemu bralcu velika poglavja protifašističnega boja v Španiji.

Nasa knjiga španskih spominov je razdeljena v več poglavij in razdelkov, ki mozaično sestavljajo precej kontinuirano podobo vseh faz v obdobju španske državljanske vojne. Po uvodnih besedah, ki jih je napisal Ivan Regent, sledi krajši zemljepisno-zgodovinski sestavek, ki uvaja bralca v problematiko španske dežele.

Kratko poglavje o pomoči KPJ španskemu ljudstvu je napisal Ivan Kreft, zaključni sestavek tega uvodnega dela pa prinaša biografijo Franca Rozmana-Staneta, kasnejšega komandanta slovenske vojske, ki je bil med prvimi prostovoljci v Španiji.

Sami spomini so razdeljeni v pet obsejnejših zaglavij: Odhod bika za Madrid, Na vzhodni prostovoljce v Španijo, Prva fronta — drugi na Teruel in bitka ob Ebru, Konec slavni dni ter Vrnitev v domovino. Urednik zbornika je gradivo, kjer je bilo to potrebno, povezal s kratkimi vmesnimi odstavki, tako da daje knjiga precej zaključen in zaokrožen prežer borbe slovenskih prostovoljcev na španskih tleh, deloma pa osvetljuje tudi širše področje boja drugih mednarodnih oddelkov. Knjiga je bogato ilustrirana: razen fotografskih posnetkov iz španskih mest in pokrajin, prinaša številne fotografije borcev in odlin, kakor tudi zemljepisne skice najvažnejših bitk. Na kraju je knjigi dodan seznam slovenskih prostovoljcev, ki so sodelovali v mednarodnih brigadah, vendar je zaradi delne nedostopnosti podatkov nepopoln.

S tem skopim znanjnim orisom vsebine smo o knjigi pravzaprav zelo malo povedali. Njeno pravo bogastvo je neka žarna sila, ki veže iz teh preprostih zapisanih spominov in ki je prevečala tudi zavest njihovih avtorjev v tistih dandanašnjih že pomalo davnih letih. »Spanec« so bili med prvimi borci tudi v naši revoluciji in njih malo, ki so padli v naši osvobodilni borbi. Nekaj zaključnih zapisov je posvečenih prav spominu na te tovariše.

Knjiga španskih spominov je knjiga o bratstvu ponižanih in razžaljenih. Vrača nam spet nekaj tiste zavesti šlovske skupnosti, kjer se ideja in človek stapljata v eno samo življenjsko nujnost, prežarjeno z notranjo vizijo pravične zmage. Ali ne čutimo včasih hrepenenja po tem žaru, ki ga mirna leta drojijo na tisoče osebnih usod?

Sicer pa špansko poglavje še ni končano. Morda niti ni tako daleč čas, ko bomo lahko obrnili nov, čist, svetel list.

Pred nekaj leti je Hemingway obiskal centralno Afriko, kjer se je udeležil lova na divje zveri. Na sliki ga vidimo v šotoru, kjer si s svojo ženo kuha večerjo.

druga, ki sta pripravila dvojce scenarijev. Prišli smo pred sodišče; tožnik ni mogel plačati pravde.

ALI DRŽI, DA JE V VAŠIH DELIH NEKAJ SIMBOLIZMA?

Naj bo, če tako pravijo kritiki. Sam ne govorim rad o simbolih in tudi ne maram takih vprašanj. Ze dovolj težko je pisati romane in novele, kaj šele, da bi jih razlagal. Pol ducata poklicnih razlagalcev se ukvarja z njimi, čemu bi se mešal v to? Berite tisto, kar sem napisal, ker mi je bilo všeč, od vas pa je odvisno, kako si boste to razlagali.

KAKO SE V VAS ZASNUJE NOVELA? ALI SE TEMA, ZAPLET IN OSEBNOSTI MED PISANJEM SPREMENIJO?

Včasih je človek vnaprej vso zgodbo, včasih pa jo zasnuje, ne da bi natanko vedel, kako se bo razpletla. Vse je odvisno od tega, kako delo napreduje. Hitrost zasnovne daje zgodbi odločen ton. Včasih je gibanje počasno, kakor da ga ni, in vendar je.

ALI ZLAHKA PRESKOČITE Z ENEGA KNJIŽEVNEGA OSNUTKA NA DRUGEGA, ALI DO KONCA DELATE ENO SAMO ZASNOVANO DELO?

Dejstvo, da sem prekinil svoje resno delo samo zato, da bi odgovarjal na taka in podobna vprašanja, dokazuje moje nespamet in pa to, da bi zaslužil strogo kazen. Kaznovan bom, kar brez skrbi!

ALI SE VAM ZDI, DA TEKMUJETE Z DRUGIMI PISATELJI?

Nikoli ne. Prizadevam si, da bi pisal bolje kot nekateri mrtvi pisatelji, o katerih zbornika je prepričan, dokazuje moje začetka skušam pisati po najboljših močeh. Včasih se mi zdi, da bi lahko opisal to ali ono reč bolje kot po navadi.

ZDI SE, DA RADI PONOVO NOBERETE SVOJE KNJIGE. ALI SI TAKRAT ZAZELATE, DA BI KAJ SPREMENILI?

Včasih berem ponovno, predvsem takrat, kadar mi delo ne gre od rok. Takrat si dopovedujem, da je bilo vedno težko, pogosto skoraj nemogoče.

KDAJ SE ODLOČITE ZA NASLOV? ALI POTEM, KO JE DELO ŽE NAPIŠANO?

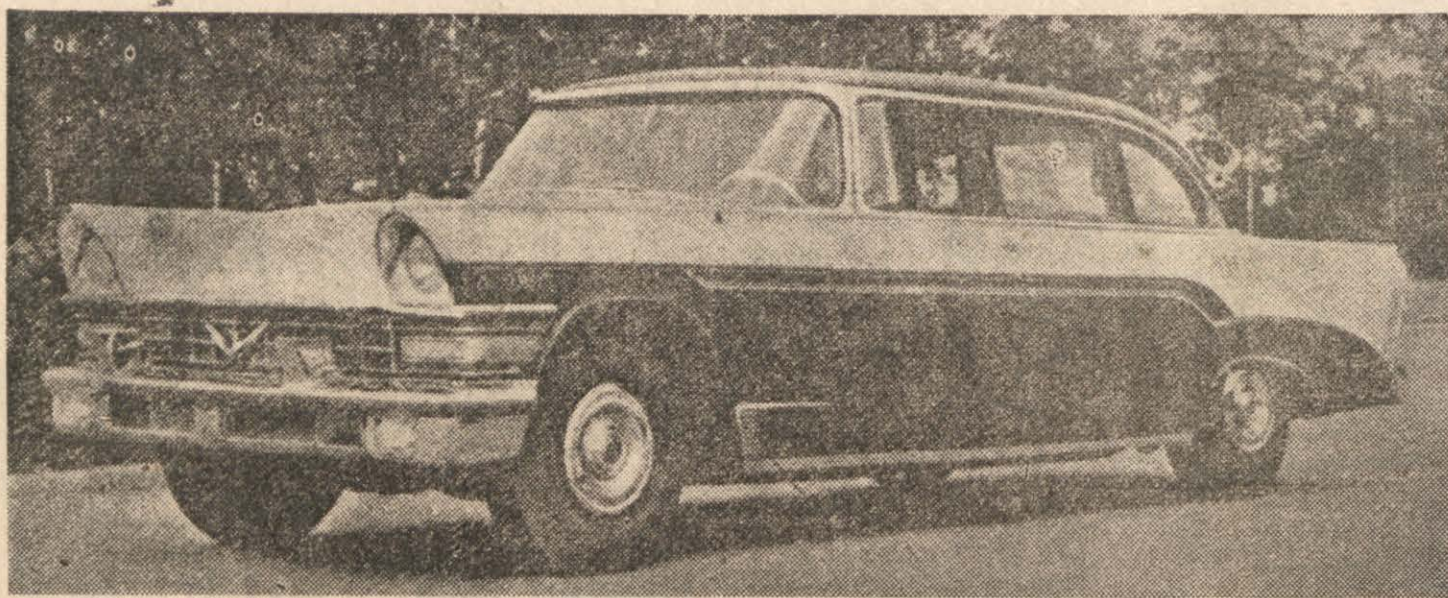
Da. Sprti sestavljam seznam naslovov, kj bi prišli v poštev. Včasih jih je kakih sto. Potem izbiram. Tudi vse seznam sem že zavrgel.

KAKO JE BILO S »STARCEM IN MORJEM«?

Novela »Starec in morje« bi lahko imela tisoč strani. Na njih bi opisal vaščane, njihovo življenje, vzgojo njih in njihovih otrok. Drugi pisatelji to odlično znajo. Kadar pišete, morate upoštevati vse, kar je bilo na določenem področju že storjeno. Tudi jaz sem že marsikaj spoznal, vendar se mi ni zdelo potrebno, da bi prav o vsem obvestil bralca. — Imel sem srečo, spoznal sem marljivo človeka in pridnega dečka. Na oceanu se človek pokaže takega, kakršen je v resnici. Nekoč sem videl kakih petdeset kitov, enega dvajset-metrskega sem harpuniral in mi je ušel. Telega nisem omenil v zgodbi, vse tuje ribiške pripovedi, ki sem jih poznal, pa so bile ledene gore na poti do »Starca in morja«.

PRAVIJO, DA PISATELJI OBRAVNAVAJO V SVOJIH DELIH LE PO ENO ALI DVE MISLI ALI V VAŠIH DELIH ODSEVATA TI DVE MISLI?

Le kdo to pravi! To je poenostavljanje. Tisti, ki si je to izmislil, prav gotovo ni premogel več kot eno ali kvečjemu dve misli.

SOVJETSKA AVTOMOBILSKA INDUSTRIJA JE ZADNJE CASE IZDELALA NEKAJ NOVIH AVTOMOBILOV, KI SE PO ZUNANJEM OBLIKU MALO RAZLIKUJEJO OD ZADNJIH IZDELKOV AMERIŠKIH AVTOMOBILSKIH TOVARN. MED TE ZADNJE STVARITVE JE PRISTETI TUDI TA ZIL-III S SEDEŽI ZA ŠEST OSEB

ZIL-III

V zadnjih letih se je svetovni knjižni trg obogatil s številnimi knjigami o osvajanju morskih globlin. Z neverjetnim navdušenjem so segli ljudje po njih — nič čudnega, saj so jim razkrile svet, ki je bil do včeraj še skoro povsem neznan. Marsikaj je v njih vznemirilo človeško domišljijo. Marsikaj je postavilo na glavo stara spoznanja. Ne bomo jih naštevati. Spomnimo se samo ugotovitve o spreminjanju barv v globlini. V svoji slovitih knjigi »Svet tišine« piše Cousteau, da se je barva krvi v globino spreminjala in da je bila zelo globoko izrazito zelena barve. Pa ne samo to. Tudi okolica je spreminjala barvo. Do desetih metrov globine je bil svet moder, rdeča svetloba tja ni več prodirala in celo korale so bile modre barve.

Ce bi se opazovalec spuščal še globlje, bi v globlini tridesetih metrov našel na nenavadno svetlobo, ki ne bi predmetom dajala nobenih senc. Pri tri sto metrih bi bila temna modra barva skorajda že črna. Nekje pri pet sto metrih globine pa bi bil mrak že tako gost, da človeško oko brez umetne razsvetljave ne bi razločilo ničesar.

V globno ali v višino

Presenetljivo je, da doživimo povsem podobne spremembe, če se dvigamo z zemeljske površine v naše ozračje. Če ni oblakov, je nebo najsvetlejšje, kadar ga opazujemo z morske gladine, če pa se dvigamo, postaja bolj in bolj modre barve, kar nam lahko potrdijo še posebno planinci in letalci. Nebo z vrha Mount Everest je že zelo temno. Od tam naprej v stratosferi pa vidi pilot povsem črno nebo in tako ostaja tudi, če dvignemo naše oči v višino umetnih satelitov. Ob belem dnevu lahko tam opazujemo zvezde in nobene razlike ni med dnevom in nočjo — le žarčice sončne krogle ponoči ni videti.

Zakaj je tedaj pri zemlji nebo modro prav tako, kot je modra svetloba pod gladino jezer in oceanov? Da bomo lahko to razumeli, si moramo pomagati s predstavo ladje, ki pluje po morju ter se dviga in spušča v valovih. Največji valovi so posledica plime in oseke. Ti se lahko dvignejo nekaj metrov visoko, njihove grebene pa loči tudi po dvajset tisoč kilometrov, to je polovica zemeljskega obsega. Dvakrat na dan se oceani dvignejo in spustijo zaradi privlačne Lunine sile. Zato bi se naša ladja na njih vsak dan dvakrat zazibala — dvakrat bi se dvignila,

Zakaj je nebo tako modro?

dvakrat spustila. Menda ni potrebno poudariti, da je to gibanje vse prepočasno, da bi ga lahko potniki opazili. Če bi ti valovi ne bili oddaljeni dvajset tisoč kilometrov drug od drugega, marveč en kilometer, bi bili še vseeno prešibki, da bi povzročili morskoro bolezen — tudi najbolj občutljivi potniki ne bi imeli težav, ker je premikanje valov vse prepočasno, da bi ga lahko občutili.

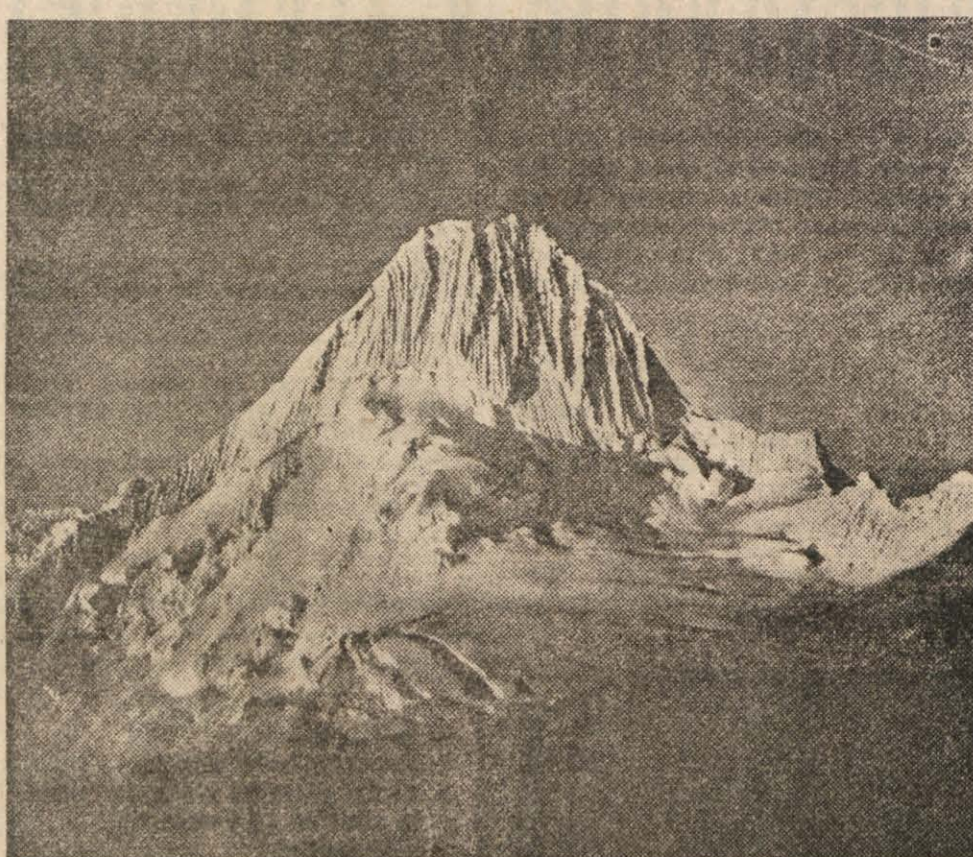
Vse druge vrste valov, ki jih opazujemo na oceanih, so mnogo krajše. Najdaljši val sega mogoče kvečjemu tri sto metrov daleč in še to le v Tihem oceanu in v južnem Atlantiku, medtem ko je v Sredozemskem morju redkokdaj daljši od petdeset metrov.

Prekratkih valov ne čutimo

Stopimo še naprej! Naša ladja je dolga sto metrov in pluje po oceanu, ki je sicer razburkan, vendar se valovi vse bolj in bolj gostijo. Razumljivo je, da se bo ladja zaradi tega zibala vse hitreje. Navpična hitrost gibanja ladje bo vse večja in večja in zato bo tudi vse več potnikov občutilo prve znake morskoro bolezi.

Ta pojav doseže svoj višek, ko loči dva zaporedna grebena valov sto metrov, torej natanko dolžina naše ladje. Če se ta oddaljenost še naprej zmanjšuje, tudi zibanje ladje ne narašča več, temveč se polagoma pomiri. Tega ni težko spoznati. Če na primer loči valovne grebene le meter razdalje, se bo ladja dvignila hkrati na sto grebenih in se prav tako spustila na hkrati sto dolh. Potemtakem se praktično skoraj ne bo zibala in bi plula prav tako, kot če bi bilo morje mirno kot olje.

Vemo, da povzročajo radijske valove hitri tresljaji električnih nabojev ali delcev v notranjosti anten naših radijskih oddajnih postaj. Ti valovi so podobni morskim valovom in se širijo v prostor s hitrostjo svetlobe. Če pri tem trčijo v antene naših sprejemnikov, lahko vzbudivo njihove elek-

ZE V VISINAH OKOLI 6000 METROV SE VČASIH POKAŽE ALPINISTOM NEBO POPOLNOMA TEMNO. TEDAJ ZAZARE VRSACI KOT TA NEVADO ALPAMAYO V JUŽNI AMERIKI V KUDOVITIH BARVAH

trične naboje, prav tako kot vznemirijo morskoro valovi našo ladjo. Potemtakem je ponosna ladja, ki pluje po oceanikih valovih, kaj dobra slika za drobec električni naboj ali elektron; vznemiril ga je radijski val, ki je prišel iz daljave.

Podobno primerjavo lahko pokažemo tudi med morskim valom in svetlobnim žarkom — le da si slede valovi, ki sestavljajo žarke, v razdaljah, ki so mnogo manjše in ki obsegajo komaj desetinke mikrona, se pravi desetstotinke milimetra. Zdj se spomnimo še tega, da je bela svetloba sonca v resnici sestavljena iz mavričnih barv in da imajo vse te barve različne valovne dolžine, ki segajo med 0,5 mikrona pri modri barvi do 8,8 mikrona pri rdeči.

Poglejmo si zdaj, kaj se dogaja s sončnim žarkom, ki šine skozi naše ozračje. Tam bo našel na številne električne naboje, ki krožijo med jedri atomov zračnih sestavin. Valovi, ki sestavljajo naš sončni žarek, vznemirjajo vsak elektron natanko tako, kot morskoro valovi zazibljejo našo ladjo...

Ladja se bo torej zibala na valovih, ki so najkrajši — seveda, če niso krajši, kot je njena dolžina — svetlobni valovi pa imajo v vsakem pogledu precej večje razsežnosti (nekaj milijonkrat) kot naš električni naboj. Najkrajši med njimi zato še vedno ne dosežejo dolžine elektrona in zato toliko bolj vznemirijo elektrone, kolikor krajši so! Najkrajši pa so, kot smo videli, modri.

Modra svetloba se razsipa

Električni naboji v našem ozračju nihajo tedaj v bistvu s frekvenco valov, ki jih ustvarijo od sonca prihajajoči modri žarki. Obnašajo se prav tako kot elektroni, ki nihajo v radijskih antenah. Sami pri tem ustvarjajo valove, ki so po vrednosti enako močni, to je modre valove.

Prav to je razlog, da je ne glede na različno sestavo morje in nebo modro, čeprav sta voda in zrak sicer brezbarvna.

Na modrem nebu podnevi ne moremo videti zvezd, ker jih zakrije razpršena modra svetloba. Ko pa se bomo dvignili dovolj visoko — če bomo na primer čez deset ali dvajset let potovali na Luno — bomo videli tudi zvezde in Sonce hkrati, ista slika pa se bo nudila našim očem tudi na Luni sami, kjer ni nobenega ozračja in zato nobenih atomov in vznemirjenih električnih nabojev.

VINO, ki s šumom kipi

KDO JE BIL MENIH PERIGNON? — INDUSTRIJEZ CLOTAR — BOUVIER JE BAJNO PLAČEVAL, PA PREVEČ ZAHTEVAL — KAKO IZDELUJEJO SAMPANJEC IN KDO GA NAJVEČ KUPUJE?

Kakor je jugoslovanska proizvodnja šampanjca tesno povezana z imenom Clotar-Bouvier, tako je začetek svetovne proizvodnje penega vina povezan z imenom Perignon. Bil je to menih in kletar benediktinskega samostana v Hautvillieru ob Marni, ki je pod konec 17. stoletja po naključju »odkril« šampanjec in nato začel izdelovati penec se vino. Pokrajina Champagne je tako po-

stala domovina slovitega vina, ki je danes ta dan nepogrešljiv spremljevalec vseh imenitnih gostij in petičnih družin po svetu.

Ce pa smo v začetku rekli, da je začetek izdelovanja penega se vina pri nas povezan z imenom Clotar-Bouvier, smo pri tem mislili na industrija s francoskim imenom in nemško miselnostjo, ki je zaslužila, da je Radgona s svojimi osnovnimi vini, predvsem rizlingi, poleg še neraziskanega tržišča najidealnejše področje, ki nudi naravnost mamljivo priložnost za začetek mnogo obetajoče šampanjske proizvodnje.

Sredi 19. stoletja se je Clotar-Bouvier iz Müllhausna preselil v Radgono in tam začel prvi na jugoslovanskem ozemlju izdelovati penec se vino, ki se še danes s pridom prodaja doma in na tujem.

Bil je to človek mehkega, francoskega profila, vendar navdušen Nemec. Njegov sin je po njem podedoval vse odlike fabrikanta in trgovca in ne nazadnje tudi nemško usmerjeno miselnost, ki ga je v m. m. v. vojni privedla do odkritega sodelovanja z nacisti in celo do ovađstva.

Ljudi, ki jih je najemal, je trojno plačeval, toda kupil jih je tako rekoč z dušo in telesom. Z dnem, ko so stopili pri njem v službo, so prenehali živeti svoje lastno intimno življenje. Postali so kolesce šampanjskega mehanizma Clotar-Bouvier. Prav takšno nemajmo predanost in poslušnost je stari industrijec terjal od članov svoje družine. Tako se je moral najmlajša hči družinski časti na ljubo odpovedati ljubezni do nekega učitelja, domačina, da se je omožila z nekim častiljivim, toda petičnim Avstrijcem, ki ga ji je svetoval oče.

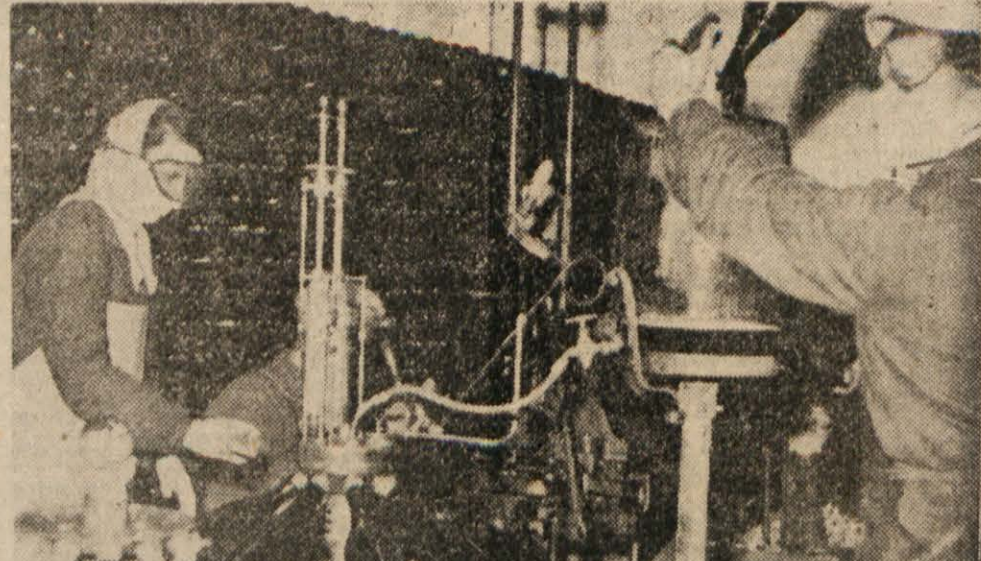
Nu, zdaj Clotar-Bouvierjev v Radgoni ni več, ostal je le njihov sloves in trpki spomin na njihovo trgovsko brezdulčnost. Njihovi vinogradi s kletmi so danes last vinogadničkega gospodarstva v Gornji Radgoni. V kleteh tega gospodarstva, ki je med največjimi v Sloveniji se bodejo velikanski sodi z vanoskimi prostorinami, v posebnem oddelku pa proizvajajo penec se šampanjec, in sicer dvakrat več kot pred vojno — 22.000 steklenic letno. Letos bodo, kot kaže, izdelovanje penega se vina še povečali na 36.000 steklenic letno, kar je malone 29.000 litrov tega sijajnega vina.

Kakšna je pravzaprav skrivnost izdelovanja šampanjca? V literaturi o izdelovanju šampanjca najdemo tole razlago: Zrele v vinu dodamo sladkor in s tem povzročimo novonorenje v zaprti steklenici. Ker vsebuje velike količine ogljikove kisline, s šumom skipi, ko ga odpremo. Osnovna vina za šampanjec izbirajo v vseh proizvajalnih okolišjih po svetu s posebno skrbjo, glede na od njih predvsem odvisna kakovost penega se vina. Danes je že zelo razvita tehnika izbire, stiskanja in križanja sort ter tipov za osnovo šampanjsko vino. V klasični deželi šampanjske, v Franciji, dajejo najzvrstnejši šampanjske sorte sloveča vina pinot noir, meunier in čela sorta chardinaj. Po prvi osnovnega materiala razlikujemo šampanjec iz vina in sadnih sokov, glede na dodatek sladkorja pa različne suhe, pol sladke in sladke šampanjce.

Skratka, skrivnosti ni nobenih, pač pa je tisoč drobnih malenkosti, ki jih je treba upoštevati pri pridoivanju penega se vina.

Morebiti bi bilo zanimivo omeniti še tiste kraje oziroma dežele, ki so med najvidnejšimi kupci radgonskega šampanjca. Med tujimi sta Belgija in Anglija z Brusljem oziroma Londonom, med domačimi pa predvsem diplomatski in drugi imenitnejši hoteli v Zagrebu in Beogradu, kot »Esplanades«, »Palaces«, »Metro-pol« in »Majestic« ter trgovska podjetja kot »Konzum«, »Navip« in druga.

Spričo tega, da se bo cena naravnih vin slej ko prej za spoznanje znižala, nameravajo v Radgoni še povečati proizvodnjo penega se vina — takšne so zahteve tržišča, tega občutljivega in nikdar mirujočega trgovskega termometra. N. Z.

BATERIJE STEKELNIC V RADGONSKI KLETI ČAKAJO, DA JIH BOŠ NAPOLNILI S PENONIA SŠ NEDON

GLOVEK TRKA NA VRATA VESOLJA

OSNOVE O RAKETAH

Izhod je v izdelavi večdelnih raket. Večdelna ali sestavljena raketa sestoji iz več raketnih delov (sl. 7). Najprej vidljivi delo gonilo prvega, repnega dela, ki porabi vso zalogo svojega goriva in poveča hitrost vse rakete do določene stopnje. Potem se prvi del, katerega rezervoarji so se izpraznili, loči od rakete in vključijo se gonila drugega dela. Potem ko v tem delu zgori vse gorivo, se tudi ta del loči od rakete itd. Tako narašča hitrost in raketa se postopoma krči.

Možna je tudi nekoliko drugačna shema večdelne rakete. Prvi in naslednji del sestavljata rakete so rezervoarji, razmešeni okrog zadnjega dela, ki je nekakšen stržen vse rakete. Takšna raketa se giblje naprej, odvrže vsako toliko časa izpraznjene dele — rezervoarje in nekako »uhaja«.

To nam pove, zakaj so vse sodobne rakete, ki naj razvijejo veliko hitrost, da dosežejo svoj cilj, večdelne.

To velja, na primer, za medcelinske balistične rakete, ki lahko zadenejo na zemeljski površini cilje, oddaljene več tisoč kilometrov od kraja izstrelitve. Takšna raketa, (pravzaprav njen poslednji, glavni del), ki doseže v nekaj minutah hitrost 6 do 7 kilometrov v sekundo, leti naprej z mirujočim gonilom po elipsi, katere gorišče sovpada s središčem Zemlje. V pol ure lahko preleti 8000 kilometrov.

Nosilne rakete, katerih cilj je ponesti umetni satelit do njegove poti in mu ondi posredovati potrebno hitrost, so seve večdelne. Odvrženi del sestavljene rakete se včasih spuste na Zemljo s padali, da jih znova uporabijo za opremo ali pa se v zraku razpočijo, da ne morejo, če bi padli nazaj, poškodovati naprav in hiš na zemeljski površini. V prihodnje se bodo morda spuščali na Zemljo v jadrnem letu.

ni je posebno kóčljiva naloga teorije o gibanju rakete. Omeniti je treba, da zvezujemo v večdelnih raketah rezervoarji za gorivo večji del njihovega prostora. Koristnega tovara je v njih stokrat manj kakor znaš startna teža vse rakete (pred začetkom vzleta), ni torej nič čudnega, da so rakete velike. Celo raketa, dolžena za izstrelitev zelo majhnega umetnega satelita po ameri-

škem načrtu »Vanguard«, je dolga 22 metrov, njen premer na najširšem delu pa znaša 114 cm (81-rina prvega dela). Ta raketa tehtata 11 ton.

UPRAVLJANJE RAKETE

Posamezni deli se ločijo od trupa avtomatično, gonila se vključijo avtomatično in tudi smer poleta rakete se spreminja avtomatično. Vse te operacije vodi tako imenovana programska naprava, v kateri je vtičen program delovanja rakete, ki so ga zasnovali konstruktorji. Če je ta naprava delimo v drugem delu sestavljene rakete je lahko to med drugim povod, da se omenjeni del do določenega časa ne loči od trupa. Potem ko se v tem primeru loči drugi del, utegne biti tretji del neupravljen. V odvisnosti od konstrukcije rakete so torej lahko nekateri njeni deli neupravljeni. V drugih primerih pa so upravljeni vsi deli.

Naprava za upravljanje — avtopilot — ob pomoči posebnih naprav »izve« za smer gibanja rakete, za njeno hitrost, za položaj njenega trupa in skladno s programom zagotavlja potrebno smer in hitrost gibanja, pa tudi njegovo stabilnost. Ta naprava posreduje ko je to potrebno, zadnjemu delu nosilne rakete vodilno delo pravokotno na krajevno navpičnico. Zelo važno vlogo imajo v avtopilotu žiroskopske priprave. Žiroskop je naglo vrteča se vrtavka z masivnim obodom, ki prosto visi in zato ohrani nemremljeno smer svoje osi v prostoru, neodvisno od položaja raketnega trupa. Ta lastnost žiroskopa omogoča raketi, da se med poletom »orientira«.

Pri odklonu raketnega trupa od potrebne smeri da žiroskop električni signal, ki se ojači z elektronskimi žarnicami in naposled sproži organe upravljanja. Ti organi urejajo smer gibanja rakete in njeno stabilnost.

Kakšni so ti organi? Še ni dolgo tega, ko so stabilnost raket zagotavljali z zračnimi stabilizatorji, nekakšnimi »perutnicami« rakete (sl. 2e objavljeno sli-

kier raketa ne razvije dovolj velike hitrosti, kajti pri manjši hitrosti slabo sodelujejo z zrakom. Ko pa razvije raketa zadostno hitrost, je že v tako razvedenih slojih atmosfere, da stabilizatorji spet »ne čutijo« zraka. Glavno pa je, da veliki stabilizatorji, ki povečajo površino rakete, povečajo tudi zračni upor, ki ga mora premagovati. Zato si konstruktorji zdaj prizadevajo, da bi izdelali čim manjše stabilizatorje ali pa jih sploh ne uporabljajo.

Za preusmerjanje gibanja raket so do najnovejšega uporabljali izključno zračna in plinska krmila. Prva se ne razlikujejo od letalskih krmil, druga pa so plošče, kjer raketa ne razvije dovolj velike hitrosti, kajti pri manjši hitrosti slabo sodelujejo z zrakom. Ko pa razvije raketa zadostno hitrost, je že v tako razvedenih slojih atmosfere, da stabilizatorji spet »ne čutijo« zraka. Glavno pa je, da veliki stabilizatorji, ki povečajo površino rakete, povečajo tudi zračni upor, ki ga mora premagovati. Zato si konstruktorji zdaj prizadevajo, da bi izdelali čim manjše stabilizatorje ali pa jih sploh ne uporabljajo.

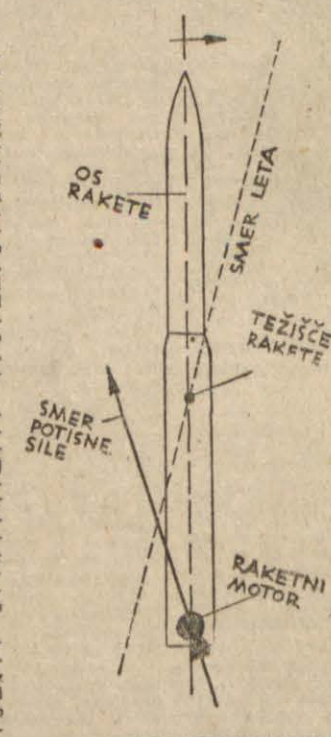
Da bi zagotovili stabilnost poleta rakete in preusmerjanje njenega gibanja zdaj dostikrat obeljuje njeno gonilo na zadnjem delu tako, da se lahko prosto vrtil. Tok plinov lahko tedaj spreminja smer, hkrati pa se spreminja tudi smer potisne sile sl. 8). O najmanjšem odklonu rakete osi od smeri, ki jo narekuje programska naprava, merske naprave nemudoma sporočijo avtopilotu, ki z elektromagnetnimi pripravami nlpoma obrne gonilo v potrebno smer, potem se pokaže, da potisna sila ne gre več skozi težišča rakete. Pod vplivom je sile se raketni trup obrne okrog težišča in raketa os se vrne v prvotno lego. Tako nastane zelo občutljiva priprava, katere delovanje je podobno manipulacijam žonglerja, ki brez pomisleka reagira na najmanjša nihanja dolgega droga na svoji dlan.

Tako je zagotovljena stabilnost gibanja rakete. Če pa naj raketa spremeni smer isto gibanje spremeni smer potisne sile, kar vpliva na os rakete, da zavzame lego, ustrezno novi smeri gibanja. Potem se gonilo spet obrne tako, da gre potisna sila skozi težišče in raketa se začne gibati po novi poti.

Ker so konstruktorji opustili stabilizatorje, pa tudi zračna in plinska krmila, raketa po svoji zunanji obliki ni več podobna puščici, marveč prej ošlizenemu svinčniku, iz katerega štrli zdaj konec mine (raketna šoba).

SL. 7. SHEMA TRIDELNE NOSILNE RAKETE (AMERIŠKI PROJEKT »VANGUARD«): 1 — GONILO PRVEGA DELA; 2 — ČRPALKA PRVEGA DELA; 3 — POSODA ZA GORIVOM PRVEGA DELA; 4 — POSODA ZA OKSIDANTOM PRVEGA DELA; 5 — GONILO DRUGEGA DELA; 6 — POSODA ZA OKSIDANTOM DRUGEGA DELA; 7 — POSODA ZA GORIVOM DRUGEGA DELA; 8 — TRDO GORIVO TRETJEGA DELA; 9 — UMETNI SATELIT; 10 — ZAŠČITNI STOŽEC. (NA SLIKI: PRVI DEL, DRUGI DEL, TRETJI DEL)

SL. 8. ZA STABILNOST RAKETE MED POLETOM SKRBI VRTLJIVO OBESENJE RAKETNEGA GONILA

Nemci so začeli na nov način izkoriščati svoje lovce.

Odkar so naše čete prekočile Ren, so postala vsa njihova večja letališča preveč nezanesljiva — krepko smo jih bombardirali. Luftwaffe ni imel več dovolj letal, da bi si jih dovolila brezkoristno uničiti na tleh. Zato eskadrilje lovcov in lovskih bombnikov niso imele več stalnega bivališča.

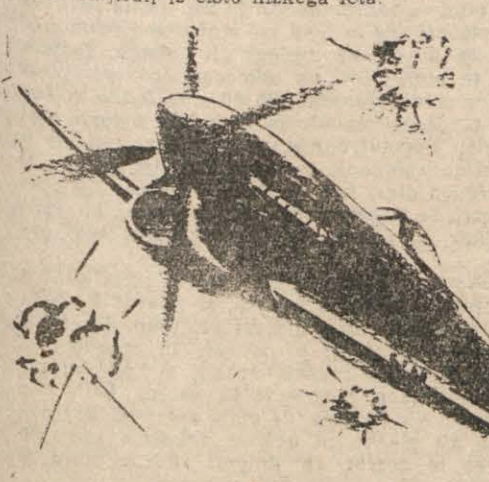
Vzdolž desnega brega Labe je organizacija Todt po načrtu o zračni zaščiti Reicha za leto 1943 zgradila blizu sto padeset drugorzrednih letališč, ki so jih določili za obrambne operacije proti velikim ameriškim dnevnim napadom.

Ta letališča so imela v glavnem eno samo dobro, tisoč do tisoč pet sto metrov dolgo trdo vzletišče, odlične hangarje in zaklonišča — bila so kot nalašč za uresničenje sistema »lovi-kroži«. V treh četrtinah primerov so bila predalet, da bi jih bombardirali. Vselej so jih zasedli le mimogrede. Najbolj pogosto so bila zapuščena in zato, vsaj v trenutnem položaju, niso opravičevala bombardiranja.

Okoli petnajst nemških in lovskih bombnikov je živel med temi oporiščami pravo nomadsko življenje. Gibljivi oddelki se je selili ponoči. Mehaniki so pripravljali hangarje in skrivali kamione-cisterne v smrekove gozdice. Navsezgodaj so pristala letala in proti deseti uri jutratjo so se dvignila s svojega novega »doma« v boj.

Po nekaj dneih — nikoli več kot po tednu dni — je Geschwader spet zamenjala oporišče.

Po zaslugi te metode se je Nemcem posrečilo, posebno jutraj in zvečer, zelo učinkovito vzmernirati naše čete. Vse večje in večje število naših oskrbovalnih kolon, ki so jih pošiljali našim oklopnim oddelkom, je ostajalo na cesti, kjer so jih zbombardirali in zmrtžirali iz čisto nizkega leta.

Armada se je bridko pritoževala v glavnem stan Taktičnega letalstva.

Obveščevalna služba nam je dala podrobnosti o novi nemški organizaciji, ki je niso pogruntali zato, da bi nas spravili v dobro voljo.

Da bi živeli njeni lovci v vsaj relativnem miru, je Luftwaffe dodelila na vsako letališče najmanj bataljon flaka. Ti bataljoni, ki so jih priključili lovskim polkom, so predstavljali v glavnem tri baterije avtomatskega flaka: eno 37-milimetrsko (devet topov na običajnih letalah) in dve 20-milimetrski (24 cevi na dvojnih ali četvornih letalah).

Bataljoni so spremljali polke pri njihovih selitvah in so bili vselej prvci na novih oporiščih.

Te strahovite protiletalske enote s posadkami, ki so bile čudovito izurjene, in z orožjem, ki je bilo opremljeno bodisi z širokoposkim vizirji, bodisi z vizirji z avtomatskim popravkom, so bile krive, da so postali napad izredno nevarni.

Z verigami izurjenih, večno budnih in do deset kilometrov oddaljenih opazovalcev je lahko bataljon v drobcu sekunde razprostril pravcato neprebojno zavoso izstrelkov nad letališčem, ki ga je branil. Letalo, ki je prišlo nisko nad zemljo v takšno mrežo flaka, je imelo le malo upanja, da bi odneslo zdravo kožo iz objema mogoče dve sto petdesetih izstrelcev, ki jih je na sekundo bljuvalo trideset cevi bataljona.

Zaskrbelo nas je. Po pustolovčinah nad Rheinom se ne bi hotel nihče več obzreti ob flak na letališčih. Mene je tako že od nekdanj zasledoval moj moreč flak-kompleks in sem potemtakem imel le malo vne, da bi se dvigal moralo med piloti.

Prvi dve mitraljirni letališč, ki nam jih je bil po teh zadnjih dogodkih odkril G. C. C., sta izpodleteli: gnezdi sta bili prazni.

Posledica teh razočaranj je bila, da se je G. C. C. lotil novega načrta, ki naj bi pospešil priprave med odkritjem in napadom na naseljeno »Ersatz« letališče (to ime jim je dala Luftwaffe).

Novi red je stopil v veljavo šele davi, 56. in 488. skupina sta bili presrečni žrtvi obeh prejšnjih neuspešnih operacij in zato je zdaj v takojšnji pripravljenosti moja 3. skupina.

Čakanje je bilo nezno. Mogoče nisem bil še nikoli tako živčen: moji piloti, ki jim ne moreš ničesar prikriti, so to brž opazili.

ZGODBA O TIMOTYJEVI LJUBEZNI

»Pepito ne sme v saloni! Pepito je slamski maček, last enakega letnega Timotyja, dečka iz londonskega predmestja Hampstead. Materina prepoved je dečka hudo prizadela. Pepito je posebej spomin na dvajsetletno Fernande Rodrigue, skupaj sta mu bila izbrana ime. Fernande je bila varuška njegove sestre, prišla je pred letom v London, da bi se naučila angleški. Vedno ga je razumela, zaradi njene francoske zgovornosti je imel celo rajši kot prijatelj Rogerja, kako je živela njihova hiša, ko je prišla Fernander. Koliko toploti je prinesla Timotyju je komaj čakal, da se je vrnil iz šole in prebil popoldne s Fernandjo. Kramlila sta o vsem, česar tudi prijatelj Roger ni vedel ali ni razumel. Tako se je Timoty zaljubil. Z otroškim srcem, z otroškim zaupanjem. Večna zgodba, ki jo je brez dvoma vsak izmed nas preživel v mladosti. Prebostni smo jo in pozabili. Mali Timoty pa ni mogel prebostiti, zato so o njegovih zgodovinah pisali vsi svetovni listi. Timoty je imel več doma in se odpravil za svojo prijateljico v Pariz. V šoli so imeli teden dni počitnice in hotel ga je preživeti z njo, ki ga je edina razumela. Morda jo je videl, takoj... Njen nastop ima, saj sta si tedensko dopisovala. Stanuje v Argentuili, predmestju Pariza, pri

WILKON POKREK

— Tako srečni ste danes videti, kot raca, ki je dobila peko na glavo! — je pripomnil Wormsley.

Ko sem ob svitanju sestavil ukaz za polet, ni bilo med sedmimi izbranimi več dosti navdušenja. Izjema je bil le moj Avstralec, Bay Adams, ki se ne da zmeti in se ne boji ne boga ne hudica.

Razburjenje je okužilo celo mehaniko, da niso več vzdržali na svojih mestih. Vsake dve minuti so se odprla vrata pilotske kabine in je nemiren obraz vprašal: — Nič dela?

Odzvonilo je polдне in položaj je postal že neznošen. Vreme je bilo kaj viharno. Odločno sem prepovedal izgovarjati besedo »flak« — funt globe za besedo »flakovski srečnik«. V dvorani je molk, da bi ga lahko rezal z nožem.

V pripravljenosti smo že od 3.55. Poraba čaja in cigaret je zastrašujoča. Sprehajamo se po preprogi čikov.

Potem se zaprem s pribličnikom v svojo pisarno k telefonu in se poskusim otresti misli s pisanjem staršem. Raztrgam tri pisma in preneham...

Pribličnik, vzel bom džip in se potegnil do Kontrole, da si ogledam zadnje vremensko poročilo. Če se medtem kaj zgodi, izstrelite belo raketo.

Komaj sedem v džip, zaslišim zvonjenje telefona.

Skočim. V dvorani so že vsi pokonci, ravednehi oči...

49. polk kliče.

Narekujem Kenu Hughesu:

— Letališče Schwerin — izvidniški Stip videl ob 11.40 pristajati 40 Messerschmittov. V oporišču je okoli 100 letal — 15 dvedesetih Arado — napajanje z gorivom 500 metrov severozahodno od glavnega hangarja. Zemljevid 829 GA. II. — Srečno!

Pogled mi zdrse po pilotih.

Molk.

— Brž, pribličnik, skočite v džip, pripeljite

te mi obveščevalnega častnika in almanah nemških letališč — drugi zvezek.

Ken Hughes je na zidnem zemljevidu že odkril Schwerin — petdeset kilometrov jugovzhodno od Lübecka — dve sto trideset kilometrov poleta nas čaka.

Pribličnik se kot vihar vrne s »Spiončkom« in mi izroči na 829. strani odprt album: Schwerin. Lepo letališče, ob robu velikega jezera, zahodno od mesta istega imena.

Brž sčekaam na tablo približno skico: tri vzletišča v obliki trikotnika, hangarji, vertjetna razmestitev letal, kot so mi jo povedali v 49. polku.

Nemci so pristali ob 11.40 — zdaj je 12.10. Potrebovali bodo vsaj uro, da bodo večji del letal napojili z bencinom iz kamionov-cistern in jih oskrbeli s strelivom. Imamo ravno še čas, da jih srečamo v gnezdu. Preden odleto ali se razprše po letališču in poskrrijejo v smrekove gozdike.

Dajem zadnje napotke, medtem ko »Spionček« telefonira v G. C. C., da bi napovedal »predstavo« in zahteval raketarje Typhoonov.

— Napadli bomo vsi hkrati s severa proti jugu, v bočnem razporedu z dvesto metri presledka med dvema. Hitrost 850 do 900 kilometrov na uro.

Vsako letalo si bo med strmoglavljenjem izbralo svoj cilj, da ne bo spreminjala smeri v zadnji sekundi. Vžgati pri tisoč metrih oddaljenosti in streljati do neposredne bližine. Ostati pri zemlji, šteti do dvajset in jo ucrtviti navzgor v pahljači z največjo hitrostjo.

Sestanek s Typhooni je določen za 13. uro — pozno je. obžalujem, pa ne morejo priti prej.

Typhooni se bodo trideset sekund pred nami spustili z dva tisoč štiri sto na devet sto metrov, da bi odvrnili pozornost, in bodo spustili salvo svojih raketnih izstrelkov na položaje flaka, kolikor jih bodo pač odkrili.

Vedite, flaka ne bo manjkalo! (Nekoliko prisiljen smeh.)

Pomnite, da so presenečeni, hitrost in zlasti čimmanjša višina naša najboljša obramba. Nič ne bo pomagalo mahati s krili

fom, ker so agencije prinesle vest o pobegu njegovega sina. No, če ga bo na letališču čakal prijatelj Roger, ki mu ni ničesar žal.

Posredujemo vam odlomek iz znane knjige francoskega pilota Pierra Clostermanna »Veliki cirkus«, ki jo bomo v kratkem dobili pri »Mladinski knjigi« v slovenskem prevodu. Pierre Clostermann je bil najboljši francoski pilot-lovec v zadnji vojni in je sestrelil 33 nemških letal — v »Velikem cirkusu« opisuje svoje najrazburiljivejše doživljanje.

in si ustvarjati iluzije, da boš premotil posadko pri flaku; pri vsem tem izgubiš in nekaj dragocenih kilometrov hitrosti in tvegaš povrniti se, da oplaziš s krilom zemljo.

In še zadnji nasvet: če si zadet in moraš zapustiti letalo, je najzanesljivejši način, ponavljam, tale: palico na trebuh — odvrži pokrov kabine — čimbolj se skrči — počakaj nekaj sekund — potisni ročico za plin silovito naprej... v devetdesetih izmed sto primerov se lahko nadejaš, da te bo odneslo s sedeža... Seveda vam tega ne želim!

— Kakšno vprašanje?

Pojdimo!

— Halo, Kenway. Kliče vodja Zvezdnikov, kaj je s Typhooni.

Halo, vodja Zvezdnikov, oprosti. Zmešnjava s Typhooni. Poskusi, kar se da, če le moreš brez njih!

Pričuj me vznemirjati. Preleteli smo Labo in na obzorju se že jasno riše Schwerinsko jezero. Ne duha ne sluha o Typhoonih.

Cez nekaj minut mi zdolgočasni Kenway odgovori:

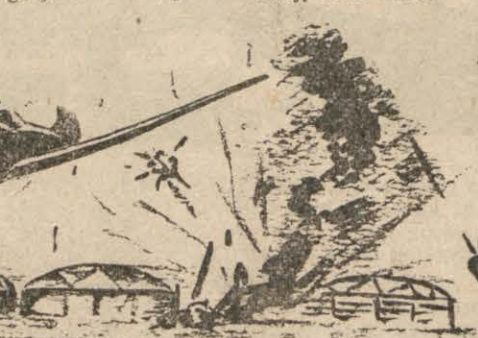
Veselo bo brez protiflakovskih Typhoonov. Ali naj poskusimo?

Menda mi glas lahko trepeče, ko pokličem svojo patruljo, da bi jo razporedil za napad.

— Bojni razpored! Zvezdniki naprej!

V veliko in modro, s smrekami obrobjenom jezero se v sredi zajeda polotok z mestom Schwerin. Kot droben dragulj se stiska na skalo s svojimi renesančnimi zvoniki in emajliranimi opekami.

Na zahodu je lepo, nedotaknjeno letališče s svojimi zgradbami in kamufiliranimi hangarji kakršnih je v Nemčiji le še malo.

4200 metrov visoko smo in letimo naravnost levo mimo mesta, ko da hočemo po svoji poti naprej.

Skrbno opazujem zemljišče: drobnl temni križi letal na že prej nam izdanih položajih se jasno očrtavajo na svetli pomladanski travi. Toda opazim tudi en, dva, štiri, sedem stoječev flaka, ki jim meče sonce ostro senco na rob letališča...

— Vodja Zvezdnikov, pozor! Flak ob šestih!

Zares, dve sto metrov za nami se razcveta pet velikih črnih oblakov 88-milimetrskih granat...

Pravi! Še pet sekund in hrapdel bom. Cilj je za nami in letimo proti soncu.

Spet začujem, da mi divji strah jemlje dih. Toliko zračnih bojev je za menoj, pa sem vedno ostal miren — razen v začetku — toda flak...

— Zvezdniki, odvrzite »otroke«.

Brž moramo odvrči pomožne rezervoarje in se pognati navzdol...

Zelo se mi skrči, da me obide slabost — prednost enosedežnika je tudi v tem, da lahko umiraš od strahu, pa te nihče ne vidi. Hitler zavoj na levo za 180 stopinj!

Ceprav se spuščamo skoraj navpično, je mojih sedem Tempestov razvršenih brezhibno.

— Strmoglavimo! Zvezdniki, z vso hitrostjo!

— Rožni vonji! (Ta izraz je v govoricu pilotov pomenil flak.) — se posmehuje v slušalkah glas Baya Adamsa.

Flak! — Ljubi bog, kakšen flak! Vsa površina letališča se svetilka ob streljih 20- in 37-milimetrskih topov. Mora biti vsaj štirideset položajev!

Preproga belih kosmičev se razpne pod nami in čmri kosmiči 37-milimetrskih granat se pojavljajo v pravih procesijah po osem.

Kakšen flak!

Fizični strah je najhujša stvar, ki jo moraš pretrpeti — srce se mi dvigne v grlo, oblije me pot, tisti lepljivi pot, sramežljivost upirajočega se mesa. Skerčni nožni prsti mi plavajo v škornjih.

njem. Nekoliko ga je skrbelo, kako ga bodo sprejeli domači. Če ga bo na letališču čakal prijatelj Roger, ki mu ni ničesar žal.

Obupno strmoglavimo v dim eksplozij in sledov izstrelkov... z desne... z leve... križajo se... z zahrbtnimi bliški, ki jemljejo vid, tleskajo okoli naših kril.

Zdaj smo petnajst sto metrov od roba letališča, kjer tekajo ljudje... petdeset metrov visoko.

Se niže! Se niže! za kriščevo voljo — moj glas mora biti histeričen...

Ogromna površina trave, ki jo sekajo siva

z vzletišča, se zaziblje in skoči proti meni. Divjamo z devet sto na uro.

Prvi hangar... kamion-cisterna... in tam na svojih ozkih nerodnih vozovih Messerschmitti — trideset jih je in ljudje se skrivajo pod njihovimi krili.

Na žalost so preveč na levo, izven smeri mojih topov.

Skupina dvanajstih Aradov se mi pojavi v vizirju. Vžgem. Hlastno streljam, s prsti, oprjetimi na sprožilec.

Moj izstrelki zarišejo trak eksplozij, ki se zvije med Aradi, poskoči na trupa, udari po motorjih... dim... en izmed letal eksploplira, prav ko ga preskočim, in pekoči puh mi dvigne Tempest.

Tam trešči na tla Tempest, da se mu odbije kot žoga v snopu drobcev raztrešenih kril in repa...

Pred menoj so hangarji. Sprožim drugi rafal... eksplozije na valoviti pločevini vrat, na nosilnih in železnih kotnikov...

— Rdeči 2, pozor!

Za vrata, moji spremljevalec št. 2 me preleti — izgubil je oblast nad letalom — ko da je ponorel. Odletel mu je pokrov kabine...

Z devet sto kilometri na uro se dvajset metrov od mene zaleti v stolp flaka in ga pod ploščadjo preseče na pol. Leseno ogrodje zaplaha... Grozd na top obešenih ljudi strmoglav v prazno.

Tempest se je raztreščil na robu letališča med skupino hišic in zareže ogromno brazdo; motor se odtrga v vrtilcu plamenov in drobcev, ki se razletijo na vse strani neba...

Končano je... skoraj.

Eden, dva, tri... dimne sledi se spet razbremenijo... stisnem glavo med ramena in se skrim za hrbtni oklep... dvanajst, trinajst, štirinajst... presleparil jih bom... rafal 37-milimetrskih me uokviru tako od blizu, da vidim le bñšč eksplozij in nobenega dima... toča drobcev bobna po mojem trupu... devetnajst... dvajset!

Potegnem za palico in se dvignem strmo v nebo... Flak nadaljuje.

Pogled nazaj proti Schwerinu, ki se zabriše za mojim višinskim repom.

Tri sto metrov niže se v cikcaku dviga osamljen Tempest, ki ga vztrajno zasledujejo dimni izstrelki.

Požari ob hangarju, s plameni zaslepi stebri mastnega dima... v ognjemetu se razbrestkavajo magnezijeve bombe.

Osamljeni Tempest me dohiti, se zaziblje na krilih in se mi postavi ob bok.

— Halo, Zvezdniki, zberite se južno od cilja. Višina 3000 metrov...

— Halo, Pierre, tu Rdeči 3, ostali so jo menda skupili.

Bay mi sporoča, da so vse ostale sestrelili!

Nemogoče! Oziram se na vse strani po obzorju, po orjaški piramidi eksplozij flaka, ki se dviga do oblakov nad Schwerinom in negibno lebdi v mirnem ozračju...

Nikogar ni.

13.54. Napadli smo ob 13.03.

Zmešnjava je trajala mogoče 35 sekund po začetku strmoglavega napada. Izgubili pa samo šest od osmih letali...

ALTI TEDENSKA TRIBUNA

Zanima me, kako je z... pri nas. Ali vzgajamo sviloprejke pri nas in če jih, katera tovarna jih odkupuje ter odvija? Stefan Laura Ptuj, Brstje 12

V Jugoslaviji imamo dve področji, kjer v večji meri gojijo sviloprejke, in sicer v Vojvodini in v Makedoniji. Neposredno pred prvo svetovno vojno so v bivši Srbiji pridelali letno okoli 2.500 ton kokonov sviloprejke. V bivši Jugoslaviji je bilo gojenje sviloprejke v Vojvodini pod državnim nadzorstvom, v Makedoniji pa je bilo prosto. Zaradi birokratskega in korumpiranega režima ustanov in podjetij, ki so vodila proizvodnjo naravne svile v Vojvodini, je proizvodnja kljub podpori in starim tradicijam stalno nazadovala, nasprotno pa se je proizvodnja v Makedoniji večala.

V času med obema vojnama je znašala proizvodnja na leto povprečno 250 ton. (Leta 1930 je bila proizvodnja največja in je znašala 1.272 ton kokonov. Od tega so izvozili 227 ton kokonov. Leta 1934 pa je znašala le 151 ton, izvoz pa 20,8 ton kokonov.)

Po drugi svetovni vojni se proizvodnja vzdržuje na višini okoli 360 ton kokonov na leto. Kvaliteta naše naravne svile je srednje dobra.

Tudi v okolici Gorice gojijo sviloprejke še iz časa italijanske okupacije. Kvaliteta je odlična, enaka italijanski. Zaradi neurejenega odkupa kokonov se ta proizvodnja ne razvija, da bi imela možnosti zlasti v pasivnih kraških področjih.

V naši državi imamo štiri tovarne, ki odkupujejo in odmotavajo kokone v surovo svileno nit-greč, in sicer tri starejše: »Vojvodjanska industrija svile« v Novem Sadu, »Naprdeke« v Novem Kneževcu in »Filanda« v Djevdjeliju ter popolnoma nova in moderna tovarna »Nonta Kamiševa«, Svileni kombinat v Titovem Velesu.

Vsa podjetja izdelajo letno okoli 60 ton surove niti-grege, vendar kapacitete iso izkoriščene.

Razvoj proizvodnje prave svile ovira zlasti visoka cena naših kokonov, približno 500 din kilogram, ter greča, ki stane približno 12.000 din kilogram, zaradi česar so tudi svilene tkanine zelo drage, približno 1.200 din za meter. Umetna svila, rayon in sintetična vlakna zaradi nižje cene naravno svilo izpodrivajo.

Maksej Stupica tehnični tajnik Združenja tekstilne industrije Slovenije

Kje je graščina Lilienberg? Ali še stoji in kdo je njen lastnik? Sicer pa, kdo so bili sploh Lilienbergi? Jože Meden-Pepe Cerknica pri Raketu

Z imenom LILJENBERG sta bila na slovenskem ozemlju dva gradova: prvi na (tedanjem Kranjskem, drugi na Stajerskem, prvi na »prelepi gori Limbarski« blizu Kranja, 8 km severovzhodno od Moravč, drugi v bližini rudniškega Velenja. Lastniki obeh so bili gospodje Lilienberški, ali kot jim zdaj pravimo, Limbarski.

Grad na Limbarski gori je bil že ob Valvasorjevem času tako razrušen, da so se sledovi komaj še poznali, kakor poročila sam kronist. Imenovali pa so grad Lilienberg, Liligenberg in prej tudi Gilgenberg. Ime je baje dobil po lilijah, ki so bujno cvetele po pobočju okrog grada. Domačini so mu ob Valvasorjevem času rekali Lemberg. Zdaj mu pravimo Limbarski grad. Kdaj in kako je propadel, kronist ni mogel doznati.

Malo više za grajskimi razvalinami stoji prav na vrhu 773 m visoko cerkev sv. Valentina, zgrajena 1667. Krasila jo dve Metzingerjevi sliki. Slovi kot izredna izletniška točka. Naokoli po pobočju Limbarske gore so raztreseni kmečki domovi. Ču vznožju je bil leta 1852 rojen »Gospodinj Franjo«, pisatelj Maselj-Podlimbarski.

Limbarski grad je bil rodni grad Prilgenbergov ali Lilienberških gospodov. Prilgenbergovo zgodovinski viri že sredi 12. stoletja, našlemito pa nanje tja do 15. stoletja. Zdanega Lilienberga so konec 15. stoletja ubili kmetje na pokopališču v Mekinjah pri Kamniku. Z njim je rod ugasil.

Drugi grad Lilienberg je bil v okolici premogovnega Velenja. Tudi ta je bil last limbarske rodbine Lilienbergov. Leta 1635 e ga kmečki uporniki požgali. Tedaj je tam naokoli zgorelo mnogo gradov. Ostanki razvalin so še vidni. Lastniki so zgradili nov grad malo niže od prvotnega na levem bregu Pakke. Kasneje je bil prezidan in še pred prvo svetovno vojno prodan državi, ki ga je urenila za stanovanja rudarjev. Tem služil menda še danes.

prof. V. tor Pirnat

V »Slovenskem poročevalcu« sem bral članek o Beethovem klubu. Članek se mi je zdel zelo zanimiv in nehotem se spomniti na Vas, da mi prav gotovo lahko preskrbite naslov oziroma sedež tega »Ludwig van Beethoven kluba«.

Hribar Jakob Ljubljana Malgajeva ul. 2

Zaprošeni naslov bi bil po članku »odeč«: »LUDWIG VAN BEETHOVEN CLUB« YALE UNIVERSITY NEW HAVEN, CONN. USA

Poskusite, morda boste imeli srečo! Uredništvo

Spet preletiva Labo. Moji boleči živci se začnejo razvzlatovati in drget pod koleni ponehava. Odveč je misliti na druge. Le komu bi to še koristilo?

Se ena naloga. 56. in 488. bosta opravili naslednji dve. Mogoče še en dan odloga...

— Halo, Desmond, Zvezdniki so nad oporiščem. Smemo pristati?

S podzavestno kretjno spustim kolesa. Odvzamem plin... Vselej nov občutek prerojenja, ko gume zajetijo na betonu.

Rheine je pod menoj...

Junaški svet MALIGANA DELIJE

Ko tako včasih prevračam in brskam po starih zavrhkih knjigah in ko slučajno naletim na staro zbirko pesmi o kraljeviču Marku, se vselej spomnim na Maligana Delijo in na njegov svet. Zgodilo se je to nekoč, ko je bil še živ moj ljubi otroški svet in zato me spomin na tega neznega junaka iz moje vasi vedno ponovno užalosti in nehoti se vprašam:

— Kaj neki dela zdaj moj Maligan?
Ze davno pred dvajsetimi in več leti sem krenil v tujino in odnesel s seboj tisto zbirko pesmi in tudi svoje otroške sanje in junaški svet Maligana Delije. Pa se mi kljub temu včasih zazdi, da vse tisto naše še vedno živi in da je zato žalost nepotrebna.

Zgodilo se je to že v tistih dneh, ko sem hodil še v osnovno šolo. Mokrega večera in pozno v jeseni, ko je bilo v mraku na križišču pogosto slišati vriskanje fantov. Moj ded je tedaj obeljel svojo dolgo haljo, pograbil dolgo grčavo palico in kakor mimogrede dejal:

— Otroci, jaz grem malo do Maligana, vi pa medtem popazite, da se govedo v hlevu ne pobode!
Jaz pa, ki sem bil vedno molčec in tih, sem skrtil svojo radost in že sem stal pri vratih, oblečen in pripravljen in tudi s knjigo v rokah.

— Kaj greš tudi ti z menoj, mali?
— Grem! sem polglasno potrdil in sramežljivo skrival oči, kajti v tem trenutku sta se mi od nekod od mize, od postelje ali pa izza kake omare začela spakovati brat in sestra, ki sta bila oba mlajša od mene.
— E, e, e, vidite, on lahko gre, nama pa ne pustite! E, e, e, on gre, nama pa ne pustite!

Ničesar na svetu nisem tako sovražil kot ta dva smrkavca, ki sta vedno samo jokala in se cmerila, če sem ju samo krivo pogledal, in v tistem trenutku sem najiskrenejše želel, da bi kar umrila, da bi ju požrl volk, da bi ju odnesel vrag ali pa kaj podobnega. Ko pa sem že prekoračil prag in ko mi je obraz objela sveža vlažna noč, sem se na skrivaj ozrl in jima pokazal osle, nato pa hitro smuknil za dedom, medtem ko sta se onadva dila v koč.

Spotikal sem se skozi noč, ko sem tako hitel za dedom in se preplašeno oziral po grmovju nenavadnih, čudnih in strašnih oblik, spraveval sem starca zdaj to, zdaj ono in ko sva nazadnje le potrkala na Maligana vrata — odprl nama je Maligan sam — tedaj šele me je minil ves strah. In Maligan je, ko me je zagledal, kako se skrivam za dolgo dedovo haljo, gromko vzkljknil:

— Oha, glej ga mojega bralca, glej jo, mojo knjigo!

Nato je spregovoril besedo ali dve z dedom, mu postregel s tobakom, čeprav je ded redko in malo kadil, potem pa sedel na klopo poleg mene (bil je kakor otrok) in se začel prijateljsko pomenkovati z menoj.

— Daj, fant, preberi mi kateri! Nekaj takega — o Marku!

— Samo na ta trenutek sem pravzaprav čakal in ker sem dobro vedel, da ima pesmi o kraljeviču Marku najraje, sem pravo pesem izbral že doma in ves čas držal prst na tistem mestu.

— Tu je tista o Marku in Musi!
— Aha, aha — beri!

Vino pije Musa Arbanasa
V Istanbulu, v krčmi beli...

Vsi so se pomirili in že pri prvih besedah sem začutil, kako se je v sobi zgostila tišina in kako v njej zveni samo moj glas, ki je bil meni samemu vznemir-

kurjave, da bi povečal ogenj na ognjišču, in ko ni ničesar našel, je zakričal na ženo:

— Jeka, umakni vendar te sklade, da nacepim drv!

Njegova Jeka, stara črna ženica, ki je na tem svetu živela povsem neopazno, se je začela čuditi in se križati, dokler je ni ded nazadnje le nekako pomiril.

Ko je bilo pesmi konec, so vsi precej časa molčali, nato pa se je oglašil Maligan:

— Tako je, moj Joša — in danes ni več takšnega junaštva, kakor je bilo včasih... Niti takšnih junačkov...

ljiv in čuden. Maligan je sedel čisto poleg mene, vzdihoval in vzkljknil: «O brat, brat!» in kadar je bilo v pesmi kaj posebno napetega in je našemu junaku trda predla, se je Maligan zaskrbljivo obračal k dedu:

— E vraga, ali se bo Marko živ izvlekel? Zvijenje bi dal, da bi se mu kaj hudega ne pripetilo...

In kadar je bil v naši družbi tudi stari Joša Stošljevič, tedaj sta drug drugega izpodbujala in hrabrila.

— Jaj, jaj, Joša, brat moj, poginil nam bo Marko! Joša pa je bujil skozi svoje z vrvice povezane naočnike in ga tolažil:

— Ne bo, ne bo, ne boj se zanj, dokler je pri njem posestrima vila!

— Eh brat, zbal sem se že zanj!
Ali sta pa skupaj psovala «črnega Arabca»?

— Glej ga glej, kako se košati s svojo močjo in orožjem! Očeta mu njegovega arabskega, bo že še videl, kdo je Marko!

— Eh, vere mu njegove garjeve... če bi le vedel, kje so ti Arabci — vse bi jih pobili! Jaz bi takole stvar zasukal!

Nekoč je sredi pesmi zmanjkalo petroleja v svetilki in je začela ugašati. Maligan je skočil in začel iskati

— Res je, niti za trohico!

— Zdaj pa ti živi v takšnem svetu!
Tudi meni je bilo puho in žalostno po teh besedah.

Ko je bila zadušnica, smo vsi stopili na cesto, da bi videli, kako bo Maligan ponesel veliko svečo, »duplijer«, ki jo je vsako leto pržilgal v cerkvi za dušo kraljeviča Marka. Obrat in slovesno oblečen je resno korakal po poti z duplijerom v rokah, za njim pa je drobila njegova Jeka, majhna in črna, in tako poleg njega, ki je bil tako velik in slovesen, še bolj izgubljena.

Vedel sem: tistega dne, ko se bo Maligan vračal domov, se bo mimogrede oglašil tudi pri nas, prinesel mi bo cukrenega petelina ali pa zemljo in jaz mu bom moral brati pesem o smrti kraljeviča Marka.

Berem, berem, kako se je Marko predstavil, on pa gleda v okno, molče preliva solze in na koncu žalostno zamrmra:

— Pa ja, umrl je... Kdo bo zdaj razganjal Arabce in štivil ubogo rajo?

Gledal sem ga od strani in vse bolj in bolj se mi je začelo dozdevati, da je tudi Maligan opravil velika junaštva, a pri nas, glejte, nihče o tem ničesar ne ve!

Konec tistega leta, ko so me domači končno spremili v svet, me je Maligan nekoč posikal pri ovcah, molče sedel k meni, žalostno strmel v krivo vrsto drevja ob potoku, potem pa mi položil težko roko na koleno.

— No ja, ti, fant, si se torej namenil v svet?

— Ja, v šolo grem!

— Aha... ampak, kdo bo pa meni to zimo prebiral pesmi? Vsaj tisto knjigo bi pustil pri meni, če bi me kdaj prijela želja...

Dal sem mu knjigo, ki je bila že vsa raztrgana in umazana, in on jo je kar na slepo nekje odprl in dolgo gledal v nerazumljive znake. Potem je odprl drugje, spet gledal in se še bolj razžalostil in mi vrnil knjigo.

— Na jo, trat, kar imej jo! Jaz sem, brat, kakor pravijo, slep, čeprav imam oči... Ne znam brati, pa kaj zato, Vzameš, pogledam — pisan mrtev papir... e, moj mali, moj mali... Oči imam, pa vendar sem brez oči v tej megli med Brino in Džulunko... Prihaja

Domisllice

Pogosto nas mora ponos, da smo spoznali kakšno resnico, tolažiti za njeno klavrno vsebino.

Drugega človeka popolnoma spoznati, se pravi: predati se mu sam.

Nobena umetnost ni povedati nič neumnega, če ti sploh ničesar ne pade v glavo.

Največja nevarnost je strah pred nevarnostjo.

Kdor hoče biti zvest svoji misli, mora postati nezvest mnogim ljudem.

Čudno, koliko nesreče je samo v tem, da nekdo mora, kar bi drugi radi.

Nasmeh večkrat premaga najbolj glasen krohot.

Kdor preveč upa, vse preveč verjame.

Tri stvari obvladajo življenje: rojstvo, ljubezen in smrt. Rojstvo daje možnost za življenje, ljubezen smisel, smrt pa konec in dostojanstvo.

V starosti ne počenjamo več toliko neumnosti, ker se ne zdimo več toliko pametni.

Vino je v starosti kot človek: milo ali — kis.

VESELJE JE SLIKATI
Z VODENIMI, TEMPERA
ALI SLIKARSKIMI OLJNATIMI
BARVAMI
TOVARNE
Karbon
ZAGREB

Jesen, dež, blato, svetilka brli in se kadi, jaz pa razmišljam o Marku in o bojih... Na nekaj pa vendar moram misliti, ali ne?

Zelzel mi je srečno pot in hitro sem odšel. In mnogo let kasneje na nekem sejmu, ko se je ves svet vrtil okoli denarja in kjer se je neke noči zaklal človek, ki je delal stroj, ki naj bi »sam od sebe letel po zraku«, sem se spomnil Maligana in njegovega preprostega junaškega sveta in zaželel sem si, da bi mu dal roko in da nekam skupaj odšla. Da bi zapustila to mokro jesen in njene megle in kadeče se svetilke, in te sejme, kjer se v mraku fantastični izumitelji koljejo poleg svojih nedokončanih strojev, in da bi odšla v neko sončno deželo, nekam v modre daljave in vedra obzorja, za katera je vredno živeti in umreti...

Prevedel -hg-
Ilustriral Milian Bizovičar

Abonentom in drugim obiskovalcem gledališča!

1. Če si abonent, plačaj abonma čimbolj počasi, zadnji obrok v juliju in avgustu! Naj te nekajkrat opozorijo!

2. Ko greš v gledališče, se obli in obuj, kot se ti zdi! Saj si svoboden! Čim bolj kričiš, tem bolj svečano! Torej: četudi v športni, kockasti bluzi, čeprav v težkih čevljih — samo, da se kulturno dvigaš in, kar je najvažneje, da te vidijo tudi drugi, kako si kulturne in koliko smisla imaš za take stvari.

3. Pridi v gledališče vsaj 10 minut prepozno, da obrne pozornost nase! Saj se bo vznemiril najprej pregledovalec kart, nato pa vsa vrsta, kamor bo »odiral in verjemi, tudi pozornost kake lepe igralkice ali igralca znaš pritegniti nase!

4. Nato se dobro odkašljaj in očisti nos, da bo mir za ves večer. Počesal si se že pred vrati, zato tega ne ponavljaj. Če si ženska in imaš mikaven klobuček s propelerjem na glavi, ga kar obdrži! Imej vedno na umu zunanji učinek!

5. Če si truden, zadremuckaj. Samo, da ne zdr...eš s stola! In smrčati naj te žena ali mož doma odvadita!

6. Na tvoji desni sedi znanec ali znanka. Debata je potrebna in moraš biti na tekočem. Zato se spusti v pogovor kar med dejanjem. Do odmora lahko že kaj pozabiš. Od tvoje komentarja bodo imeli dosti tudi drugi naokoli. Pojasnjevanje je potrebno, zlasti v operi. (Vsi himajo denarja za gledališki list!). V o ri lahko še dignes glas, ker te moti orkester. Ko smo ravno pri operi, še ta pripomba: ploskaj takoj, ko pade zastor in nikar ne čakaj, da dirigent utiša svoj orkester!

7. V vsakem odmoru pojdi nujno ven: ali, ja pokadiš cigareto, pozdraviš znanca, si popraviš nogavico, premažeš ustnice in popraviš pričesko. Smehi, saj se in živahno razpravljaš o »stvari« in sposobni, i igralcev. Zadržaj se na svehem zraku, v hodniku ali kadinici do zadnjega zvonjenja in vstopi, ko se tema v dvorani! Nič hudega, če malo zamudiš, saj poznaj vsebino ali glasbo in boš na tekočem tudi, če vstopiš, ko se je zastor že dvignil. Edina ovira ti utegne biti vratar.

8. Ko se vračaš na svoj sedež, bodi vljuden, da gledaš proti odru tudi, če je zavesa še zaprta, zadnjo plat pa imej obrnjeno proti tistim, ki so vstali in ti napravili prostor, da lahko prodiraš do svojega sedeža.

9. Oj, pozabil si na bonbone! Potegni jih iz žepa ali torbice! Sum papirja se do odra ne sliši. Ponudi tsem sosedom, ker nisi sebičen! Zivce v napetih trenutkih krotiš najlaže s tem, da grizeš bonbone.

10. Med dejanji isto kot v točki 6!

Po končani predstavi:

Za razigran značaj: ploskaj z nogami in rokami ter kriči! Daj si duška!

Za uravnovešen: Nikar ne ploskaj! To ni fino. Zakaj bi igralcem dajal priznanje! Saj so plačani kot ti — mar ne?

In še to — prvi moraš priti do garderobe!

Kako se boš vedel, ko izstopiš iz Talijinega hrama — ni več moja stvar.

IZ AMERIŠKE TELEVIZIJE

Televizija v Chicagu je nedavno oddajala debato med ameriškim arhitektom Frank Lloydom Wrightom in pesnikom Carlom Sandburgom o ameriški kulturi. Za to oddajo je bila precejšnja reklama pod geslom »improvizirana diskusija«. Po končani oddaji so tehniški nekoliko prepozno zaprli mikrofona in poslušalci so lahko slišali glas slavnega arhitekta:

»Pojdiva brž, Carl, če ne, naju boš še prisilil, da bova zares improvizirala...«

UMETNO ZOBOVJE

Igralec Laferrière je še v visoki starosti igral glavne vloge. Skrbast je moral na odru nositi umetno zobovje, ki pa ga je po vsaki predstavi spravilo lepo v hlačni žep.

Nekoč so se prijatelji odpravili v krčmo. Posedli so za mizo, ko je Laferrière nenadoma planil pokonci, »Ali je kaj harobe?« so se prestrašili kolegi.

Igralec pa: »Ah, nič — samo malo sem se ugriznil.«

Za tople dni hladno pranje

tako belo!

tako sijoče!

tako dišeče!

tako čisto!

dodo

novi domači univerzalni (allround) detergent v prahu

Poglejte te slike: ta nasmejana žena vas bo seznanila z mnogostanskim novim detergentom DODO, ki vam KRASNO OPERE VSE, KAR ZELITE. Od belega do pisane perila (ki ga lahko operete po novem načinu brez kuhanja, da celo v hladni vodi) do tkanin iz volne, svile, nylona, perlona, orlona in drugih sintetičnih tkanin — vse do stekla, posode, kovinskih in lesenih predmetov, hladilnikov, avtomobilov, kalijevih ploščic, sanitarij itd.

V svoje dobro se torej spomnite besed: Tako belo! Tako sijoče! Tako dišeče! Tako čisto! / Pere vse sam, čisti vse sam. edinstven detergent — DODO!

nih krčih. Ihtander je zadržal. Stisnil je celjosti v prizadevanju, da ne bi s škrgami zajemal vode, zlezal po vseh starih iz jezera na breg, vstal in začel hoditi. V glavi se mu je zvrtele in znova je padel. Potem se je odrinil z nogami od sivih skal, zamahnil z rokami in že je bil kakih deset metrov oddaljen od roba jezera...

Ko je povedal zgodbo do konca, je dodal tisto, kar je bil nekoč zvedel od Salvatoreja.

»Najbrž so se bili v tisti kotlini nabrali strupeni plini, morda vodikov sulfid ali ogljikov anhidrid,« je rekel Ihtander. »Veš, na morskem gladini ti plini oksidirajo in človek jih ne čuti, v kotlini, kjer se izločajo, pa so še močno koncentrirani. No, zdaj mi pa prinesi zajtrk — lačen sem.«

Ihtander je hitro pozajtrkoval, potem pa si je nataknil naočnike in rokavice ter stopil k vratom.

»Kaj si prišel samo po naočnike in rokavice?« ga je vprašal Kristo. »Zakaj mi nočeš povedati, kaj je s teboj?«

Majhno maščevanje

Ko je Ihtander iznenada srečal v prodajalni trgovca z bisernicami Baltazarja modrooko dekle, je bil tako zbežan, da je planil iz prodajalne in odhitel k morju. Zdal bi jo bil rad znova srečal, pa ni vedel, kako bi to storil. Najbolje bi bilo poklicati na pomoč Krista in oditi skupaj z njim v mesto. Toda govoriti z njo vpricho Krista ga ni mikalo. Vsak dan je priplaval k morskemu obali, tja, kjer je bil prvokrat srečal dekle. Tam je sedel, skrit za skalami, od jutra do večera v upanju, da jo bo videl. Ko je priplaval k obali, je odložil naočnike in rokavice ter oblekel belo obleko, da bi se ga dekle ne ustrašilo. Dostikrat je presedel na obali ves dan, ponoči pa se je potopil v morje, se hranil z ribam in ostrigami, nekaj časa nemirno spal in se spet vračal na prežo.

Nekega večera je sklenil oditi k prodajalni trgovca z bisernicami. Vrata so bila odprta, toda za pultom je sedel stari Indijanec — dekleta ni bilo doma. Ihtander se je vrnil na obalo. Na skalnatih obalah je stalo dekle v lahki beli obleki in slavniku. Ihtander je obstal, ne da bi se ji upal približati. Dekle je nekoga pričakovalo. Nestrno je hodila sem ter tja in se kdaj pa kdaj ozrla na cesto. Ihtander, ki se je bil ustavil za skalnatim pomolom, ni opazila.

Tedaj je dekle nekemu pomahala z roko. Ihtander se je ozrl in zagledal miadeniča visoke, krepke postave, ki je hitro prihajal po cesti. Ihtander se nikoli ni videl tako svetlih las in oči, kakor jih je imel ta neznanec. Velikan je pristopil k dekletu, ji ponudil široko roko in dejal prijazno:

»Pozdravljena, Guttierre.«
»Pozdravljen, Olsen!« je odgovorila. »Neznanec je krepko stisnil drobno Guttierino ročico.«

Ihtander ju je sovražno motril. Zalost ga je obšla in malo je manjkalo, da se ni zjoakl.

»Si jo prinesla?« je vprašal velikan, zroč na dekličino biserno ogrlico. Prikimala je z glavo.

»Ali oče ne bo zvedel?« je vprašal Olsen.
»Ne,« je odgovorilo dekle. »To je moj

nakit, z njim lahko razpolagam kakor hočem.«

Guttierre in Olsen sta stopila na rob skalnate obale in se ondi tiho pomenkovala. Potem je Guttierre odpela biserno ogrlico, jo prijala za konec nitke, vzdignila roko in ogledujoč nakit, dejala:

»Poglej, kako čudovito se leskečejo biseri v žarkih zahajajočega sonca. Na, Olsen...«

Olsen je že iztegnil roko, tedaj pa se je ogrlica nenadoma izmuznila dekletu iz rok in padla v morje.

»Kaj sem storila!« je krlikno dekle. Olsen in Guttierre sta vsa potrta stala ob morju.

»Morda bi jo pa bilo moč najti na dnu?« je rekel Olsen.

»Morje je tu zelo globoko,« je dejala Guttierre in pripomnila: »Kolikšna nestreča, Olsen!«

Ihtander je videl, kako potrto je dekle. Takoj je pozabil na to, da je hotela podariti ogrlico svetlolasega velikana. Sprično njene nesreče ni mogel ostati ravnodušen. Stopil je izza skale in se odločno približal Guttierre.

Olsen je namršil čelo, Guttierre pa je radovedno in presenečeno pogledala Ihtandra — v njem je spoznala mladeniča, ki je bil tako nenadno zbežal iz prodajalne.

»Ce se ne motim, vam je padla v morje biserna ogrlica?« je vprašal dekle. »Ce hočete, jo pobermem.«

»Celo moj oče, najboljši iskalec biserov, je tu ne bi mogel najti,« je reklo dekle.

»Naj poskusim,« je odgovoril Ihtander skromno. In v presenečenje Guttierre in njene spremljevalca je fant kar oblečen skočil z visoke obale v morje in izginil v valovih.

Olsen ni vedel, kaj naj si misli.

»Kdo pa je to? Od kod se je vzel?«

Minila je minuta, za njo druga, fant pa je bil še vedno v vodi.

»Utonil je,« je rekla Guttierre zaskrbljeno, zroč na valove.

Ihtander ni hotel, da bi dekle vedelo, da lahko živi tudi pod vodo. Navdušen za iskanje ni računal s časom in tako je ostal pod vodo dlje, kakor bi mogel iskalec biserov. Ko je naposled spaval na površje, je rekel smeje se:

»Samo malo potrpite. Na dnu je mnogo kamenja — iskati je težko. Vendar pa najdem ogrlico.« In znova se je potopil.

Guttierre je dostikrat gledala, kako so iskalec pobirali bisernice z morskoga dna. Zato se je tembolj čudila, da je ostal mladenič pod vodo dobri dve minuti, da je dihal enakomerno in da ni bil videti utrujen.

Cez dve minuti se je Ihtandrova glava znova prikazala na morskem gladini. Obraz mu je žarel od radosti. Pomolil je roko iz vode in pokazal ogrlico.

»Za skalnat pomol se je bila zataknila,« je rekel mirno, ne da bi mu pohajala sapa, ko da je prišel iz druge sobe. »Ce bi bila padla v razpoko, bi jo bil moral iskati dije.«

Naglo se je vzpel po skalah, stopil h Guttierre in ji izročil ogrlico. Voda je kar curjajala z njegove obleke, pa se ni zmenil za to.

»Nate jo,«

»Hvala,« je rekla Guttierre in se še bolj radovedno ozrla na fanta.

Nekaj časa je bilo vse tiho. Vsi trije niso vedeli, kaj storiti. Guttierre si vpricho Ihtandra ni upala dati ogrlice Olsenu.

»Ce se ne motim, ste hoteli izročiti ogrlico njemu,« je rekel Ihtander in pokazal na Olsena.

Olsen je zardel, Guttierre pa je rekla v zadregi:

»Da, da,« in izročila ogrlico Olsenu, ki jo je molče vzel in spravil v žep.

Ihtander je bil zadovoljen. S tem se je nekoliko maščeval. Velikan je sicer dobil v dar izgubljeno ogrlico iz rok Guttierre, toda od njega — Ihtandra.

Priklonil se je dekletu in naglo odšel po cesti.

Ihtander pa se ni dolgo veselil svojega uspeha. Vznemirjati so ga začele nove

misli in vprašanja. Ljudi je poznal slabo. Kdo je bil ta svetlolasi velikan? Zakaj mu je Guttierre podarila biserno ogrlico? O čem sta se pomenkovala na skali?

Tisto noč je Ihtander spet jahal delcina po valovih in v temi strašil ribiče s svojimi krikli.

Ves naslednji dan je preživel pod vodo. Z naočniki, toda brez rokavic, se je plazil po peščenem dnu in iskal bisernice. Zvečer je obiskal Krista, ki ga je sprejel z godrnjanji in očitki. Zgodaj zjutraj je že običen stal pri skali, kjer sta stala prejšnji dan Guttierre in Olsen. In kakor prejšnji dan je ob sončnem zatonu spet prva prišla Guttierre.

Ihtander je stopil izza skal in pristopil k njej. Ko ga je Guttierre opazila, mu je pokimala z glavo kot znancu in ga smeje se vprašala:

»Ali mi sledite?«

»Teday pa vzemite tole... od mene.« In pomolil ji je biser.

Guttierre je znala ceniti bisere. Biser, ležeč na Ihtandrovi dlani, je prekašal vse, kar je vedela o bisernih iz očetovega pripovedovanja. Velik biser brezhibne oblike in najčistejše bele barve je tehtal najmanj dve sto karatov, vreden pa je bil najbrž najmanj milijon zlatih pezozov. Osupla Guttierre je pogledovala zrad nenavadni biser zdej zalega fanta pred seboj. Krepak, gibčen, zdrav, toda nekoliko mračen, v pomekani beli obleki ni bil prav nič podoben petičnim fantom iz Buenos-Airesa. In ponujal je dragoceno darilo njej, dekletu, ki ga skoraj ni poznala.

»No, kar vzemite,« je ponovil že s podarkom.

»Ne,« je odgovorila Guttierre in odkimala z glavo. »Tako dragoceno darila ne morem sprejeti od vas.«

»Saj ni dragoceno,« je ugovarjal vneto. »Na dnu morja je na tisoče takšnih biserov.«

Guttierre se je nasmehnila. Ihtander je v zadregi zardel in po kratkem premoru pripomnil: »No, prosim vas.«

»Ne.«

Ihtander je namršil čelo, bil je užaljen.

»Ce ga nočete vzeti zase,« ji je prigovarjal, »ga pa vzemite za tega... Olsena. On ga ne bo odklonil.«

Guttierre se je razjezila.

»On ne jemlje zase,« je odgovorila osorno. »Vi nič ne veste.«

»Torej ga ne marate?«

»Ne.«

Teday je Ihtander vrgel biser daleč v morje, molče prikimal z glavo, se obrnil in odšel po cesti.

Kristo je bil v velikih skrbeh. Ihtandra dva dni bilo na spregled. Naposled se je pojavil utrujen, bled, toda zadovoljen.

»Kod si se pa potikal?« ga je vprašal Indijanec strogo, vesel, da se je vrnil.

»Na dnu,« je odgovoril Ihtander.

»Zakaj pa si tako bled?«

»Malo je manjkalo, da nisem izgubil glave,« se je zlagal Ihtander prvokrat v svojem življenju. In povedal je Kristu zgodbo, ki jo je bil doživel že mnogo prej.

»Globoko v morju se razprostira visoka gorska planota, sredi nje, na grebenu, pa zeva velika ovalna kotlina — pravo podvodno gorsko jezero.«

Ihtander je plaval nad tem podvodnim jezerom. Presenetila ga je neobičajna svetlosiva barva dna. Potopil se je, da bi videl, kaj to pomeni. In tam je osupnil: pod seboj je zagledal pravo pokopališče raznih morskih živali od drobnih ribic do morskih psov in delfinov. Tu so ležale nemorne žrtve. Okrog njih pa je bilo kakor običajno vse polno drobnih roparjev — rakov in rib. Vse je bilo mrtvo in negibno.

Le tu pa tam so se vzdigovali z dna mehurčki plina. Ihtander je plaval ob robu kotline. Potopil se je še globlje in tedaj je nenadoma začutil v škrgah skeleto bolečino. V grlu ga je stisnilo in v glavi se mu je zvrtele. Skoraj nezavesten je nemočno padel in naposled dosegel rob kotline. V senčnic mu je močno bilo, srce mu je navso moč utripalo, oči mu je zastirala rdeča megla. In od nikoder ni mogel pričakovati pomoči. Iznemada je opazil, da se vzporedno z njim krčevito zvija in potaplja morskí pes. Najbrž se je podil za njim, dokler tudi sam ni zašel v te strašne strupene mrtve vode podvodnega jezera. Trebuh in bocki so se mu napejali in upadali, žrelo je bilo odprto, da je bilo videti bele ostrve plošče zob. Morski pes se je zvijač v smrt.

»Smehljale so se. Vse to se jim je zdelo čisto preprosto in povsem naravno.«

On pa je dejal:

»To žensko boste takoj odpeljale v bolnišnico! Kar poskočite so:«

»V bolnišnico? Zakaj? Ali je nočete zdraviti?«

»Veste... veste, saj kar zadeva plačilo, veste...«

Zmignil je z rameni.

»Saj ne gre za to! Njej ni več mogoče pomagati! Niso ga razumele.«

»Ce bi bil to kak drug padar, no ja, tedaj bi razumele, ampak vi, gospod Simon, vi lahko storite vse. Kar nočete. Saj ste gospo Mériadecevo...«

Gospa Mériadece! Vedno in samo gospa Mériadece! Ta čudež je vsak trenutek prihajal vsakomur na ustnice in Simon je postajal vedno bolj jezen, loteval se ga je obup...«

»Pravim vam, da je prepozno! Nihče ji ne more več pomagati, niti jaz niti kdorkoli drugi!«

»Ce je tako, je pikro dejala neka snaha, čemu naj jo pa potem vozimo v bolnišnico in se tam plačujemo zanjo?«

»Zato, ker bo umrla v strašnih bolečinah, če jo boste držale doma. V bolnišnici pa ji lahko dajete injekcije, po katerih ne bo trpela...«

»Snaha so ga osuplo gledale.«

In tedaj je spoznal, da za te ženske besede »trpeti« in »trpljenje« in »bolečina« niso imele prav nobenega smisla. Samo beseda »denar« je imela svoj smisel. Starka lahko trpi, kolikor le hoče. To ni bilo važno.

»Poberite sila in kopita, je zakričal. Izginite! In basen se je zaprl v svojo delovno sobo. Nekaj trenutkov pozneje pa je Yvon na vrat na nos pridrvel k njemu in mu brez sapa sporočil:

»Gospod Simon! Mlada žena... Mati maleda, ki ste ga pravkar spremili na pokopališče... V sobi je ni več! Pobegnila je!«

»Oče in mati sta mi bila ubita pri neki železniški nesreči. Rekli so mi: »Nikoli več ju ne boš videla.« Pomeje so mi pripovedovali, da sem se tistega dne

12

12

12

12

12

12

12

12

12

12

Zaman!

Toda nekega jutra je sama prišla. Prišla je iskat — pač čisto vsakdanja zadeva — dokumente o smrti svojega otroka, ki jih je Simon spravil v svojo torbo. Tu je bila še njena osebna izkaznica, hotelski račun, otrokov rojstni list itd. Ubogi dokumenti...

— Saj lahko za nekaj časa ostanete kar pri nas! Ji je ponudil Simon. Pomagali boste Yvonu in meni pri delu. Saj za hišo ni dobro, če so možki sami... Kar se mene tiče — vas bom pač zdravil, verjetno bo to potrebno...

Ni odgovorila. Vendar odšla ni. In zdaj je pripovedovala Simonu svojo zgodbo.

— Po smrti mojih staršev me je vzgajal stric. To je bil podeželski župnik. Toda bolj kot z duhovno službo se je ukvarjal z urarstvom in bil je tudi padar.

Od tod torej je prihajala Françoisina vera v padarje!

— Je zdravil z magnetizmom?

— Ne. Z rastlinami. Naučil me je spoznavati rastline. Poleti in jeseni sva jih skupaj hodila nabirati in si napravila precejšnje zaloge. Toda nabiral je rastline predvsem zato, da bi bolnikom vdihnil zaupanje. V resnici pa je zdravil bolezni z molitvami. Bil je neke vrste svetnik. Takrat sem imela deset let in pri njem sem bila srečna. Pozimi, ko sem se vračala iz šole, sem brž stopila k svojemu stricu v njegov stari salon, ki ga je spremenil v ordinacijsko sobo. In ko sem pisala svoje šolske naloge, sem ga gledala, kako je popravljval ure, vse ure, od žepnih do stenskih, za svoje župljane. V tistem prostoru je bilo polno tik-takanja, zvončkanja in kuhanja. Da, je ponovila, bila sem srečna v tistih časih...

— Pa potem...
— Po stricovi smrti sem dobila varuha in varuvinjo. Pripadala sva visoki bordeauxski buržoaziji. Pogledala ga je tako, kakor bi hotela reči: »Vi si niti ne morete predstavljati, kaj to pomeni...«

— Več let sem živel v Bordeauxu, je rekel Simon. Lahko vas razumem.

Varuh je bil star republikanski prokurator in je bil v besedah in dejanjih mož starih časov, v glavi je imel silen kup starih načel. Ta stari načela je izražal vsak trenutek in to tako odločno, kakor da bi si jih sam izmišljal: »V moji družini smo vedno hodili z dvignjeno glavo.« Ta stavek je bil v ustih tega starega državnega uradnika, ki je vse svoje življenje lovil glave in jih pošiljal pod giljotino, kaj imeniten! In ob vsaki novi glavi, ki jo je z veseljem in ponosom dal odrezati, je svojo dvignil še višje.

Imel je sebi primerno ženo, ki je bila stroga in čednostna, da bi se je sam vrag ustrašil.

V tej družini je bilo komec Françoisine svobode. Ko ji je bilo sedemnajst let in pol, je prišel dan, ko... kako naj pove — ko ni imela več pravice nositi glave pokone!

Noseča!
In s kom?
Ce bi bil zapeljivec sin kakega delavca v garaži, branjeva ali tramvajskega sprevodnika, bi se pač vse dalo urediti.

Toda joj! Družina njenega don Juana je pripadala — prav tako kakor Françoisini varuhi — visoki buržoaziji, ki ni bila nič manj ponosna na svoja načela.

Njihov sin je bil pač po družinski tradiciji namenjen višji mornariški šoli in zato pač ni bilo mogoče, da bi se prepogodjal in se celo tako sramotno poročil. Poleg tega se je ta Don Juan tako strahovito bal svojega očeta, da je Françoisi začel govoriti, da se svojemu očetu ne bi nikoli upal kaj takega povedati. Potem ji je nasvetoval, da bi obisk — »pri neki dobri ženski«, o kateri je slišal govoriti, lahko rešil vsi zadevo. Rekel je, da bo našel njen naslov in potreben denar. (Saj je bil vendar gentleman!). Ko pa se je François ujezila in to odklonila, ji je z vsjo odločnostjo povedal, da drugega izhoda ni, kajti jasno je bilo, da niti v njegovi niti v njeni družini ob tem problemu ne bodo sentimentalni.

— Raje bi umrla, kakor da bi priznala neumnost, ki sem jo storila. Odšla sem. Seveda za mojega varuha ni bilo nič lažjega, kakor obvestiti policijo, ki me je v kratkem našla in pripeljala nazaj. Saj je vendar prokurator, he pozabite tega! Tedaj sem mu napisala pismo, kolikor sem me mogla zlobno in nestranno. Napisala sem, da zaničujem njega in njegovo ženo in ves razred, ki mu pripadata. Da ju sploh ne morem več videti. Da življenje z njima presega moje moči (to je bilo sicer res) in da raje delam karkoli, samo da mi ne bo treba jesti še kosček njegovega kruha. In nahuje sem napisala na koncu... (Tu se je obotavljaje nasmehnila in njen obraz, ki ves čas ni izražal drugega kakor ironijo, je postal veselejši.) Na koncu sem napisala, da sem se vpisala v komunistično partijo! Prokurator je od tega gotovo dobil zlatenico. Vsekakor — nikoli več nisem dobila od njegove družine nobenih vestí.

— In potem?
— In potem... nič praktičnega se nisem naučila. A treba je bilo živeti. Morala sem sprejeti službo kot služkinja, kot deklica za vse. To je bilo hudo in vrh tega je lahko trajalo samo nekaj mesecev. Potem je prišel otrok. Da bi ga vzgojila, sem delala v nekem dečjem domu pri Rennesu. Bilo je trdo delo, a bila sem srečna. Otroka sem imela pri sebi.

Nenadno ihtenje je presekalo nadaljevanje njegove pripovedovanja.

— In v tistem dečjem domu se je zgodila nestreča...
Simon je bil brez besed. Lahko je samo dejal:
— Če hočete, lahko ostanete tu...

ČETRTO POGlavJE
CAROVNIKI IMAJO VEDNO PREDNOST

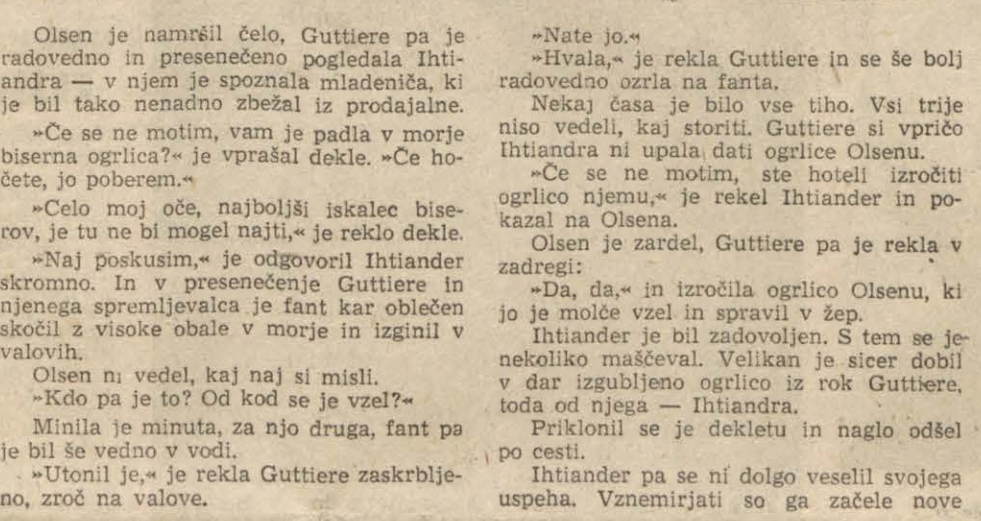
Françoise je ostala. Ze mesec dni je živela pod Simonovo streho. In Simon je bil pri tem čudno očaran, obenem pa mu je bilo tesno.

Čudno! V družbi s to deklico brez zatočišča, brez obrambe, brez življenjskega upanja, v družbi s to ranjeno deklico, zapuščeno in obupano, se mu je vračal občutek manjvrednosti, o katerem je mislil, da ga je bil že davno premagal. Vsa preteklost njegovih dedov, vsa podvrženost in zaslužnost, bolečine in ponižanja (čeprav osebno tega on sam ni doživel, kar pa je živel v njem kot zavest rase, ki si še ni priborila svobode) — vse to je bilo vzrok, da je v duhu spet slišal pomilovalni in sramotni glas nekaterih ljudi: Ubogi črnc, naš ubogi nižji brat!...

Françoise... misliti na Françoise... videti jo... vzbuditi nasmeh na njenem obrazu...
To je bilo najvznejše.

Ni se mu zdel važen niti neusahljiv veletok bolnikov niti vraga slajnih ozdravljenj niti hvale, ki so deževale nanj od vseh strani niti kupi bankovcev, ki so se zbirali v njegovem predalu.

Ni se mu zdelo važno niti neumno vabilo Viroleta, ki ga je povabil, naj se zglaš v pisarni pokrajinskega društva padarjev. Člani so imeli sestanek.

Pierre Féry
PADAR

TO JE PA SKOK

FOTOGRAFSKA KAMERA JE UJELA STIRI ZAPOREDNE FAZE SKOKA VELIKEGA AVSTRALSKEGA SIVEGA KENGURUJA — KO SO GA IZMERILI, SO UGOTOVILI, DA JE SKOCILA ŽIVAL SEDEM IN POL METRA DALEČ. PA NIKAR NE MISLITE, DA JE BIL TO REKORD! KENGURUJI LAHKO SKOCIJO V DALJAVO TUDI DO DESET METROV

Newsakdanje

KOLENDAR ZNA NA PAMET

Tehnik Ibrahim Osmanbegović iz Viškovića ima zelo dober spomin, kar vedo vsi njegovi tovariši v podjetju. Nedavno tega pa jih je presenetil z najnovejšim znanjem. Na pamet se je naučil koledar za letošnje leto, tako da zna natanko povedati, na kateri dan v tednu pade določeni datum.

Ibrahimovi tovariši v službi se sedaj radi šalijo, da bi si podjetje lahko prihranilo izdatek za koledarje, ki jih je nakupilo ob novem letu, saj imajo pri roki »živi« koledar, ki jim ve brez napake odgovoriti na vse tisto, kar piše v tiskanem!

LESENI TOPOVI PROTI TURKOM

V vasi Laktinji v ohridskem okraju živi še danes daleč naokrog poznani »litar« topov Trpe Trenevski, ki je za ilindenske ustaje izdeloval upornikom — topove iz češnjevega lesa! Stari mojster se še danes rad spominja svojih izdelkov, ki so takrat vtilali toliko strahu Turkom.

Največ lesenih-topov je naredil »čika Trpe« — tako namerič starega mojstra imenujejo vsi okoljani — med velikimi bitkami pri kraju Gola Debrca Trenevski je takrat v treh dneh naredil dva topova, ki so ju uporniki takoj odvlekli v bitko pri vasi Izdeglavje. Turki so bili tako presenečeni, da so nekaj dni prenehali napadati, meneč, da je upornikom prišel kdo na pomoč. Ko so se uporniki morali umakniti, pa so Turki izvedeli, da so nanje streljali — seni topovi! Preiskali so vso vas in končno res našli enega, ki so ga umikajoči se uporniki zakopali v zemljo. Svojevrsno orožje so Turki potem odpeljali v Carigrad, kjer so se zelo čudili iznajdljivosti nasprotnika in leseni top razstavili v vojnem muzeju.

jame ni zasul. Nato pa je mirno krenil proti ovčji staji, vlomil vanjo in napravil tam pravi pokol. Pobil je deset ovc in njihova trupla pometal na dračje in kamenje v jami. Sam je požrl le eno ovco.

Zaskrbljeni Dipeljčani, ki so se naslednje jutro na lastne oči prepričali o razdejanju, so trdno prepričani, da si je zlobni medved privoščil takšno »šalo« iz masčevanja, ker mu je Suvajec nastavil past.

ČE BI VSI STEDILI...

Pomanjkanje papirja v prvih letih po vojni je mnoge učilo temeljite štednje s to pomembno snovjo. Med prave »rekorderje« na tem področju lahko z gotovostjo pri-

28718	4164	11
6	225.6	1924
1550	32	1112
21	2	256
42	31.9	68.17
28	9	351
2	126.6	74.17
2	7.56	87.8
6	32.4	17.6
124	728	102
128	101	7376
1268	18	1920
1008	446	0214
126	1008	801
		0675

števamó cenilca na gozdni upravi v Poljanah pri Dolenjskih Toplicah Franca Čebeja, ki zna s papirjem tako štediti kot le malokdo.

Štedljivi Čebej napiše na obe strani običajnega tankega papirja pisarniškega formata kar — okoli 3000 računov! (Glej sliko kosa papirja v naravnih velikosti, ki je Čebej nanj pisal svoje račune!) Razumljivo je seveda, da piše pri tem zelo drobne številke in da skrbno izbrabi vsak prostorček na listu papirja, mimo tega pa ima vedno tudi zelo ostro ošiljen avinčnik. In še nekaj: gotovo zelo dobro vidi, da potemi lahko razbere prav tako »mikroskopsko« mračljive svoje številke!

P. R.

NA MODRASU JE SEDEL

Kmet Jože Dobrina iz vasi Ples blizu Razboja je s hlapcem vozil kamenje na vozno pot. Ker kamenje ni bilo predebelo, sta ga kar z lopatami nakladala na voz.

Kot navadno si je kmet Dobrina tudi pri teh vožnjah na vrhu voza zložil odejo in sedel

nanjo. Ko sta po tretji vožnji s hlapcem pripeljala kamenje do poti, sta ga začela razkladati. Nenadoma pa se je tam, kjer je malo prej sedel Dobrina, izvil izpod odeje le še malo živ modras in se skušal splaziti z voza. Preplašeni Dobrina in hlapec sta modrasa ubila z lopato.

Modrasa sta najbrž nakladala kar med kamenjem, na srečo pa ga je kmet med vožnjo s svojjo težo tako stisnil, da — kača ni mogla takoj zvit izpod odeje in ga usekati. Dobrina je sklenil, da odslej ne bo nikoli več sedel na voza, kadar bo vozil kamenje.

A. D.

HIŠO SO PRESELILI

Prebivalci Zabičke ulice v Gospiču so kaj na široko odprli oči od začudenja, ko so nekoga dne zagledali tam, kjer je bila doslej hiša št. 12, le prazno zemljišče!

Kako je hiša »izginila«? Njen lastnik Dmitar Kriškovič se je odločil, da bo na sistem mestu, kjer je stala njegova že precej stara pritlična hiša, sezidal novo. Ker pa si imel stanovanja, kamor bi se za ta čas vselil, je sklenil, da bo staro hišo — preselil!

Tistega dne je res poklical na pomoč nekaj ljudi. Pod staro hišo so najprej izkopali luknje in vanje uprli debele tramove. Nato pa so hišo z ročnimi dvigali in verigami v nekaj centimetrov dvignili s temeljev in jo nato remaknili dobrih 15 metrov daleč. »Preseljena« hiša je pri tem podvožena ostala cela in v njej Kriškovičevi še sedaj stanujejo.

VELIKA DVOJICA

KOT VEMO, VSI TRIJE VODITELJI DRŽAV, KI SO ZMAGOVITO ZAKLJUČIL ZADNJO VOJNO, NISO VEČ MED ŽIVIMI — OSTALA STA LE SE TRUMAN IN CHURCHILL, PA SE TA DVA SO NA KRMILU ZAMENJALI DRUGI IN JE O NJIMA LE MALOKAJ SLSATI... S CIM SE UKVARJATA? TRUMAN Z MARŠICEM, MED OSTALIM SI GA LAHKO OGLEDATE TUDI KOT DIRIGENTA, SAJ JE OB 25-LETNICI KANSASKEGA FILHARMONICNEGA ORKESTRA DIRIGIRAL ORKESTRU NA DOBRODELNI PRIREDITVI, PRI KATERI SO OBISOVALCI POKLONILI 50.000 DOLARJEV, DA BI OKREPILI FINANČNO SLABO STROUČI ORKESTER. CHURCHILLA PA VEČKRAT TAREJO BOLEZNI, JESEN SVOJEGA ŽIVLJENJA PREZIVLJA V GLAVNEM NA JUŽNI FRANCOŠKI OBALI, KER TAMKAJSNI ZRAK SE NAJBOLEJE DE NIEGOVEMU ZDRAVIJU, NI SE DOLGO TEGA, KAR JE SICER ZIVAHNI WINSTON PREBOLEL NEVARNOPLUJNICNO, TODA ZDAJ JE ZE POKONCI IN FOTOGRAFI GALOVILJO OB VSAKI PRILICNOSTI VINDAR SE JE TUDI PRINJEM ZGODILA SPREMENBA, STE ZE OPAZILI? CIGARE NIVIDEVI VEČ V USTIH, AMPAK LE SE V ROKI ZDRAVNIKI SOMU ZAGROZILI, DA GA BO KONEC, CE BO SE NAPREJ TAKOKADIL, KOT JE — VIDETI JE, DA SE JE USTRASIL.

UMRL JE NAJSTARJI ZEMLJAN

PRED DNEVI SO IZ BOGOTE V KOLUMBIJI SPOROČILI, DA JE TAM V STAROSTI 167 LET UMRL ZNANI INDIJANEC JAVIER PEREIRA. O KATEREM SE JE SVETOVNI TISK TOLIKO RAZPISAL LANI, KO JE TEDA 166-LETNI STARČEK PILETEL Z LETALOM V NEW YORK, KJER GA JE PREISKALA POSEBNA KOMISIJA GERONTOLOGOV. V NIEGOVO CAST JE ZDAJ KOLUMBIJSKA POSTNA UPRAVA IZDALA DVE POSTNI ZNAMKI — ZASLUŽIL JE, NIKAR NE MISLITE, DA JE BIL PEREIRA BOLEHEN STARČEK, KI JE ČAKAL LE NA SMRT, KO JE LANI OBISKAL NEW YORK, MU NADLEŽNI NOVINARJI NISO DALI MIRU, KER SE JIH NI ZNAL DRUGAČE OTRESTI, JIH JE KREPKO OBDELEVAL S PESTMI IN SLEDNJC UZALZENO ZAPUSTIL NIIHOVO DRUSCINO, SEVEDA SO GA VEČKRAT SPRASEVALI PO RECEPTU ZA TAKO DOLGO ŽIVLJENJE, ODGOVORIL JE: SNE DELAJ PREVEČ, PIJ MNOGO KAVE IN KADI LE DOBRE CIGARE.

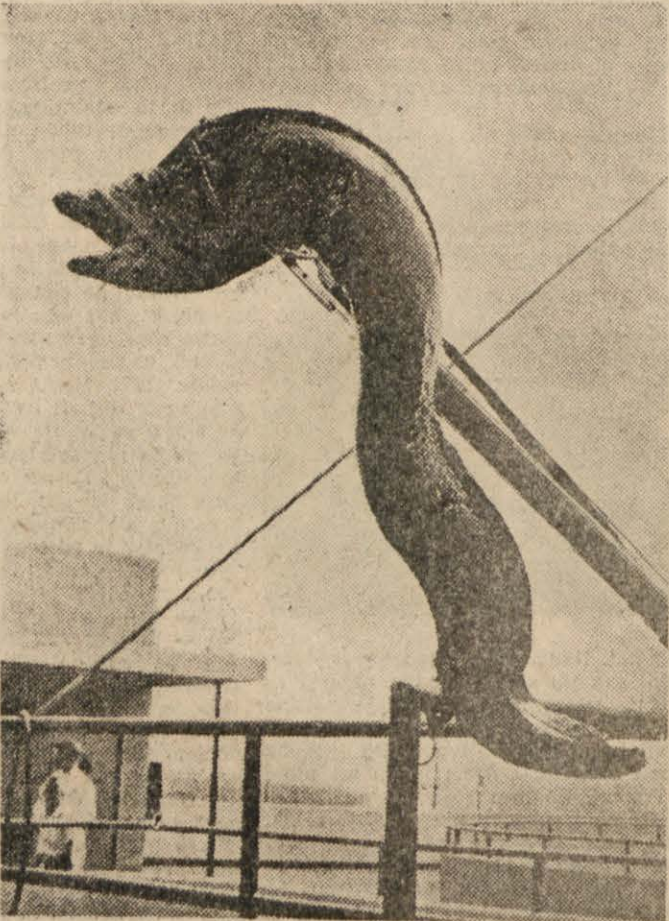

FRANKIE V ŠKRIPCIIH

»SLEČES SE LAHKO Z NEDOLŽNOSTJO OTROKA, LAHKO PA OSTATNEŠ TUDI OBLEČEN BREZ NEDOLŽNOSTI BRIGITTE BARDOT SE SLACI KOT OTROČICEK, GLEDE TEGA JO ZELO OBCU, DUJEM.« TAKO JE IZJAVILA MARIA SCHELL NA NOVINARSKI KONFERENCI V HOLLYWOODU, BR SE NAMREČ PRIPRAVLJA NA NOV FILM »PARIZ PONOCI«, NJEN PARTNER PA BO FRANK SINATRA, KI MU ŽENA LAUREN BACALL BRANI IGRATI Z NJO IN SE OB TEM DRUŽINSKEM PREPIRU ZABAVA VES HOLLYWOOD

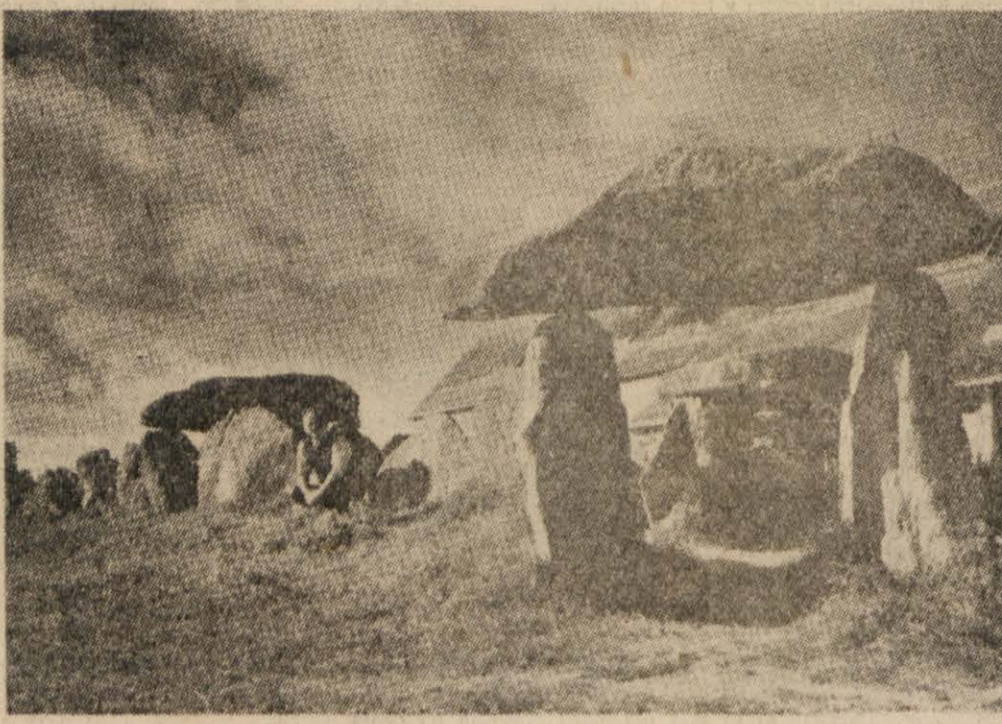
GROZEČI VPRAŠAJ

LE MALOKDO MED VAMI BI UGANIL, KAJ PREDSTAVLJA SPAKA NA SLIKI NAJBOLEJE BO, DA VAM KAR POVEMO VELIKA MURENA JE POSEBNA VRSTA JEGULJE, KI ZNA S SVOJIMI ZOBMI PRAV KREPKO ZAGRABITI NEPREVIDNEGA RIBIČA, KO SO MURENE SELLILI V MANJŠI AKVARIJ ZNANE KALIFORNISKE »PODMORSKE DEZELE« — TO SO MORALI STORITI, KER SO V VEČJEM AKVARIJU NEPRESTANO NAPADALE MIROLJUBNE MORSKE PSE IN DELFINE — SO IZDELALI SE POSEBNO NAPRAVO, DA SO NEVARNE, KAČAM PODOBNE RIBE, PRENESLI TJA

PRVI POTNIŠKI PILOT — ŽENSKA

MENDA JE Yael FINKELSTEIN PRVA ŽENSKA, KI JE DOBILA NASLOV POTNIŠKEGA PILOTA, ZA ZANIMIVOST SE TO, DA JE BILA DO ZDAJ VOJNI PILOT, DA PA SE JE VOJASKE SUKNJE NAVELICALA IN STOPILA V SLUŽBO K IZRAELSKEMU LETALSKEMU PROMETU, S 26 LETI JE DOBILA TUDI DIPLOMO POTNIŠKEGA PILOTA, KI JI DOVOLJUJE KRMARITI CELO VELIKA STIRIMOTORNA POTNIŠKA LETALA

ZADNJI PICASSO

TE DNI JE PICASSO ZAKLJUČIL DELA NA VELIKI FRESKI ZA PALAČO UNESCO V PARIZU, KO JE ODGRNIL ZASTOR PRED RADOVENDIMI NOVINARJI, SE JE RAZLEGLO ZACUĐENO MRMRANJE, PA JIM JE PICASSO V KRATKEM GOVORU LE RAZLOŽIL, KAJ SLIKA POMENI IN KOT LAHKO VIDITE NA NASEM IZREZKU IZ FRESKE NI NOBENEGA DVOMA, DA JE NA NJEM UPODOBLJEN TRMOGLAVO PABAJOČ CLOVEŠKI OKOSTNJAK

STONEHENGE POPRAVLJAJO

SLOVITI PRAZGODOVINSKI SPOMENIK V STONEHENGEU V ANGLIJI ZDAJ UTRUJUEJO KER SO ZMEHCANA TLA PRICELA POPUŠČATI POD TEZO DRJASKIH KAMNOV SVETISCA, O KATEREM SE ARHEOLOGI SE VEDNO PREPRAJAO, ZDAJ BODO OKREPILI TLA POD KAMNI Z BETONSKIMI TEMELJI IN KAMNE OCISTILI MAHU

bi ga sicer kar ubil, a medved so zaščiteni — tako da bi si kosmatinec v bodoče dobro premislil, kam do spet žel brusiti svoje zobe.

Zgodilo pa se je čisto drugače, kot si je kmet zamišljal. Ponoči je medved spet prišel »na obisk« k Suvajcevi staji. Ko je prišel do izkopene jame, pa ni padel vanjo, ampak jo je najprej skrbno ovohal, nato pa odhlačil nazaj do gozda, si naložil poln naročaj vejicja in kamenja in ga — zmetal v jamo! Tako je napravil še enkrat in še enkrat, dokler

SPOČET NAJ BO LE ZAŽELEN OTROK

Dr. Bogdan Tekavčić

Večni strah pred nezaželeno nosečnostjo — ali sodobna kontracepcija?

V zadnji številki Tedenske tribune smo obširno razpravljali o škodljivosti vseh vrst splavov in prišli do jasnega zaključka, kako napačno bi bilo, ko bi se z legalnim splavom borili proti nezaželeni nosečnosti, oziroma tej sledečemu kriminalnemu splavu. Popolnoma razumljivo je, da bralci zlasti pa bralke pričakujejo odgovor na vprašanje: Kakšna naj bo sodobna regulacija rojstev, ali morda bolj, kakšna je zamejena, ki nam jo nudite namesto nevarne prekinitve nezaželene nosečnosti?

Da bomo dovolj jasni že v začetku! Regulacija rojstev kot pojem ali metoda ni zrasla na našem zemljiku, ni mlada deset ali dvajset let, tudi ni plod XX. stoletja ali morda atomske dobe. Zelja po regulaciji rojstev je stara skoraj toliko, kolikor je star človek! Že v davnih, pradednih časih je skušal človek uravnati število potomcev na različne načine. Posluževal se je treh različnih načinov, ki so mu bili na voljo: detomora, nasilnega splava ali kontracepcije (preprečevanja nosečnosti). Prvi, človeka nevredni in kruti način, je le še grenak spomin na nizko kulturo in civilizacijo. Nasilen splav, kot zanesljivo, a skrajno nevarno sredstvo, ki se tudi pri nas nezadržno širi, smo obsodili že v zadnjem članku. Ostane nam le še zadnji način ali metoda: kontracepcija.

Kako se je začelo?

Ko je bila leta 1949 izbojevana prva bitka proti uvedbi legalnega splava in so bile žene in dekleta NAVIDEZNO prikrajšane za svoje pravice, so nujno zastavile vprašanje: Kaj pa ste storili, da bi nas glede tega zaščitili?

Povedati smo že, da so se komitaje za odpravo plodu razširile in, upošteva nove določbe kazenskega zakonika, postale mnogo bolj liberalne. To pa je bil le izhod za silo, ali bolje povedano, bil je začetek požara. Vsi odgovorni so se zavedali, da v tem ni dokončne rešitve. Po nespornih zaslugi prof. dr. Novaka, predstojnika ginekološke klinike v Ljubljani, se je takoj začela široka akcija za uveljavljanje sodobne kontracepcije v Jugoslaviji.

Mnogo nasprotnikov je bilo. Takšnih, ki so bili trdno uverjeni o premajhni vrednosti kontracepcijskih sredstev, in takšnih, ki so bili nasprotniki iz religioznih, psiholoških ali osebnih, koristolovskih momentov.

Prvi kot drugi so zavirali akcijo, da bi se začela sodobna kontracepcija čim masovneje urejati. Tisti, ki so pogumno začeli, so bili prepirani o pravilnosti te poti, saj so imeli pred seboj le en svetel cilj: rešiti vprašanje naravnosti kriminalnih splavov in čimprej in čim uspešneje ZAŠČITITI ŽENO.

Otrok ne bo manj

Mnogi so izražali strah, kaj bo z rodnostjo, kaj bo z naravnim prirastkom? Odgovor je bil na videz težak. Lastnih izkušenj ni smo imeli, treba se je bilo poslužiti tujih. Kakor se silbi ne- logično in naravnost paradoksnost: po dolgoletni, masovni uporabi sodobnih kontracepcijskih sredstev je OTROK VEČ, NE MANJ. Edino nazoren primer lahko razvozlja ta na videz zamotan vozel. Vzemimo družino, ki stanuje v zasilni sobi ali pretesnem stanovanju. Žena, mož in dva otročka, ki sta komaj odraščala pleticam in cucju. Samo mož je rednik družine, materi-

alno stanje ni povsem zadovoljivo. Če žena nezaželeno zanosi, ji računica jasno pove, da bo rojstvo še enega malčka poslabšalo stanovanjsko in materialno stanje družine. Družinski proračun ne bi prenesel še enih lačnih ust. Čeprav se morda zaveda nevarnosti početja, vendar si najde pot in splavi, legalno ali kriminalno. Če ni hujših posledic splava, z le malo smole zanosno drugič, morda še tretjič ali četrtič v kratkem času. Vedno znova jo čaka prekinitve nosečnosti. Slej ko prej so posledice jasne; bolezen in, jalovost. Čez nekaj let se stanje v družini v skladu z naraščanjem splošnega standarda izboljša. Novo, prostorno stanovanje, boljši zaslužek, prijetnejše življenje. Topel urejen dom, harmonija v zakonu in materialne možnosti pa so zadosten atribut, da se v ženi in možu vzbudi želja po novem otroku. Tedaj pa, joj, poizkusi ostanejo jalovi, zakonca že plačujeta davek za nepremišljene korake, storjene pred leti. Žena ostane le pri željah, družina in družba pa ostaneta brez tretjega, zaželenega otroka.

Predstavljajmo si isti primer in potek, če žena uporablja kontracepcijsko sredstvo. Dokler so razmere neugodne, si otrok ne želi. Ko so razmere urejene, si zaželi otroka, preneha uporabljati sredstvo, zanosi in rodi. V tem primeru bo rojen tretji otrok, torej novi član družine in družbe.

Prav gotovo je, da se takšna računica ne da dokazati v enem ali dveh letih, zato so potrebna desetletja pametne uporabe

kontracepcijskih sredstev. Mnoge države po svetu, kjer je ta stvar regulirana že lep čas, so to nesporno dokazale. Nezrelo bi bilo, če bi dvomili.

Kdo naj dobi kontracepcijsko sredstvo?

Ko se je s težavo zavrtilo kolo te prekristne akcije za uveljavljanje moderne kontracepcije, je nastalo novo vprašanje: katerim ženam dati sredstvo, oziroma kakšni naj bodo kriteriji pri razdeljevanju? Nekateri so trdili in z vso ognjevitostjo zagovarjali stališče, naj bo sredstvo dostopno le poročenim ženam, ki imajo že več otrok. Tako torej, ženi, ki je edina nositeljica novega življenja, ki edina doživlja nosečnost, porod in vso skrb za otroka, naj bi s posebnim ukrepom odrejali možnost preprečitve nezaželene nosečnosti! Njej torej naj bo orožje na razpolago le v določenih primerih! Moškemu pa, ki je pri rekreaciji udeležen le posredno, so dane možnosti vedno in na vsakem koraku, da uporablja sredstvo proti zaploditvi. Če bi bilo tako, bi ženo hote postavil v neenakopraven položaj. Če kdo, je žena tista, ki mora imeti pravico odločanja, kdaj se bo posluževala tega sredstva.

V zadnji številki je pomotoma izpadlo ime avtorja članka »Dovoljen splav — dva koraka nazaj v zaščiti žene«, ki ga je tudi napisal dr. Bogdan Tekavčić — predstojnik Centralnega ginekološkega dispanzerja v Ljubljani.

In to vsaka žena in odraslo deklet.

Vzemimo zrelo, odraslo deklet, ki nima možnosti iz kateregakoli razloga, da bi si s partnerjem, s katerim intimno živi, spletla svoje družinsko gnezdo. Zaradi nevednosti bodisi nje same ali partnerja nezaželeno zanosi. V mnogih, žal premnogih primerih se takšen spodsrljaj kaj ne srečno konča. Dekle ubere pot kriminalnega splava in to v prvi nosečnosti, ko je dokazano najbolj škodljiv. Posledice so skoro stoočstotne. Bolezen rodil in plodil, kar vodi vsaj v 25 odst. do poznejše jalovosti ali neplodnosti.

Vzemimo to isto odraslo deklet, ki je poučena na eni strani o možnosti posledic intimnih odnosov kakor tudi o običajnih posledicah prekinitve nezaželene nosečnosti, na drugi strani pa uporablja zdravo, zanesljivo kontracepcijsko sredstvo. Dokler se ji ne nasmehne možnost urejenega družinskega življenja, je zaščiten pred neljubim dogodkom. Spletano in ogreto družinsko gnezdo pa ji daje vse možnosti prenehanja uporabe tega sredstva in kaj kmalu se lahko odloči za potešitev svojega materinskega čuta.

zblizanju z ljubljenim bitjem usiha iz leta v leto in končno popolnoma usahne. Postale so delno ali popolnoma hladne.

Angliški strokovnjak, ginekolog in psiholog dr. Griffith iz Londona, je na lanskem kongresu za kontracepcijo v Berlinu podal izredno zanimive podatke. Po 25 letih, kar se ukvarja s kontracepcijo in seksualno vzgojo je raziskal več deset tisoč primerov. Potrdil je mnenja in raziskave mnogih avtorjev, da je število delno in popolno hladnih žena izredno visoko (približno 80 odst.). Drugim vzrokom za hladnost je prištetih prav večni strah pred nosečnostjo, ki ga nezaščiten žena leta in leta doživlja. Po uporabi zanesljivega kontracepcijskega sredstva se to stanje spolne hladnosti po njegovih raziskavah popravi v 80 odstotkih.

Naši slovenski podatki o tem problemu so sicer skromni, ker temeljijo na komaj 2 in polletnem delu v kontracepcijski posvetovalnici in posvetovalnici za spolno higieno. Številke pa ne za-

ostajajo dosti za zgornjimi tako glede števila hladnih žena (77 odst.) kot števila izboljšanih po uporabi kontracepcijskega sredstva.

Ni malo zakonov, ki se razdrobijo prav zaradi takih dejstev. Naši možje, ki niso poučeni o najosnovnejših spolnih vprašanjih (in ki so v večini) in o pravih odnosih do svojih žena, se čutijo prizadete in prikrajšane. Njihovo ravnanje in odločitve so nemalokdaj neprimerne in krivične. Zaradi nepoučenosti in nerazgledanosti se upirajo, da bi njihove žene uporabljale kontracepcijsko sredstvo. In v tem strašno grešijo. Z ureditvijo tega problema bi marsikateri zakon ostal neporuščen. Se več: mirno lahko trdimo, da sodobna kontracepcija lahko v mnogih primerih uredi in utrdi na seksualnem področju porušeno zakonsko harmonijo.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Nekaj več blaga nam je treba, pa bomo oblečene kar za tri priložnosti. Životec iz enakega blaga, kot je krilo, homo oblekle za popoldne. Životec gre v krilo, ki je prepasano, tako da nihče ne bo vedel, da ni to enodelna obleka. Krilo z bluzo oblečemo za službo, ker se bluzo laže pere. Za zvečer pa imamo zgornji del izrezan pri vratu. Če bomo izbrale lahko voleno enobarvno blago nevsiiljive barve, se teh kombinacij zlepa ne bomo naveličale.

Otrok naj bo zaželen

Kdo naj odloča v družini o številu otrok in primernem času njih rojstva? Morda družba ali država? Ne, prav gotovo ne!

To sveto pravico imata pravi gotovo le in edinole oba zakonca, žena in mož. Ali pa to možnost imata, oziroma bolje — ali pa sta jo do pred kratkim imela? Ali naj žena zanosi, če trenutno te želje nima, bodisi da je vzrok takšen ali drugačen? Ali potrebujemo kopico nezaželenih otrok, ki niso deležni vse tiste starševske ljubezni, ki jo njihov duševni in telesni razvoj potrebuje? Takih otrok si ne želimo! Mnoge žene leto za letom zanostjo. Zavedajoč se nevarnosti in posledic splava, se tega ne poslužujejo in donostjo. Po številnih, hitro si sledočih porodih so izčrpane, zgarane, slabotne in boleljne. Ker zaradi obsežnosti družine in prirastka ne morejo zadostiti vsem dolžnostim, katerih se zavedajo, so same s seboj in z okolico nezadovoljne. Iz meseca v mesec so v skrbeh, da bi ponovno ne zanosile. Ta strah, ki se vleče kot rdeča nit skozi njihovo življenje iz leta v leto, je tako močan, da se kljub ljubezni možu odtujujejo. Njihova želja po

SEM, DA NI ZAME

Obiskal me je mladenič izredno lepe rasti. V primerjavi z njim sem bil pravo nič. Bil je visokorasel, krepak, izraz obraza mladeniško ponosen in samozavesten. Ko sem ga po svoji stari navadi oprezaje preceval, se je zdaj v zadregu ukvarjal z vozom na kravati zdaj z gumbi na suknji. Zunanji vtis se mu je zdel nadvse važen.

K jedru njegove težave sva se približala le počasi. Ko se nama je posrečilo, sem izvedel, da ima deklet, s katero je odnos že dvakrat prekinil, ker mu po značaju in vseh svojih življenjskih interesih nikakor ne ugaja. Je sicer lepa, po naravi živahna in privlačna, toda nekam vihrava in neodgovorna. Tudi domačin njegovo razmerje z njo ni všeč in so bili pravi zadovoljni, ko ga je prekinil. Toda...

— Potem sta se nekoč slučajno spet srečala in razmerje ste obnovili — sem mu pomagal.

Sprva se je začudil, potem pa dodal: — Kako morete to vedeti? Ste zadel po ključju?

— Ne, nikakor slučajno — sem mu pojasnil. — Med spoloma namreč obstaja neka naravna, s tukaj bi dejali fiziološka privlačnost. Pravzaprav je težko pojasniti, iz česa izhaja. Vsekakor pa ne iz ugajanja. Kajti če nam neko ugaja, vendar vemo, zakaj. Lahko zaradi svojih telesnih prednosti, predvsem lepote obraza, oči, privlačnosti pogleda, glasu, smeha, celotne telesne pojave, držbe, hoje, obnašanja. Lahko nam ugaja zaradi svoje izredne življenjske moči, živahnosti, izrednih ali vsaj nam prijetnih lastnosti značaja, morebitne posebne čustvenosti, zaradi svojih umskih, lepotnih ali moralnih lastnosti in sposobnosti. Lahko nam ugaja, ker ima podobne življenjske izkušnje, kot jih imamo sami, podobno življenjsko preteklost, morda celo podobne pomanjkljivosti, vzore, podoben smisel za humor, zabavo, načrte za bodočnost, pogleda na svet. Vse to in še marsikaj so lahko stične točke, ki dva človeka medsebojno privlačujejo, da si ugajata. Ugajanje je začetek medsebojne naklonjenosti in ljubezni.

— Ali menite, da je brez tega odnos nujno slab?

— Tehtal in izbiral sem odgovor, saj sem vedel, da je izredno odgovoren. Namesto tega sem se odločil raje za vprašanje:

— Ali si lahko pojasnite in odgovorite, kaj vas v njen bližini privlači?

Pomislim je, potem pa rekel skoraj grenko:

— Prav tega si ne morem pojasniti. Poznam vse njene slabosti, vidim jih, ne ugaja mi, toda ko sem v njeni bližini, ne morem ravnati po tem razumskem spoznanju. — Čutil sem, kako je vznemirjen zaradi te svoje slabosti in sem mu moral pomagati:

— Veste torej, da ni prava partnerica za vas. Včasih jo celo mrzite, odvratna vam je, toda brž ko ste z njo, se ne morete upreti neki sili, ki je dobila oblast nad vami?

Bil je presenečen in tega ni skrival. — Kako dobro to veste! — se mu je brez vsakega posebnega premišljanja naravnost utrgalo z ust. V zadregu je pogledal po sobi in skoraj zardel, ko je pristavil: — Najbrž se vam bo zdelo smešno, toda naravnost bojim se je. Če po srečanju z njo preiščujem o naju, si moram reči, da je nimam zares rad. Ne, to ni ljubezen, kar me vedno nanjo — je začel prepričevati samega sebe. Potem je nekam sunkovito zamahnil z rokami: — Toda brez nje vendarle ne morem! — Ali je zelo napak, če dopuščam tak odnos kljub vsemu temu, kar sem vam pravkar povedal? — Pogledal me je vprašujoče in moral sem se naravnost truditi, da mu nisem pokazal lastne zadrege.

— Tak odnos more biti kdaj tudi usoden. V osnovi temelji na spolni privlačnosti, oziroma edino na spolni privlačnosti. Bilo bi nespametno trditi, da ta privlačnost za odnose med moškim in žensko ni važna, toda za resen in trajen odnos je vsekakor premalo. Človek ni samo spolno bitje, zato išče v svojem partnerju več od tega. Išče duševne bližine, sorodnosti, razumevanja, gotovosti, želi ljubiti in biti ljubjen. Predvsem pa je zgolj fiziološka privlačnost bolj od drugih izpostavljena zobe časa, privlačnost jo slabi. Zamislite si, kako neusmiljeno praznih rok bi ostali lepega dne, če bi se vezali s kom na to edino nitko. Ko bi ta čar minil, vam neusmiljeno ne bi ostalo nič več, kar bi vas še vezalo in privabljaljo...

— Torej je moja dolžnost, da se prilagodim za srečanja s tem dekletom izogibam?

— Ne gre zgolj za dolžnost, gre tudi za vašo in njeno srečo. Za nekaj užitek vznemirjenosti v resnici ni vredno žrtvovati življenjske sreče. Mar ne? — sem mu rekel, ko sva si podala roko in se razšla.

Telovadba -

vir moči in zdravja

Mišice se razvijajo na račun masti, to pa zadržuje proces staranja.

Telovadba je navsezadnje le izpodrinila uživanje najrazličnejših tablet, o katerih so napačno menili, da bodo same odpravile ali ono bolezen in celo zaščitile organizem pred nevišnostmi. Ta sprememba v pojmovanju priča o velikem preobratu, temelji pa na rezultatih znanstvenih raziskav v minulih letih.

V neki newyorški bolnišnici je skupina bolnikov s povprečno starostjo 44 let — zaradi vnetja sklepov so bili delno hromi vrsto let — ozdravela v glavnem po zaslugi telovadbe. Tretjina bolnikov, ki so jih prej imeli za neozdravljive, si je toliko opomogla, da zdaj redno opravljajo vsa dela. Oni drugi, ki so še na zdravljenju, pa se počutijo znatno bolje kot prej.

Bronhialna astma na primer je kot kronična bolezen dihalnih organov težko ozdravljiva. Zdravniki so preizkusili že vrsto zdravil, ki pa so le delno učinkovale. Lani je bilo objavljeno dvojno poročilo, v katerih pripovedujejo zdravniki, kako so pri mnogih bolnikih po zaslugi gimnastičnih vaj znizali število napadov, pri drugih bolnikih pa se napadi povsem izginili. Nekaj časa so menili, da telo-

vadba ne zaleže posebno pri onih, ki bi radi shujšali, ker se hkrati v večno potrošnje energije poveča tudi tek. Zdjaj pa so zdravniki drugačnega mnenja. Ugotovili so, da povečanje teka zaradi telovadbe ni tako občutno, hkrati pa telovadba pomaga človeku, da se iznebi nepotrebne masti, ker se na račun masnega tkiva razvijajo mišice.

Nedavno objavljena britanska razprava, ki temelji na podatkih o zdravstvenem stanju 2,5 milijonov ljudi, kaže, da je pri ljudeh, ki delajo za pisalno mizo ali sploh sedijo, in pri tistih, ki opravljajo »lažja dela«, umrljivost zaradi srčnih bolezni znatno večja kot pri onih, ki težko delajo.

Ameriški zdravnik dr. Simonson je ugotovil, da se srce in pljuča med telovadbo prilagodita večjim količinam kisika, zaradi katerega delajo mišice brez posebnega napora. Ta zdravnik pravi, da telovadba utrjuje osrednji živčni sistem. Na svetovnem kongresu v Londonu so ugotovili, da začnejo mišice po 40. življenjskem letu slabeti v glavnem zaradi tega, ker se ljudje ne gibljejo dovolj. Na tem kongresu so še posebej poudarili ugotovitev, da napreduje splošno zdravje v skladu z razvojem mišic in da torej telovadba zadržuje proces staranja.

Lahko in močno!

Posoda »Pretis« je napravljena iz 99,5% čistega aluminija. Aluminij je najlažja kovina, kar precej olajša gospodinjstva dela. Za pranje te posode zadošča vroča voda in milnica, čimman pa uporabljajte sodo in ne drgnite je z grobimi predmeti.

»PRETIS«, Podjetje »TITO« SARAJEVO

OLYMPIA

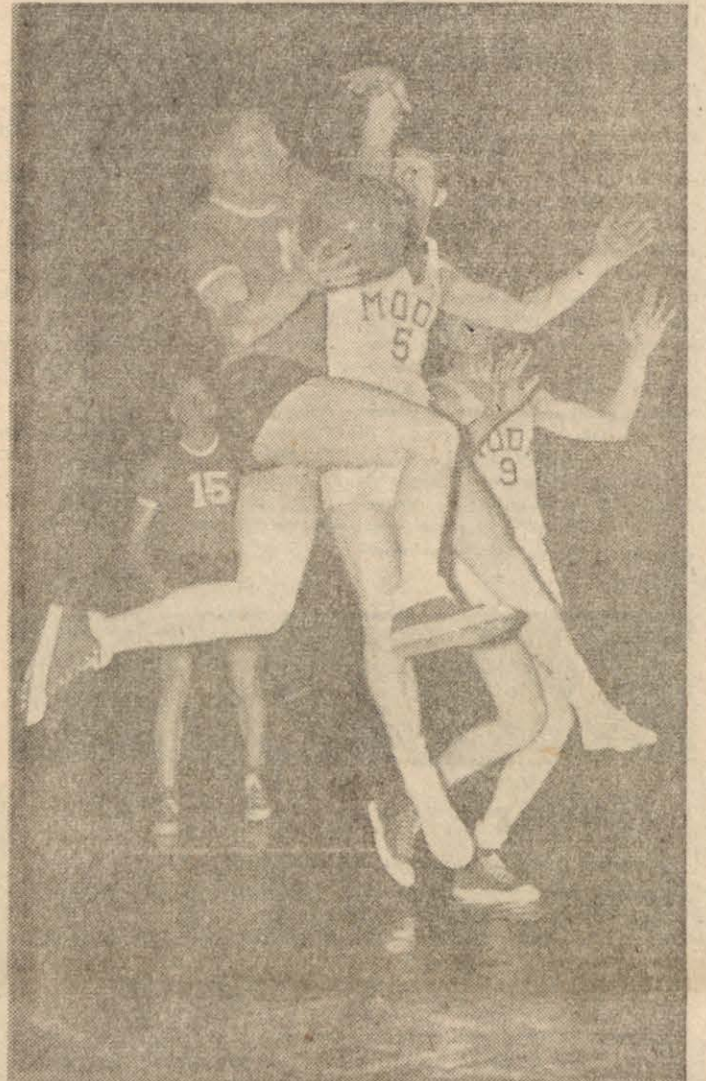
vzor ekipe pod koši

50 košarkarskih strokovnjakov in 50 ljubiteljev te igre je odgovarjalo na vprašanja TT — Občinstvo je bolj optimistično kakor strokovnjaki — Splošna sodba: Olympia bo obranila naslov državnega prvaka

KOŠARKARJI STOPAJO TE DNI KREPKO V NOVO SEZONO. ŽE SO SE ZAČELE TEKME V REPUBLIŠKIH LIGAH, V SOBOTO PA BODO STARTALI TUDI ZVEZNI LIGASI. ZA NAVEČEK IGRA LANSKI DRŽAVNI PRVAK OLYMPIA SE V TEKMOVANJU ZA POKAL EVROPSKIH ŠAMPIONOV, NAŠA ŽENSKA REPREZENTANCA PA SE BO V PRIHODNIH DNEH UDELEŽILA EVROPSKEGA PRVENSTVA V POLJSKEM LODZU. SEZONA POD KOŠI JE TOREJ ZARES PRED DURMI.

V teh košarkarskih dneh smo se odločili, da med strokovnjaki te lepe igre in občinstvom, ki ga je v Evropi po Sloveniji zmeraj več, napravimo anketo, ki pa naj vendar obseže vsa najvažnejša in najaktualnejša vprašanja.

Za akcijo smo si izbrali na videz zelo pripraven termin: gostovanje turškega prvaka Modaspora v povratni tekmi z Olympi

Tako je Boris Kristančič spravljal iz ravnotežja tudi obrambo turškega prvaka Modaspora, ki ga je Olympia porazila v Carigradu in Ljubljani. (Foto: D. Škerlep)

pio na stadionu v Sisku. Zal pa nam je vreme precej nagajalo. V dežju pač nihče ni kdo, kako razpoloženo za odgovore.

Kljub temu pa smo zastavljeno nalogo v celoti speljali, za kar se še enkrat zahvaljujemo vsem, ki so v anketi sodelovali. Ze pred otvoritvenim sodnikovim žvižgom smo bili sicer povsem premočeni, zato pa smo imeli v beležnici mnenja 50 strokovnjakov in 50 drugih obiskovalcev te tekme.

MNENJA SE KRESEJO

Kakor je videti iz vprašanj in rezultatov ankete so si strokovnjaki in navijači sicer v mnogem edini, vendar pa se v nekaterih vprašanih bistveno razlikujejo. Predvsem so gledali večji optimisti, saj na primer napovedujejo, da bo Olympia uspešno prestala tudi drugo kolo tekmovalja za evropski pokal ter z večjim odstotkom kot strokovnjaki prerokujejo Olympi tudi letos državno prvenstvo. Moštvo ljubljanskih študentov uživa zares velik ugled. Ne

na daje možnosti za vstop v zvezno ligo. Najbolj upoštevan igralec je trenutno Danev, kajti večina sodi, da je Kristančič že bolj ali manj trener in strateg državnega prvaka, ki izvršitev svojih načrtov prepušča tovarišem.

In naposled: z anketo so lahko zadovoljni slovenski sodniki, ki so v obeh taborih dobili dvotretjinsko zaupnico.

NAČRTI PRIHODNIH DNI

Olympia bo v soboto nastopila v Sofiji proti bolgarskemu prvaku Akademiku. Na stadionu Levskega bo le težko zmagati. Zato bo končno odločitev o četrtfinalu tekmovalja za evropski pokal dala šele povratno srečanje obeh tekmecev 2. maja v Ljubljani. Zmagovalec teh tekem bo v četrtfinalu igral z zmagov

MED VPRAŠANIMI SO BILI...

Med udeleženci naše košarkarske ankete so bili tudi predsednik Partizana Slovenije Mitja Ribičič, predsednik SZS Leopold Kresc, predsednik KZS Tine Benedičič, predsednik Okrajne športne zveze Jože Martinčič, zvezni sodnik prof. Adi Klojčnik, predsednik Olympie Ivan Pezdir, smučarski trener Frane Pribošek, trener nogometišev Ljubljane Slavko Kodrnja, bivši odlični košarkar Ljubljane Miro Vozelj ter mnogi drugi igralci, sodniki, funkcionarji, novinarji in gledalci.

valem dvoboja CCA (Bukarešta): Makabi (Tel Aviv).

V ostalih skupinah tega tekmovalja so že napredovali do četrtfinala, v katerem igrajo: Dinamo (Riga): Legia (Varšava), Simmenthal (Milan): Honved (Budimpešta) — tekma v Milanu 80:72 za Italijane, Royal IV (Bruselj): Real (Madrid).

Te tekme pa niso edina skrb košarkarjev. V soboto se bodo začele tudi tekme v zvezni ligi. Pozimi so se okrepili posebno beograjski klubi (z igralci iz Zrenjanina in Curčićem, ki e vrnil iz Italije), tako da bo konkurenca letos še hujša kot lani. Prav verjetno je zato, da bo lanski vrstni red Olympia 28 točk, Proleter 25, Beograd 24, Ljubljana 23, C. zvezda 21, Jugomontaža 18, Partizan 13, Lokomotiva 11, h katerim prideta še nova člana lige beograjski Radnički in Zadar doživljal precejšnje spremembe. Predvsem bo — tako kaže — precej zdrknil Proleter, napredoval pa Partizan.

Sicer pa... Nikar se ne prenačimo! Tekme bodo razrešile vsa vprašanja, po končanih spodbir pa bo vendar zanimivo — še enkrat pregledati tudi našo anketo.

Športni TEDENAŠTA

Nogometni dvoboj z Madžari na starih frontah je to nedeljo zelo znanjški obisk domačih tekem. Tekmovalcev in tekmovalca je bilo kljub temu toliko kot običajno. Vse zadnji teden je namreč na plan in v vodi) nastopilo 3645 slovenskih športnikov, med katerimi je bilo kar 2000 nogometašev, ki tekmujejo v najrazličnejših ligah. Od tujcev smo zabeležili obisk turskih košarkarjev in avstralskih košarkarjev.

Pohvale smo namenili Atletskemu klubu Ključev, ki je z načrtnim delom čez zimo vzgojil krepko novo mladičev, ki so se izkazali že na prvem društvenem mitingu. — manjšim slovenskim krepčarskim klubom, ki so prek prvenstva LRS uveljavili med trideseterico slovenskih zastopnikov na državnem prvenstvu več tekmovalcev, kakor večina velikih društev. Grajalci pa velja nekatere dolnjaške zadruge in kmetovalce, ki preveč skoparjose s trato, na kateri bi se brigadiri za vrsto ceste po delu lahko malo razvedrili z žogo.

KRATKO ZDRAVILA NOVO

Brazilci in Madžari so se dogovorili, da bo njihovo medsebojno teniško srečanje za Davisonov pokal vmedarje v Budimpešti. Brazilca — teniška zveza je pred časom zahtevala, naj bi ta dvoboj prenesli na neka nevtralna tla, ker Brazilci z Madžarsko ne vzdržujejo diplomatskih odnosov. Od 25. do 27. aprila torej ob maščarski Donavi...

Bajne vsote denarja služijo teniški profesionalci. Med njimi nosi za zdaj zastavo dvakratni wimbledonski zmagovalec Avstralec Lewis Hoad, ki pa je znan menažer Jack Kramer, lani kupila za jamstvo 125.000 dolarjev. Sprva mu ni šlo kdo ve kako zlahka, pozneje pa se je razgabil in pritegnil v igrah z Gonzalesom deset tisoč dolarjev, nato pa do dolgo vrsto turnirjev. V drugi polovici 1. 1957 je vtiaknil v žep čisto 30.000 dolarjev, letos od januarja do marca pa nadaljnjih 40.000. Se nekaj mesecev, pa bo Hoad imel bančni račun na 100.000 dolarjev. Malenkost v enem letu, pa tudi njegovega gada Krauer ne bo prikrajšan pri tem izkupičku.

Prireditelji evropskega atletskega prvenstva na Švedskem so na zadnjem pregledu priprav za to elitno prireditelje z zadovoljstvom ugotovili, da tečejo v najlepšem redu. Pri tej priložnosti so odločili tudi, katike prošli smeti za udeležence hodo dalj na voljo posameznim državam, in sicer po plasmajih na zadnji takli preskušnji v Bernu. Spisek je takle: 82 16, Nemčija in Anglija po 13, Madžarska, Italija in CSR po 9, Poljska 5, Finska in Francija po 7, Nizozemska, Romunija in Norveška po 6, Belgija in Jugoslavija po 5 itd.

Reeknagel in oba njegova najboljša prijatelja na smučarskih skakalnicah — Glass in Lesser — so s letošnjimi uspehi v mednarodni areni dali največ pobude, da so se začeli zimboksporjni funkcionarji. Vzhodne Nemce resno ukvarjati z narči za zgraditve velike skakalnice tudi doma. Povrh Oberstdorfa, Kulma in Planice naj bi do prihodnje sezone dobili še no štirimno za smučarske polce v demokratični Nemčiji. Kot kraj je menda dolocen — Oberhof v Turingiji, vendar o lokaciji še ni bila izročena zadnja beseda. Vzhodno nemčijim investicijam ni treba dvomiti, da bo objekt dograjen po načrtu.

Bokarski svetovni prvaki težke kategorije Rocky Marciano, ki je aprila 1955 nepremagan izpraznil ta tako zaleteni prestol v športu, je zdaj eden najboljših farmerjev v Ameriki in se predvsem posveča gojilvi krompirja. Njegovo blago ima poseben udiv — Rocky Brands; embalaža je opremljena z njegovo silko, priložen pa je vsakemu zaboi tudi pregled vseh njegovih zmag in uspehov. Ko so za pred kratkim znova vabili v ring, je odločno izjavil, da o boksu noče slišati ničesar več. S tem se strinja seveda predvsem tudi njegova boljša polovica...

«Jela sol» — kot dodatek kopeh dela dužeje. Popolnoma preroben si po kopeli, če si ji dodaj — «Jela sol» — osvježuje in krep žilce — zato n šteti denarje — skrbi za svoje zdravje in kupi si takoj «Jela sol».

To je dvanajstčrta igralcev Olympie, ki brani letos državno prvenstvo in zastopa Jugoslavijo v tekmovalju za pokal evropskih prvakov. Od leve proti desni — zgoraj: SKRJANC, BAJC, LOKAR, POLJSK, DANEV, spodaj — JELNIKAR, DERMAŠTIA, PODBOJ, KRISTANČIČ, KANDUS, BRISNIK in KRALJI. (Foto: D. Škerlep)

PRVI, DRUGI, TRETJI TA TEDEN

Lorger oddal posetnico

Takoi Konkurenca je spet popolna. Kolesarjem, košarkarjem in kuglačem so se sedaj s prvimi tekmovalji pridružili tudi atleti in že so pri vrhu: Naš vrstni red najboljših slovenskih športnikov tedna je tak:

1. Stanko LORGER (Kladivar) — atletika 24 točk.
2. Marjan ŠEBENIK (Rog) — kolesarstvo 21 točk.
3. Janez SKRJANC (Olympia) — košarka 20 točk.
4. Miha LOKAR (Olympia) — košarka 8 točk.
5. Roman LEŠEK (Kladivar) — atletika 7 točk.
- 6.—7. DANEV (Olympia) — košarka in STARC (Triglav) — kuglanje 4.
8. STAUBERJEVA (Branik) — odbojka 2 točki.

PREDSTAVLJAMO VAM OFINALISTE

10 - MEHIKA

Tekme Švedske, Madžarske in Waleša v tretji skupini finalnega dela svetovnega nogometnega prvenstva je reprezentanca Mehike. Temu edinemu severnoameriškega zastopniku pa nihče ne daje resnih možnosti za kak večji uspeh. Ali res nihče? Ne, kajti Mehikanci sami se štejejo celo za favorite. Vsaj tako je pred nedavnim izjavil njihov trener Haranka.

Podpora temperamentnega domačega občinstva bo manjkala Mehikancem na Švedskem. resno. Če poznamo temperament Mehikancov. Med 25 milijoni prebivalcev te države je sicer nekaj odličnih igralcev, vsekakor pa njihova reprezentanca na Švedskem ne bo zmogla kakih posebnih presenečenj.

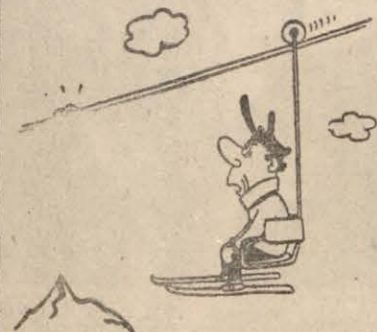
To sta pokazala tudi oba zadnja turnirja za svetovno prvenstvo, za katera se je Mehika sicer kvalificirala, vendar je nato vsakokrat ostala brez zmage. Se najbližji uspehu so bili mehikiški nogometaši proti Francozom leta 1954 v Švici, ko so odlenili le z 2:3, potem ko so triletni dve minuti pred koncem z zelo problematično usojeno enajstmetrovko zabil odločilni gol.

- Rezultati na svetovnih prvenstvih: 1930 — izgubili proti Franciji 1:4, Argentini 3:6 in Čileju 0:3, 1934 in 1938 se niso uvrstili v finale, 1950 — poraženi z Jugoslavijo 1:4, Švico 1:2 in Brazilijo 0:4, 1954 — izgubili z Brazilijo 0:5 in Francijo 2:3.
- Dresi: Mehika igra v zeleno-belih majicah, rdečih hlačah in zelenih nogavicah.
- Odlike: Mehikiški nogomet je po načinu igre nekje med južnoameriškim in evropskim. Hitrost igralcev je nevsakdanja. Od južnoameriških moštev pa se razlikujejo zaradi precej ostre igre. Poslužujejo se dvojnega W sistema.
- Pomanjklivosti: Mehikanci so razmeroma slabi tehničarji in neučinkoviti. Njihova reprezentanca je tudi dokaj nevigrana, kar pa je razumljivo, ker so igralci zbrani iz najrazličnejših klubov. V Mehiki namreč dvainpolmilijonska prestolnica Mexico City nima najboljših klubov v državi. Le-ti so iz bližnjih, manjših mest kakor Puebla in Tlaxcala. Kar pa je najbolj zanimivo: vse važnejše tekme pa tudi ti klubi igrajo v glavnem mestu.
- Zaključek: Mehikanci po vsej verjetnosti ne bodo opravili mnogo v bojih z mnogo bolj izkušeni nasprotniki. Zanje bo velik problem tudi aklimatizacija. Doma se namreč najeni velike nadmorske višine (Mexico City leži na visoki planoti) ter zgodnjih začetkov tekem. Nogometni dvoboji se v Mehiki začenujo namreč točno ob dvanajstih, ker so popoldnevni rezervirani za še privlačnejšo zabavo — biokorba. Na Švedskem, ob morju, ob sedmih zvečer ter brez podpore svojih navijačev, bodo le težko uspeh. Najboljša mehikiška igralca srednji napadalec Lamadrid in vratar Carjajo verjetno tudi ne bosta mogla spremeniti te ugotovitve. Sicer pa...
- Stiki z Jugoslavijo: Z Mehiko se lahko sestanemo samo v polfinalu ali pa v zaključni tekmi. Dostej smo s temi eksotičnimi nogometaši igrali le enkrat. Leta 1950 smo jih v Porto Allegru porazili 4:1, pri čemer so Mehikanci dosegli edini gol z enajstmetrovko.

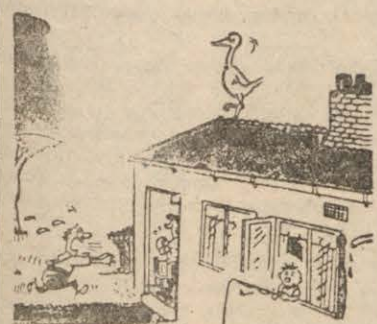
	STROKOVNJAKI	OBČINSTVO
1. ALI BO OLYMPIA IZLOČILA TURŠKEGA PRVAKA?	Da (100%)	Da (100%)
2. ALI BO OLYMPIA IZLOČILA SOFIJSKO EKIPO AKADEMIK?	Ne (62%)	Da (56%)
3. ALI BO OLYMPIA LETOS OBRANILA NASLOV DRŽAVNEGA PRVAKA?	Da (60%)	Da (74%)
4. ČE NE, KDO BO TEDAJ LETOŠNJI PRVAK?	Partizan (45%)	Partizan (46%)
5. IN KATERA BO OLYMPIA?	Druga (80%)	Druga (77%)
6. KATERO MESTO BO LETOS V ZVEZNI LIGI ZASEDLA LJUBLJANA?	Četrto (46%)	Četrto (48%)
7. ALI SE BO LETOŠNJI PRVAK SLOVENIJE UVRSTIL V ZVEZNO LIGO?	Ne (70%)	Ne (60%)
8. KDO JE TRENUTNO NAJBOLJSI SLOVENSKI KOŠARKAR?	Danev (84%)	Danev (62%)
9. KATERA JE BILA NAJBOLJŠA EKIPA, KAR JIH JE DOSLEJ IGRALO V SLOVENIJI?	Olympia (58%)	Olympia (76%)
10. ALI STE ZADOLJNI S SLOVENSKIMI SODNIKI?	Da (68%)	Da (66%)

— Ne, mnogo praktične vrednosti to res ne bo imelo, naredilo pa bo mogočen vtis pri Američanih!

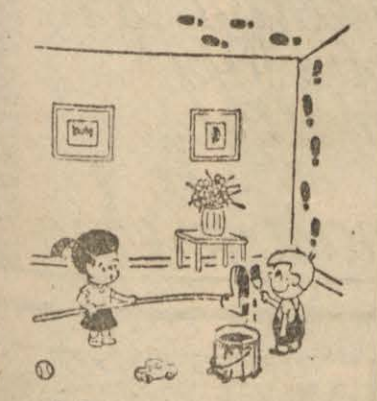
Brez besed

— Brž puško, žena! Ze spet je na strelji!...

Brez besed

— Boš videl, da naša mama nima nič smisla za humor!

Brez besed

— Igra, postavite vendar kam drugam tole ogledalo!

LAZARIZITO in SMEH

KRIŽANKA

	1	2	3	4	
5			6		7
8			9		10
		11		12	
13	14		15		16
	17	18		19	
20			21		22
		24			23
25	26				27
28		29		30	
	31				

NAVNO: 1. položaj, stanje, 2. južni sadež, ki raste tudi pri nas v Dalmaciji, 6. priročnik, tud; vrsta tipk pri orglah, 8. stanovanska hiša z vrhom, 10. grška pokrajina (nomos) v južnem delu Epira, katere prebivalci se ukvarjajo s poljedelstvom in živinorejo, 11. srednjeveška bojna ladja na vesla, 13. morska pena (mineral), 15. hudo strupena rastlina, ki spada med razhudnike; ena najbolj znanih strupenih in čarodejnih rastlin prejšnjih stoletij, sedaj jo uporabljajo v zdravilstvu, 17. reka v Sibiriji, 19. kazalni zaimek, 20. valiti po

tleh, 22. okrajšano moško ime, 24. tovorno vozilo, 25. poškodba, 27. zdravilni topil vrelec, 28. področje dela, 30. mejna vrednost zaporedja v matematiški, 31. popraviti.

NAVPIČNO: 1. nadzorstvo, 2. del gradbe, 3. brst, poganjek pri repi, 4. ime meseca v letu, 5. nevojaške osebe,

Magični kvadrat

1	2	3	4	5	6
2					
3					
4					
5					
6					

VODORAVNO IN NAVPIČNO: 1. republika v Pirenejih, 2. kit samorog, 3. svečenik in učitelj pri starih Keltih, 4. znameniti starorimski pesnik Avgustove dobe, 5. reka, ki izvira pod Korabom in napaja sistem hidrocentral pri Mavrovem, levj pritok Črnega Drima, 6. predzadnji ljudski kralj, oče slovitega Kreza.

REŠITEV KRIŽANKE IZ PREJSNJE ŠTEVILKE

Vodoravno: 1. Brklini, 6. zrediti, 12. Reims, 13. um, 14. poraz, 15. avle, 16. brod, 18. Ball, 19. kit, 20. Platon, 22. kes, 23. ar, 24. oro, 25. imam, n. d., 27. stek, 28. momenti, 31. Artemis, 34. vena, z, e, 35. pora, 36. IRA, 37. Ka, 38. uta, 40. ratine, 42. Rab, 43. kite, 45. muca, 46. gare, 47. anoda, 49. Ra, 50. vrzel, 51. maligan, 52. gibaia.

REŠITEV MAGIČNEGA LIKA IZ PREJSNJE ŠTEVILKE

Vodoravno in navpično: 1. Korolan, 2. kresilo, 3. tostran, 4. otirati, 5. palatin.

7. podzemeljska diluvialna jama v pokrajini Santander v severni Španiji, znamenito najdišče slikarji iz kamene dobe, 9. pripadnik starogermskega plemena, 12. pluti z vetrom, 14. poslovilna prireditelj, 16. pojedina, 18. analogija, 20. reka in država v zahodnem delu ZDA (fon.), 21. rastlina dišavnica, 23. močno utrjen trdnjavski prostor, tud trdnjavska ječa, 26. naklep, 27. velike, mravljam podobne tropske žuželke, 29. streha nad odprtim ognjiščem, 30. staro g'abilo na strune.

VSE NAJ...

O POTRESIH, VULKANIH IN GEJZIRIH

V zalivu pri Kwantu na Japonskem je vodna gladina med potresom 1923. leta v trenutku upadla za 473 metrov! Siedi ji je seveda mogočen vaj od vseh strani, ko je morje vdrlo v nastalo »praznino«. Silna razpoka, ki je povzročila pojav, ko je vanjo odtekala voda, je po mnenju seizmologov največja potresna razpoka, kar jih pomnimo.

Najmočnejši izbruh glede na moč erupcije in količino izmetane vulkanske snovi si je »privoščil« vzhodnoindijski vulkan Tambora na otoku Sumbawa: ob izbruhu je vulkan izmetal 50 kubičnih kilometrov(!) lave in pepela, pri tem pa se je znižal za približno 1330 metrov in odprl krater, ki ima premer skoraj 12 kilometrov! Strokovnjaki so izračunali, da je ob izbruhu znašal notranji pritisk v njegovih globinah približno 15.000.000 kilogramov na kvadratni centimeter!

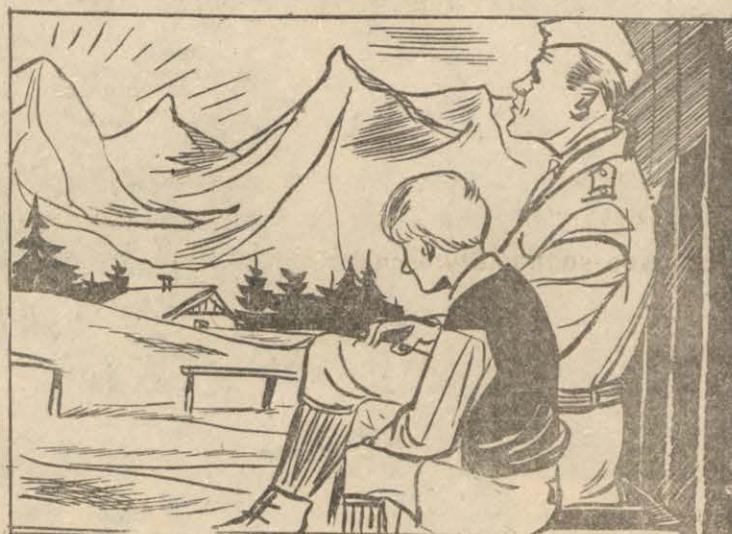
Najvišji povsem »mrtvi« vulkan, kar jih je na svetu, je Aconcagua v Andih (7040 m). — Ostanke njegove lave so našli celo 6764 metrov visoko!

Tudi najvišji še delujoči vulkan leži v Andih v Argentini: to je Antofalla blizu Punte Atacame. Vulkan Antofalla je visok 6640 metrov.

Najmočnejši delujoči gejzir na svetu je gejzir »Giant« v severnoameriškem nacionalnem parku Yellowstone, ki brizga vročo vodo v razmakih po 7 do 90 dni. Njegov curek se dvigne do 70 metrov visoko! Kadar brizga, vrže iz sebe po 2,8 milijona litrov vode na uro!

Danes že »mrtvi« gejzir »Waimangu« na Novi Zelandiji je bil še mogočnejši od omenjenega »Gianta«: ko je 1909. leta brizgal vodo, je segal njegov orjaški curek — 333 m visoko!

Po nekaj dneh je v dolini novo zapadli sneg skopnel. Tudi otekla na Tomaževem gležnju je splahnela in poročnik je dočel vojaka, ki naj Tomaža odpelje do postaje Ljudske milice. Preden so se poslovili, ga je poklical k sebi. Sedla sta na klop za karavlo. Poročnik je bil zamišljen, dolgo je molče zrl v vrhove planin, ki so se bellli v jutranjem soncu.

»Vidiš, Tomaž,« je naposled spregovoril, »veliko poti vodi tja gor«. Tomaž je sledil njegovemu pogledu. »Nekatere so strme, druge zložnejše. Vaska izmed njih pa te varno pripelje do cilja.« Umolknil je in pogledal Tomaža. »Samo tisti, ki zaide s poti in zaide na stran-pola, ne pride nikoli do vrha. Ali me razumeš, kaj sem ti hotel povedati? Tomaž je povesil pogled.

»No, nikar ne zardevaj,« se je nasmehnil poročnik, »vsak človek je že kdaj pograbil. Važno je je, da to pozna, preden je prepozno.« Vojak z oprtano puško je pristopil k njima. »Počakaj!« mu je velel poročnik in resno premeril Tomaža. »Ali mi daš besedo, da se boš sam javil na milico?« Tomažu so se zaskrite oči. Ponosno je segel v nastavljeno dlan. »Castna beseda!«

»Srečno!« je pomahal poročnik za Tomažem, ki je lahkonost stekel po pobochju. Dolgo je gledal za njim, dokler ni drobna postava izgubila za ovinkom na cesti. »Mislite, da se bo fant res javil?« je podvomil vojak. Poročnik se je nasmehnil in stopil v karavlo. Na pragu se je obrnil: »Povem ti, da bo Tomaž prej na milici, kakor bi ga lahko ti pripeljal tja!«

Dežurni miličnik je začudeno gledal malega potepuha, ki se je s tolikšnim veseljem sam javil. »Veste, dal sem častno besedo,« mu je resno pojasnil Tomaž. »Oho, to je pa nekaj drugega,« je pokimal dežurni, »častno besedo je pa treba držati!« Tomaž je požrl slino; rad ga prosi, naj ga pusti tudi v Ljubljano samega, pa ga je miličnik prehitel.

»No, ker si držal obljubo, te bo naš kurir vzel na motor; pravkar se odpravlja v Ljubljano.« Napisal je kratko poročilo in ga izročil kurirju. Tomaž je prisedel in potem je šlo proti Ljubljani, da je Tomažu kar sapo zapiralo. Ko je čez pihlo uro vstopil v že znano pisarno kriminalističnega oddelka, se mu je srce vendarle skrčilo v neprijetni tesnobi.

MOLTIN
PROTI MOLJEM

VAM ZANESLJIVO UNIČUJE MOLJE!

ARGO Izola

4 porcije

ARGO GOVEJA JUHA 60 DIN
ARGO GOBOVA JUHA 60 DIN
ARGO FIZOLOVA JUHA 40 DIN
ARGO GRAHOVA JUHA 40 DIN

ARGO, tovarna tivilskih in kemičnih proizvodov, IZOLA

Nogis

Medi prsti na nogah vas močno srbi, koža je postala bela, kasneje so se pojavile tudi boleče razpoke. To je glivična rast, ki se običajno začne med prsti, pa se lahko razširi preko podplatov vse gor do gležnjev. Pri prvih znaih, takoj namažite obojela mesta s preparatom »NOGIS« in se ravnaite po preparatu priloženem navodilu. »NOGIS« vpliva takoj bižično, dezinficira in preprečuje nadaljnji razvoj glivice. — Originalno steklenico s kapaliko dobite v vseh trgovinah higijenskih preparatov, v drogerijah in lekarnah.

kadar kupuješ JUHE

Pazi!

4x Franck je tu!

Izdaje in tiska časopišno podjetje »Slovenski poročevalci« v Ljubljani, direktor Rudi Janžuba. Glavni in odgovorni urednik Dušan Benko. — Uredništvo: Ljubljana, Tomičeva ulica štey. 3 (priljubje), poštni predal: 150 — Telefon: 23-222 do 23-226 (interna štey. 33). — Naročniški oddelek: Ljubljana, Titova cesta 6, telefon 21-231. — Naročnina: celoletna 950 din, polletna 480 din, četrtletna 240 din, mesečna 80 din. — Oglasi oddelek Ljubljana, Titova c. 7, telefon 41-296. Številke Zire računsa 50-KB-6-Z-367. Rokopisov ne vračamo!

PRIZOR IZ FILMA: NOVINAR — ANTUN VRDO LJAK V RAZGOVORU Z OEBAMA TUJCEMA — MIJO OREMOMIĆ IZ RU- DOLFOFOM KUKICEM

Lansko leto je po avto cesti Beograd-Zagreb vozil autobus. Vožnja po glad- ki cesti je bila prijatna in ljudje so opazovali pokrajino, se pogovarjali ali pa mislili na pot, ki jih še čaka. Tedaj je na- sprotno nenadoma privozil osebnii avtomobil. Autobus je naglo spremenil smer, pri tem pa se je zaletel v kamion. Nesreča je zahte-

vala več smrtnih žrtev in ranjenih. Osebn- nega avtomobila, ki je zakrivil nesrečo, niso nikoli odkrili. Ostal je v temi in edini žarek, ki je osvetljeval to tragedijo, je kazal črko in prvo številko evidenčne tablice, ki sta nekому ostali v spominu.

Ta »H-8...« je izpodbudil fantazijo hrvatskega scenarista Zvonimira Berkovića

SMRT DRVI PO ASFALTU

H-8...

in nekega večera, ko je sedel v družbi v »Kazališnoj kafani« v Zagrebu, je povedal svojo misel: vseh 365 dni drve po naših cestah reke avtomobilov — osebnih, avto- busov in kamionov. Na ljudi, na potnike v njih, pa ne mislimo dosti. Prevečkrat zapa- demo izkušnjava, da jih gledamo samo kot številke v prometnih statistikah. Pri ti mora do hudih nesreč, kakršna je bila na avto cesti 1957. leta, da se zresimo. Ta nesreča bi bila primeren okvir za filmsko zgodbo, v kateri bi prikazali, kakšnim nevarnostm so naši ljudje na naših cestah izpostavljeni, če so izročeni rokam nevestnih soferjev. Tak film bi imel hkrati tudi vzgojni pomen za vse, ki so odgovorni za varen promet.

Ideja je zagrabila Nikolo Tanhoferja, ki je bil tudi v družbi. Povabila sta še Tomi- slava Butorca in začeli so sestavljati zgodbo. Tako so se v našem avtobusu znašli skromni trdniki, starši, ki potujejo obiskat sina v vojski, nekdanji igralci. Dvojica srednjih let, ki sedi pri oknu, si z zanimanjem ogled- uje pokrajino in živahno izmenjava prip- ombe. Očitno sta tujca, ki sta obiskala našo deželo. In mladi vojak, ki je dobil dop- ust — ali potuje k poroki ali pa da bi videl novorojenega sina, ko je tako nemiren? Posebno pozornost vzbujata dva mlada člo- večka. Ona je študentka glasbe, ki je zapu- stila dom, ker jo je utesnjava, on pa mlad novinar. Spoznala sta se šele spotoma —

moti ju je njegov kolega, ki sanja o karieri. Sliko dopolnjuje sofer, ki zbran sedi za vo- lanom, in njegovo živo nasprotje — otroci, ki jim je edina skrb, kako bi se zabavali. Za razliko od resnične nesreče, ko je tema zagrnjena skrivnost osebnega avtomobila, pa v filmu sledimo krivcu. Sofer drvi, gonjen od zavesti krivde, in izginja v noč, ki nik- dar ne bo umirila očičkov vesti...

Film snemajo v kinemaskopu v ateljejih na zagrebški Salati. Režiserja Nikolo Tanhoferja, ki se ga utegneta spomniti kot režiserja filma »Ni bilo zama«, sem srečal ravno med odmorom. Rekel mi je:

»Ta film pomeni novost v žanru in teh- nični problem pri izvedbi. Dogaja se veči- noma v avtobusu. Takega prizorišča skozi ves film pri nas doslej nismo bili vajeni. Zanimivo pa je, da je zgodba enako dolga kot traja film. Tudi to je posebnost, saj do zdaj zlepa nismo imeli primera, da bi v kakem filmu dosegli enotnost časa, kraja in dejanja.«

— Kaj hočete povedati s svojim filmom? »Naš glavni namen je prikazati posledice avtomobilskih nesreč. Ljudi, ki so imeli vsak svoje skrbi, pa tudi radosti, načrte in upa- nje, pa jih zunanja sila surovo iztrga iz živ- ljenja.«

V filmu srečamo nekatere stare znance: Borisa Buzančiča, Mijo Oremović, Marijo

NOV OBRAZ V NAŠEM FILMU: DJUNDA IVEZIĆ KOT ALMA, ŠTUDENTKA IGRALSKE AKADEMIJE

Filmi, ki jih bomo gledali...

MARILYN MONROE IN TOM EWELL

»SEDEM LET SKOMIN« — ameriški barvni kinemascope film. Projevodnja: Fox 1955.

Scenarij: Billy Wilder in Georg Axelrod po istoimenskem odrsken delu Georga Axelroda. Režija: Billy Wilder.

V glavnih vlogah: Marilyn Monroe, Tom Ewell, Evelyn Keyes, Oscar Homolka.

Kritično sedmo leto je pripeljalo že marsi- kateri zakon v nevarnosti, zlasti še tedaj, če žena z otroki odpotuje na morje, ubogiti mož pa z izgovorom, da mora služiti kruh, ostane doma. Tedaj se običajno pojavi nevarnost v obliki privlačne plavalke in potem nastane napeta igra med željo »ostati hladni« in mam- ljiivim izgovorom: »saj žena ne bo ničesar zve- dala.«

To je na kratko tudi vsebina filma »Sedem let skomina«, ki ga je ugledni hollywoodski re- žiser Billy Wilder, avtor »zagubljenih dni« in »Sunčed Boulevarda« zrealiziral po odrsken delu Georga Axelroda (ki so ga lani uprizarjali tudi v ljubljanski Drami). Sveže najmožneje učin-

ke črpa film iz neprestanega prepletanja fan- tazije in stvarnosti. Wilder — scenarist in re- žiser je tako znova pokazal zares spretno in srečno roko, saj se mu je nimo vsega drugega posrečilo celo to, da se je imenitno ponorče- val z ameriškim ženskim združenjem.

Tom Ewell, doslej pri nas nepoznani ameri- ški komik, je z vso vnemo igral osamljenega soproga. Vendar dogodek filma ni niti on niti zgodba, temveč Marilyn Monroe. V vlogi infa- tilnega, vedno stvarno mislečega »vampsa«, ki ostane v vsakem položaju hladni je in nekdaš razvpita lepotica pokazala zdaleč najboljšo igr- o. Mikavna in nedolžnih oči je v tem filmu več kot samo skušnjava za slavnatega vdoveca. Z izrazitim smislom za komiko nam odkriva dos- jej nepoznano stran svojega talenta, za kar je dobila priznanje vseh kritikov, ki so pisali o tem filmu. Zato se tudi ne čudimo več iz- javi Oliviera, ki je lani, med bivanjem v Ju- goslaviji dejal, da je nenavadno zadovoljen s svojimi filmom »Princ in igralca« in da je Ma- rilyn Monroe ustvarila v njem zelo dobro kre- acijo, ki zasluži vso pozornost.

DVA OBRAZA V OGLEDALU

GRD OBRAZ NI BOLEZEN, UTEGNE PA POSTATI OSEBNA TRAGEDIJA, CE ZENA NIMA DOVOLJ SAMOZAVESTI. GRD OBRAZ PA JE DANES MOGO- CE POZDRAVITI IN TA ČUDEZ MODERNE MEDI- CINE SI JE IZBRAL ZA TEMO SVOJEGA FIL- MA ODLIČNI FRANCOŠKI REZISER ANDRÉ CAYAT- TE. ŽENSKO Z IZNAKAZENIM OBRAZOM, KI BI SE MED FILMOM BILA PRIPRAVLJENA, PODVREČI LEPTOPI OPERACIJI, JE ZAMAN ISKAL, KAJTI NITI NA OGLASE SE NI JAVILA NOBENA. NAPO- SLED JE PRIVOLILA ENA NAJLEPŠIH ZENA: MI- CHELE MORGAN, OPERACIJA TOREJ NE BO PRISTNA, ZATO PA SO JI MORALI OBRAZ NAJ- PREJ »POGRSATI« S PARAFINOM IN DRUGIMI SNOVMI. VENDAR KAMERA NE BO SLEDILA SAMO NJENI ZUNANJI SPREMEMBI, MARVEČ PREDVSEM NOTRANJEMU PREROJENJU — OCEM, KI SO DOBILE POPOLNOMA NOV IZRAZ, KO STA IZ NJIH IZGINILA STRAH IN NEGOTOVOST. MED SNEMANJEM FOTOGRAFIRANJE NI BILO DOVOLJE- NO, TODA NEKEMU IZNAJDLIVEMU NOVINARJU SE JE LE POSREČILO NEKAJ POSNETKOV. MED NJIMI TUDI GORNJI KO MICHELI MORGAN NA- DEVAJO IN MERIO MASKO

Kohn, Miro Nikolić in — mimo našega Sta- neta Severja — še Antuna Nakisa. Ko sem ga ujel na stopnicah, je bil takoj priprav- ljen povedati nekaj besed o svojem sode- lovanju.

»S Tanhoferjem, režiserjem, delam prvič. Z njim teče delo prav tako gladko kot s Tanhoferjem — snemalcem. V tem filmu igram malega tatu, ki je pa vseeno še precej simpatičen. Upam, da ne bom igral zmerom samo »malih tatov«, ampak »večje«. Večja vloga se mi obeta v koprodukciskem filmu »Zvezda potuje na jug.«

Na koncu je prišla še Mira Nikolić (Bojka v filmu »Ni bilo zama«). »V H-8... igram študentko, ki je postala mati. To je vloga, ki naj v njej prikažem vse težave mladega zakona, del resničnega življenja. To seveda ni samo moja naloga, ampak vseh v tem filmu. Upamo, da se nam bo posrečilo to življenje res tudi prepričljivo prikazati.«

F. SEVERKAR

Nežite kožo ob vsaki priliki le z našo kremo

VELIKI DETEKTIVI MIKI MUSTER

VAREN SE JE POJAVIL — KLOVN

»ŽIV JE! TOREJ GA NIGEM...«

KLOVN SE JE Približal LEVJI KLETKI

Z ODPIRAČEM JE OD- KLENIL ŽELEZNA VRATA

IN VSTOPI...!

GENZENO OBZINETVO! TA GALIVEC PRAVI, DA SE PRAV NIČ NE BOJI ZVERI IN DA BI JIH TUDI ON RAD DREGIRAL!... NO, ŽELIM MU VGO SREČO!

KLOVN SE REG ZAJEL IZVAŠATI TOČNO ZA TOČNO...

IN ZDAS, GENZENI GLEDALCI, PROČIM POPOLNO TIČINO! NAŠ SUNAJI BO IZZVALI SMRT!

V CIRKUSU JE ZAVLADALA GROBNA TIČINA IN KLOVN SE VTAUNIL GLAVO MED RAZPRTI ČELJUSI VELIKANSKEGA TIGRA

TODA...!

DAME IN GOSPODE! UOT STE VIDELI SE POIZRUG NI POSREČIL, SE MORDA SE KDO, KI BI RAD TVEGAL?!

UROGI KLOVN! VAR MRAZ MI TREŠ SE, CE SE SPOMINIŠ, DA GEM HOTEL NASTOPITI NAMEŠTO NJEGA... BRRR...